

Multă vreme Edgar Hoover, directorul F.B.I., nu a crezut în existenţa crimei organizate

pe Franco Nicoli, gorila lui Cohen.

Nicoli îi era prieten, dar unde-i lege (a mafiei !) nu-i tocmeală. Nevăstuica n-a avut altceva de făcut decît să apese pe trăgaci.

A venit apoi rîndul lui Franck Borgia, membru al unei familii mafiote din Los Angeles. „Mi-au spus să-l suprim şi l-am suprimat !“ Simplu, cum ai spune : i-am cerut un foc şi el mi-a dat ! După aceea l-a căutat un an încheiat pe Louis Strauss, un alt mafiot, şi l-a suprimat şi pe acesta.

În această perioadă a stat şi Nevăstuica vreo şase ani la „mititica“, între anii 1954—1960, de unde a ieşit mult perfecţionat, gata pentru a-şi prelua activitatea mai întîi la San Francisco apoi la Sacramento. Băiat bun, Nevăstuica a fost angajat apoi de o „famiglie“ din Chicago, iar în 1970 de o altă „famiglie“, din Los Angeles de data aceasta. Şi nu pe post de fitecine, ci chiar de „naş“ al acesteia.

Şi iată-l pe Jimmy-Nevăstuica alături de cei mai reprezentativi boşi ai mafiei americane : Sam Giancana, Santo Traficante (potrivit nume pentru şeful... afaceriştilor cu droguri !), Frank Tierri...

Succesele lui rapide şi spectaculoase i-au făcut însă pe boşii mafiei să-l suspecteze de colaborare cu organele poliţiei şi că se foloseşte de mafia pentru a-şi rezolva problemele personale. Isteţ cum era, nu i-a fost greu să-şi dea seama că pe urma lui a fost pusă o... umbră cu misiunea de a-l lichida. Şi boşii mafiei chiar aveau temei să facă acest lucru...

După propria mărturisire, el a început să colaboreze cu poliţia federală încă din anul 1972, informaţiile lui referindu-se şi la perioada anilor în care Al Capone şi Lucky Luciano au fondat „Marele Consiliu“ al Cosei Nostra. În anul 1980 a depus într-un proces în care erau implicaţi şi mafioţi. Este vorba despre zece indivizi implicaţi în falimentul unui teatru din New York. Printre cei implicaţi atunci se afla şi — un nume care revine — Frank Sinatra. Nu ştim cum se face, dar el apare tot mai des în afacerile mafiei. Sinatra a scăpat însă basma curată şi de data asta...

Informaţiile pe care Nevăstuica le-a furnizat F.B.I.-ului au constituit o mană cerească pentru aceasta. Nu este deci de mirare de ce apartamentul pe care îl ocupă la un hotel luxos din Salt Lake City este păzit în permanenţă de patru efbiaişti.

Acum încă mai are multe lucruri de spus, lucruri de care FBI are multă nevoie, dar ce se va întîmpla cu el după ce sacul odinioară plin cu informaţii îi va fi ajuns la fund ? Nu cumva va împărtăşi şi el soarta multor altora dinaintea lui ? Îşi va permite FBI să menţină în permanenţă patru oameni sau măcar unul pentru a-l păzi pe Nevăstuica de vendetta mafioţilor cosanostrişti ?

Oricum, mărturisirile făcute de Nevăstuica au demonstrat mai înainte de Buscetta că mafia a încetat să mai fie invulnerabilă...

Vai şi amar de poliţia care...

ste foarte adevărat că FBI a obţinut unele succese notabile în lupta împotriva Cosei Nostra folosindu-se de mărturiile unor foşti mafioţi. Ar fi însă jalnică poliţia care ar sta cu mîinile în sîn în aşteptarea vreunui mafiot pocăit pentru a-i spune cîte una alta despre organizaţia din care face parte. Din acest punct de vedere FBI nu este tocmai într-o situaţie jalnică. Aşa se şi explică faptul că ea a obţinut succese importante în lupta anticosanostra cu ajutorul agenţilor săi infiltraţi în rîndurile mafiei.

Astfel, la începutul anului 1980 doi agenţi federali au reuşit să pătrundă în banda lui Carlo Marello, în vîrstă de 70 ani, şeful unui clan criminal din New Orleans. Ei au înregistrat pe bandă de magnetofon principalele convorbiri telefonice ale bossului pe baza cărora apoi bătrînul „don“ a fost acuzat de şantaj, corupţie şi afaceri murdare. Folosindu-se de banii mafiei, Marello a reuşit să contribuie efectiv la compromiterea şi inculparea a peste 100 activişti sindicali din porturile de pe ţărmurile de răsărit ale Statelor Unite.

Cel mai recent şi important succes repurtat de poliţia federală împotriva Cosei Nostra îl constituie inculparea, în luna octombrie 1984, a şefului „Familiei Colombo“, una dintre cele cinci familii new-yorkeze ale mafiei americane, împreună cu întreaga sa echipă de conducere. Inculparea, pronunţată de Camera federală pentru punerea sub acuzaţie, conţine 53 capete de acuzare între care : tîlhărie, extorcare de fonduri, mită, trafic de stupefiante, pariuri ilegale, imixtiuni în activitatea organizaţiilor sindicale etc.

Comentînd evenimentul, ministrul american de justiţie, William Franch Smith, a declarat cu prilejul unei conferinţe de presă că : „Această afacere este unică întrucît dezvăluie o profundă infiltrare a unei „familii“ a crimei organizate în sectoare importante ale economiei oraşului New York“.

Interesant este şi faptul că „decapitarea" acestei grupări din Cosa Nostra s-a produs exact în momentul în care la New York se desfăşurau audieri ale Comisiei prezidenţiale asupra crimei organizate...

Cosa nostra prosperă totuşi...

oviturile date pînă acum mafiei americane nu au fost însă de natură să conturbe prea mult treburile acestei organizaţii de tristă faimă. Un recent raport al F.B.I. remarcă : „Volumul împrumuturilor cu dobîndă nu a fost niciodată atît de înalt ca acum. Inflaţia a obligat o serie întreagă de oameni de afaceri şi cetăţeni de rînd să împrumute bani. Dobînzile reprezintă astăzi 300%. Un alt mijloc de realizare a unor cîştiguri ilicite îl reprezintă editarea ilegală de discuri şi benzi de magnetofon. Crima organizată foloseşte fiecare prilej pe care i-l oferă societatea americană pentru a-şi mări aria de influenţă".

Potrivit părerii poliţiei federale, în prezent preocupările mafiei americane sînt orientate pe trei direcţii. Este vorba în primul rînd despre obţinerea de fonduri prin falsificarea actelor financiare apoi prin falsificarea cecurilor şi, în sfîrşit, prin stăpînirea pieţii industriei de reparaţii auto, în special a serviciilor de instalaţii stereofonice, de montare a aparatelor antifurt şi a sistemelor de alarmă. În acest

Aţi crede că domnul acesta distins este un ucigaş ? El se numeşte... „Nevăstuica".

din urmă caz, intenţiile mafiei sînt cît se poate de străvezii : în timpul reparaţiilor auto ei fac dubluri de chei pe care le pun apoi la dispoziţia unor bande ale mafiei specializate în furturile de automobile. Care automobile sînt apoi demontate şi vîndute piesă cu piesă...

În pofida creşterii considerabile a efectivelor poliţiei federale şi a celor ale statelor, mafia — beneficiind de o solidă experienţă acumulată încă din perioada prohibiţiei — şi-a creat o reţea extraordinară prin care distribuie, precum odinioară whiskyul, drogurile. Din acest punct de vedere poliţia federală apare în postura unui handicapat în faţa mafiei.

„Ei îşi fac meseria încă de la începutul secolului, declara Ed Best, şeful F.B.I. pentru regiunea Los Angeles. Justiţia a început să fie neliniştită în privinţa crimei organizate începînd abia de prin anul 1960. Aceasta înseamnă că fiecare bandă a avut suficient timp pentru a se consolida".

Afirmaţia lui Ed Best este cu atît mai adevărată, cu cît însuşi fostul director al F.B.I., Edgar Hoover, a refuzat ani buni la rînd — mă îndoiesc însă că un ins cu... nasul lui a putut fi atît de naiv ! — să creadă în existenţa crimei organizate. Timp în care mafioţii au cam jucat tontoroiul. Din păcate, Edgar Hoover nu a fost singurul care nu a apreciat sau nu a vrut să aprecieze la potenţialul său real crima organizată. O poziţie similară au avut mulţi dintre foştii responsabili ai administraţiei americane.

Abia în anul 1950 s-a creat din iniţiativa senatorului Ernest Kefauer un comitet însărcinat cu cercetarea activităţilor ilegale ale sindicatelor specializate în jocurile de noroc. Cîţiva ani mai tîrziu, Robert Kennedy, care în vremea aceea era principalul consilier al senatorului John Mac Clellano, a pus în lumină sistemul de şantaj şi corupţia existente în rîndul sindicatului şoferilor din transporturile cu camioanele. Acţiunea lui Bob Kennedy a avut loc tocmai în perioada cînd C.I.A. ducea tratative asidui cu ucigaşii de meserie ai Cosei Nostra pentru asasinarea conducătorului revoluţiei cubaneze Fidel Castro.

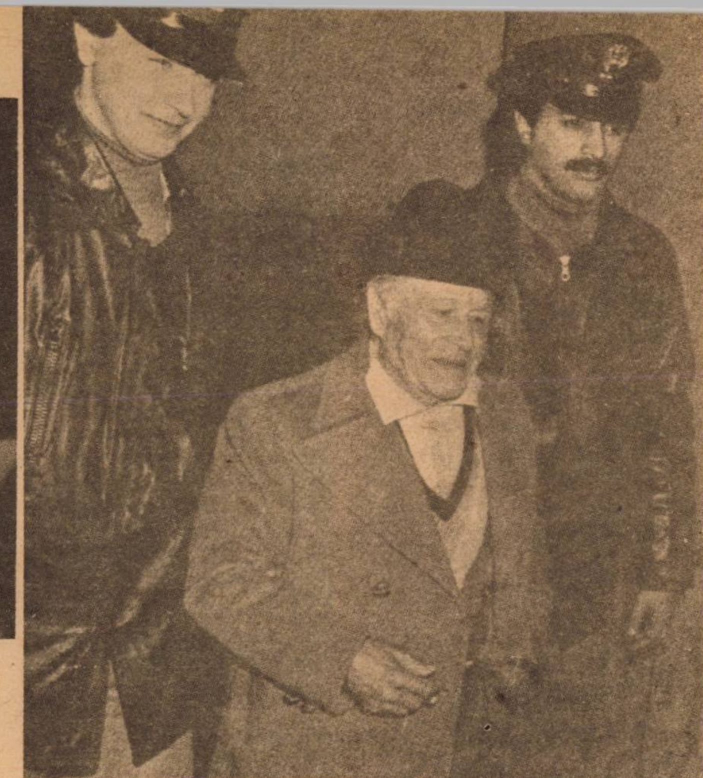
Oficialităţile americane au înţeles relativ tîrziu pericolul real pe care mafia îl prezintă pentru societatea americană. Abia în anii '70 ministerul american al justiţiei a început să pregătească detaşamente speciale pentru lupta împotriva bandelor mafiei. Prima misiune a acestora a fost strîngerea de date şi informaţii de la avocaţii care au apărat mafioţii în procese, de la serviciile vamale şi de la poştă.

În anul 1975 a fost declanşată operaţiunea de amploare codificată „Unirock", care trebuia să pună capăt şantajelor din activitatea sindicatelor. Acţiunea s-a soldat cu punerea sub acuzare a 128 lideri ai sindicatelor din porturile New Orleans şi Boston. 120 dintre ei au fost acuzaţi pe baza depoziţiilor agenţilor federali infiltraţi în rîndurile sindicate-

Poliţia americană încercuind un loc al crimei

lor şi mafiei, dar şi a convorbirilor telefonice înregistrate de F.B.I.

Mai tîrziu, în anul 1980, în rîndurile liderilor sindicali din transporturile americane au pătruns nu mai puţin de 150 agenţi F.B.I., care au montat sumedenie de microfoane electronice în birourile cheie ale acestora.

Milionarii săraci...

olitia americană este mai conştientă decît autorul acestor modeste rînduri că întemniţarea unor indivizi chiar cu munci de răspundere în cadrul mafiei nu înseamnă lichidarea automată a acestei organizaţii criminale care terorizează societatea americană. De fiecare dată în locul „naşului"... decapitat la propriu sau la figurat se ridică adjunctul lui, „prinţul de coroană", cum i se mai spune. Clanul care a organizat crima, furtul, şantajul sau comerţul cu droguri a supravieţuit pînă acum tuturor marilor razii sau înfrîngeri.

Cine are bani are de toate în societatea americană. Criminalii ajung — cînd ajung — după gratii, dar dolarii le rămîn, ei urmînd a fi folosiţi atît pentru... cauţiuni, cît şi pentru a fi investiţi în acţiuni rentabile.

Congresul Statelor Unite a adoptat în anul 1970 o lege potrivit căreia pot fi controlate toate activităţile care contravin... legii. O astfel de activitate este şi traficul de droguri. Toată lumea ştie — dar cel mai bine o ştie F.B.I. şi ministerul american al justiţiei — că veniturile anuale ale mafiei se ridică la peste 120 miliarde dolari dar, cu toate acestea, în ultimii zece ani au fost condamnaţi mafioţi care au... învîrtit doar 675 000 dolari ! A existat chiar şi un episod care a făcut vîlvă în Statele Unite : la Los Angeles au fost arestate căpeteniile mafiote Domenique Brookler, Louis Don Dragna, Samuel Sciortino şi alţi afacerişti cu droguri putrezi de bogaţi, dar ei au reuşit să demonstreze că n-au nici o leţcaie. Şi chiar nu aveau bani lichizi, toţi banii lor — mai puţin cei pentru ciubucul de la tribunal — fuseseră investiţi în afaceri rentabile.

Eforturile autorităţilor sînt însă îngreunate de atitudinea unei anumite părţi a cetăţenilor, care văd în mafia o organizaţie progresistă, a cărei menire este de a-i ajuta la momentul cel mai critic pe nevoiaşi.

„Se întîmplă de multe ori, spunea la o conferinţă de presă David Margolis, şeful secţiei criminalistică din cadrul ministerului american al justiţiei, ca băncile să refuze să acorde ajutoare unor oameni care nu prezintă suficiente garanţii că pot returna împrumutul. Ei bine, aceşti oameni găsesc rezolvarea cererii lor la băncile mafiei. Şi încă ceva : oamenii mafiei fură de pe unde apucă felurite aparate — casetofoane, televizoare, magnetofoane etc. — pe care le vînd apoi cu preţuri convenabile oamenilor săraci, care nu au posibilităţi materiale să le cumpere direct din magazine".

Dar nu cumva am vorbit prea teoretic despre Cosa Nostra ?

Din moment ce am ajuns eu însămi să-mi pun această întrebare, se cheamă că răspunsul nu poate fi decît unul parţial afirmativ. Şi chiar dacă n-am fost cu totul abstract sînt conştient că aş fi putut fi mult mai concret. Iată de ce am să încerc să relatez cîteva episoade semnificative din lupta poliţiei americane împotriva Cosei Nostra.

Lucky Luciano, fondatorul împreună cu Al Capone, la Chicago, al Marelui Consiliu ● Francesco Paolo Coppola, mafiot de seamă italo-american, pentru a nu ştiu cîta oară în drum spre închisoare

Surpriză la „Merril Lynch"

Italianul care se cazase la sfîrşitul lunii martie 1982 la hotelul „Waldorf Astoria" venise doar cu un geamantanaş. În scurt timp însă camera lui începu să semene cu un depozit de... geamantane, genţi, saci de plastic şi alte obiecte ajutătoare pentru transportul manual.

Pentru a scăpa de conţinutul lor oaspetele italian — se numea Francesco Della Torre şi avea 41 ani — a telefonat îndată băncii „Merril Lynch" cerîndu-i să trimită un om de încredere. Ceea ce banca a şi făcut, trimiţîndu-l pe portar. Acesta l-a ajutat pe Della Torre să transporte geamantanele şi celelalte obiecte în maşina cu care venise, după care, însoţit de italian, a dus geamantanele într-un birou al băncii. Unde le-a deschis. Ele conţineau pliculeţe cu bancnote de cinci, zece şi douăzeci dolari, în total aproape un milion dolari pe care Della Torre i-a depus în contul cifrat „Treax".

Suma depusă de italian li s-a părut celor de la „Merril Lynch" suspect de mare, de aceea au telefonat la F.B.I...

Urmarea a fost că după investigaţii sumare la început, ministerul justiţiei al Statelor Unite a dat procurorilor şefi din New York, Newark, Philadelphia şi Detroit ordine exprese de arestare a 67 persoane, acuzate de a fi introdus în S.U.A., în ultimii cinci ani, o cantitate de 660 kilograme heroină pură, valorînd 1,65 miliarde dolari.

William Franch Smith, ministrul american al justiţiei, a considerat această arestare masivă drept „cea mai grea lovitură pe care guvernul american, cu ajutorul autorităţilor italiene, franceze, elveţiene, vest-germane, braziliene şi canadiene, a dat-o mafiei care se ocupă cu traficul de stupefiante".

Tot atunci a fost arestat, la Madrid, de poliţia spaniolă, la cererea expresă a F.B.I., diplomatul italian Gaetano Badalamenti, originar din Sicilia, pe care Interpolul şi poliţia italiană îl suspectau de multă vreme a fi una dintre căpeteniile de vîrf ale mafiei.

Pizzeria „Al Dente" din New York, centrala comerţului cu droguri a „Cosei Nostra"

Anchetatorii americani din cadrul F.B.I. au reuşit astfel să afle că don Gaetano era una şi aceeaşi persoană cu cea care se ascundea sub numele „Unchiul". Unchi care organiza traficul de heroină din Spania, Brazilia şi Italia în Statele Unite.

Şi cam tot în acelaşi timp a mai fost arestat, dar la New York, latino-americanul Salvatore Catalano. Cu această ocazie Cosa Nostra pierdea pe unul dintre cei mai de seamă reprezentanţi ai săi. Acest individ — alias „Toto" — era considerat drept şeful grupării Cosa Nostra care controla comerţul cu heroină pe întreg teritoriul Statelor Unite, avînd legături în Elveţia, Italia, Venezuela şi Canada.

Catalano fusese avansat după ce Carmine Galante, şeful „familiei Bonnano", făcînd parte din Cosa Nostra, a fost asasinat, aşa cum am mai spus, în împrejurări tulburi, în anul 1979. Atunci în afară de Galante au mai fost asasinaţi proprietarul localului şi una din gorilele mafiotului, în timp ce alţi indivizi care îl însoţeau — Cesare Bonventre şi Baldasaro Amato — au reuşit să scape nevătămaţi.

Două telefoane publice şi puţină dialectologie

Aproape toţi mafioţii care lucrează în Cosa Nostra în domeniul drogurilor sînt italieni din Sicilia, care ocupă funcţii obişnuite în Statele Unite. Majoritatea deţin pizzerii sau lucrează în pizzerii aparţinînd altora, în brutării, magazine de galanterie, în centrele de desfacere a produselor lactate.

Centrala acestora se afla la pizzeria „Al Dente" din car-

tierul newyorkez „Queens", al cărei proprietar era Catalano — căruia îi aparţinea şi brutăria „Catalano Brothers" — şi Giuseppe Gauci zis „Pino" pe care poliţia îl considera a fi „asistentul lui Catalano".

Ce i-a condus pe efbiaişti la concluzia că la „Al Dente" nu se petrec lucruri chiar curate ? Faptul că — şi mă mir tare că lui Catalano şi asistentului său nu le-a trecut prin cap că ar fi bătător la ochi — faptul deci că membri ai clanului ieşeau destul de des din pizzerie pentru a vorbi la telefoanele publice de peste drum avînd numerele 212—830—9827 şi 212—830—9821. Asta în condiţiile în care pizzeria dispunea de cîteva telefoane despre care Catalano credea — şi bine făcea — că erau puse sub urmărire şi ascultate.

Drept pentru care F.B.I. a pus sub ascultare cele două aparate publice. O acţiune nu prea costisitoare, dar foarte eficientă. Care chiar merita să fie întreprinsă.

Urmare acestei acţiuni, procurorul newyorkez Rudolph Giuliani are acum la dispoziţie mai mult de 300 convorbiri telefonice înregistrate pe bandă de magnetofon. El este mai mult ca sigur că, cu ajutorul arestaţilor, va reuşi să demonstreze „comploturile, importurile de heroină, distribuirea acesteia, precum şi modalităţile de trafic al banilor murdari proveniţi din acestea". El este deci (după părerea mea) optimist şi afirmă că „acum vom reuşi să spargem crima organizată. Vom reuşi să facem acest lucru !".

Numai că n-o să fie chiar atît de uşor. Persoane care lucrează la pizzeria „Al Dente" îşi văd mai departe de treburi sub ochii poliţiei. Ele acţionează acum ca pe baza unui scenariu scris de un autor angajat cu ziua. Ies din magazin, dar nu se mai duc la telefoanele ştiute. Se urcă în limuzine luxoase, se înscriu pe autostradă şi se opresc apoi la alte cabine telefonice publice. Se cazează apoi la hoteluri sub nume false, anumite birouri de avocatură le servesc drept loc de întîlnire sau pentru transmiterea datelor şi ordinelor. Şi astfel toate afacerile lor legate de droguri îmbracă forma unui comerţ legal cu brînză, pizza şi altele. Nici vorbă despre heroină sau măcar despre dolari.

Toate convorbirile lor se poartă în dialect sicilian, pe

Diplomatul italian Gaetano Badalamenti deţinea un post de conducere în „Cosa Nostra"

care poliţiştii nu-l înţeleg. Ele sînt exasperant de identice şi de simple :

— Ce mai faci ?

— Mulţumesc, slavă domnului...

— Dar familia ?

— Şi ea bine...

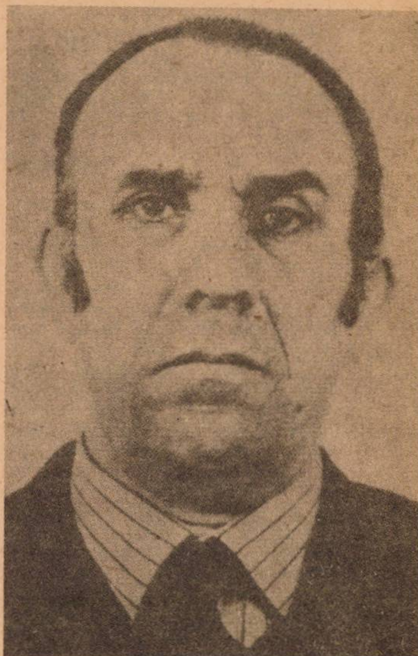
Recunosc că dacă aş fi ascultat o asemenea discuţie n-aş fi priceput în vecii vecilor că ar fi vorba despre oarecare comerţ cu droguri. Poliţiştii însă au reuşit să descifreze unele expresii ale cosanostriştilor, dar asta nu pentru că ei ar fi nişte dialectologi de excepţie, ci pentru că au mai strîns cu uşa cîte un mafiot mai slab de înger. Un astfel de mafiot le-a spus că plouă înseamnă că poliţia se află pe urmele lor. Un altul le-a destăinuit cum că oraşul de la malul mării este portul Fort Landerdale din Florida prin care se transportă heroina. Şi uite-aşa, din mafiot în mafiot F.B.I. a reuşit să-şi încropească un dicţionar à la Cosa Nostra...

Salvatore Catalano ar putea invoca circumstanţe atenuante întrucît el personal nu a pus mîna pe heroină. El se ocupa de aspectul financiar al problemei : sumele pe care negustorii de droguri i le aduceau trebuiau adunate şi depuse în străinătate.

Un dicţionar eficient

oliţia a reuşit să reconstituie că Salvatore Catalano et comp. au trimis în străinătate, din luna octombrie 1980 pînă în august 1982, suma de 25,4 milioane dolari. Cea mai mare parte dintre aceştia au fost depuşi în contul lui Della Torre, care numai în perioada din martie 1982 pînă în luna septembrie a aceluiaşi an, a... încasat prin diferite bănci suma de 18,3 milioane dolari. Dintre aceştia 13 milioane au fost repede investiţi în construcţia unor magazine în Elveţia. Alte milioane au slujit la finanţarea unor laboratoare pentru prelucrarea heroinei, în Sicilia, precum şi

pentru plata opiumului brut provenit din ţări asiatice.

Un agent al lui „Drog Enforcement Administration — DEA, „Oficiul american pentru droguri", a reuşit să cîştige încrederea negustorului de droguri Zito din Huntington Valley din Philadelphia, căruia i-a solicitat o cantitate de 10 kilograme heroină. Apoi, cu ajutorul aparatelor de ascultare, poliţia a aflat numele complicilor acestuia. Ganci, asistentul său, a primit oferta stabilind preţul de 210 000 dolari pentru kilogramul de heroină. Zito şi-a oprit din sumă 35 000 dolari. La predarea mărfii trebuia să asiste o duzină de membri ai bandei.

Întîlnirea de predare-primire-plată a avut loc într-un garaj, dar şi în pizzeria „Al Dente" şi la magazinul de bijuterii „Eagle Cheese Comp" din Brooklyn — Ney York. Fiecare dintre aceste locuri fiind la fel de riscante.

Agentul D.E.A. a cumpărat 10 kilograme de heroină pentru care a plătit 600 000 dolari în loc de 210 000 cît s-a pretins la început, seriile bancnotelor fiind notate foarte exact. Apoi, ca într-un film de aventuri, una din bancnotele înregistrate a apărut — trădătoare — în circulaţie.

Poliţia a făcut o descindere la locuinţa lui Rosario Dispenza pe care îl suspecta demult, la care a găsit bijuterii

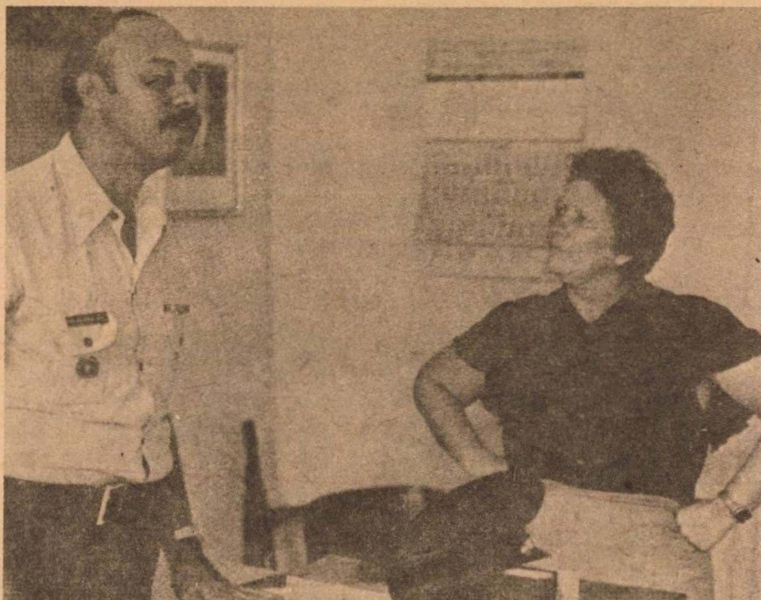
în valoare de 380 000 dolari și 200 000 dolari bani gheață. Între aceștia se găseau și bancnote înregistrate pe care agentul DEA i le-a dat lui Zito, iar acesta la rîndul lui, lui Ganci.

Cum au ajuns bancnotele cu pricina la Dispenza?

Rosario Dispenza este proprietarul pizzeriei „Rosario" de pe Houston Street din New York. În această pizzerie un anume Salvatore Greco a adus la 26 august un pachețel învelit în hîrtie albă. După mai puțin de un ceas, el a părăsit pizzeria ținînd sub braț un pachet de culoare maron, pe care l-a dus la pizzeria „Salo" din Neptun City (New Jersey). În pachetul alb se aflau banii cu care Greco plătise conținutul în heroină al pachetului maron, pe care l-a predat la pizzeria „Salo", pentru prelucrarea în continuare a heroinei.

Rețeaua de pizzerii se încheie în statul Oregon, la magazinul lui Pietro Alfano, născut în Sicilia, nepot al bossului mafiot Badalamenti, și reprezentantul principal al acestuia în Statele Unite. Din ascultarea convorbirilor telefonice, poliția și-a putut da seama că mafioții care lucrează de regulă cu sume de la milioane în sus, pot ajunge în situația de a nu avea nici măcar... o sută de mii de dolari. Care situație se cheamă — la ei — ananghie. Vă imaginați ce cumplită situație trebuie să fie pe capul unui mafiot care nu are în buzunar decît un mărunțiș de... 100 000 dolari sau, altfel spus, leafa pe... o sută de luni a unui lucrător dintr-un magazin de textile.

Într-una din zile Alfano i-a telefonat unchiului său Badalamenti că Salvatore Catalano ar putea încropi numai cu mare greutate o sută de mii de dolari pentru a plăti heroina. În această situație unchiul Badalamenti i-a dat nepotului său numărul de telefon al unui om de încredere din New York căruia urma ca heroina respectivă să-i fie predată cu mențiunea „Pentru Eddie din Sao Paolo". Care Eddie din Sao Paolo era în realitate Louis Reich, legătura lui Badalamenti la... New York și răspundea la telefonul 695—5210. Care telefon era instalat în apartamentul cu numărul 5 113 din Empire State Building, clădirea cea mai înaltă din lume. Care apartament aparținea biroului de avocatură „Reich and Reich"...

Helva Alencar în timpul unei discuții... amicale cu maiorul de Moura

În felul acesta poliția a ajuns la concluzia că Reich este o rotiță foarte importantă în angrenajul prin care drogurile circulau pe teritoriul Statelor Unite.

Drept pentru care...

În Brazilia : „Exo" = infern

ntonio Saraiva, om de afaceri brazilian din orășelul Exo, a fost găsit mort la volanul mașinii sale, la Rio de Janeiro. Avea fața ciuruită de gloanțe.

Ajuns primul la locul tragediei polițistul Joao Gentison a declarat : „Dumnezeu alege în fiecare zi un om care trebuie să moară. Pe acest om nu-l mai poate ajuta nimeni și nimic..."

Aceste cuvinte exprimă mai bine decît orice altă explicație faptul că locuitorii Braziliei primesc fără să crîcnească, cu o indiferență totală, ca pe o fatalitate, legea celui mai puternic ca suprema lege.

Aflat în plină savană, ținutul Exo situat în nord-vestul marelui stat latino-american, este vestit prin creșterea vitelor, cirezile de cornute mari plimbîndu-se de colo-colo în căutarea hranei fiind o priveliște cotidiană. Aici proprietarul are drept nu numai asupra pămîntului și dobitoacelor, dar și de viață și moarte asupra celor mai puțin avuți. Așezările omenești se află la mare distanță unele de altele, fapt care facilitează comiterea fărădelegilor și crimelor. Bărbații de pe aici sînt aprigi la mînie, ei poartă cămășile pe deasupra pantalonilor pentru a putea pune mai repede mîna pe pistolul agățat la curea...

Orășelul Exo are doar 6 000 locuitori dar, în pofida acestui fapt, el este cunoscut în întreaga Brazilie. Clanurile mafiote care se înfruntă aici pentru supremație în materie de animale și pășuni, dar și pe teme politice sînt cele mai vestite din întreaga țară. Dar cel mai de temut este „clanul Alencar". Nu, Paula Alencar din „Bulevardul Paulista" nu făcea parte din această familie, în Brazilia Alencarii se află în aceeași proporție precum Johnssonii în Suedia sau Ioneștii și Popeștii la noi...

Fondatorul clanului, Leonel Alencar, a venit aici în anul 1817 din Portugalia. A fondat orășelul și i-a dat numele Exo, denumire care în limba vrăjitorilor afrobrazilieni înseam-

nă diavol. Ei bine, în infernul acesta din savana braziliană, acoperit cu bolta incandescentă a unui soare care pîrjoleşte şi incendiază ierburile, aici, în anul 1950, a apărut o nouă „familie". Se numeşte Sampaia. Această nouă familie a dorit nici mai mult nici mai puţin decît să obţină întîietatea în materie de păşuni şi animale.

De atunci între cele două „familii" se desfăşoară un război crîncen, după modelul celui din Sicilia.

Există cale de împăcare ?

ine-nţeles, au existat încercări de a aduce faţă în faţă cele două clanuri angajate pe viaţă şi pe moarte în lupta pentru supremaţie la Exo.

Parlamentul statului Pernambuco din care face parte ţinutul Exo a avut chiar propunerea cea mai... constructivă. Deputaţilor le-a fost făcută propunerea ca denumirea aşezării să fie schimbată întrucît de aici ar proveni toate necazurile. În loc de Exo, care am văzut ce înseamnă, orăşelul urma să se numească Ciceron, după numele unui sfînt foarte la modă şi foarte apreciat prin partea locului (n-aş putea preciza şi ce minuni a făptuit el pe acolo, dar aceasta este realitatea). Numai că, ciudat, deputaţii n-au vrut să dea infernul pe... rai !

Şi poliţia locală a încercat să îmbuneze lucrurile prin şeful ei care, animat de cel mai autentic spirit de... imparţialitate, a trecut în cele din urmă de partea clanului Alencarilor. Decît să fi fost trecut pe linie moartă, rămînînd fără post...

Se înţelege că în atare împrejurări popa şi judecătorul, ca să nu mai vorbim de dascăli, şi-au pierdut şi bruma de curaj pe care îl mai aveau, fiindu-le mai dragă viaţa.

În urma evenimentelor sîngeroase, care numai pe parcursul unui singur an s-au soldat cu moartea a 40 persoane din partea ambelor clanuri, guvernul federal a trimis aici un avocat şi un judecător, însoţiţi de patruzeci agenţi federali. Au plecat însă cu toţii aşa cum au venit pentru că martorii au refuzat măcar să deschidă gura, necum să mai şi spună cîte ceva. Fotografia din pag. 204 îl prezintă pe maiorul Luiz de Moura în casa drăgălaşei Helva Alencar, văduva fostului şef al clanului cu acelaşi nume.

După cum se poate vedea şi din fotografie, doamna Helva a fost foarte drăguţă, foarte amabilă şi foarte politicoasă. Convorbirea lor s-a desfăşurat într-o atmosferă cordială, prietenească. După ce şi-a proptit bine mîinile în cele două şolduri, doamna Helva avîndu-le foarte aprige, ea a zis : „Alde Sampaia ăştia nu are ce căuta aici. Noi sîntem stăpîni pentru că alde Alencarii au cumpărat acum o sută şi ceva de ani titlul de baron de Exo de la împăratul Pedro ! Aşa că ce vrea ei ? Ai noştri este încă de pe atunci stăpîni... Ce crede ei, s-au trezit acum şi gata ? !"

Alencarii nu sînt însă numai cei mai bogaţi de prin partea locului. Ei hotărăsc cine să fie primar, cine profesor, cine altceva, cine şi ce vorbeşte la telefoanele din oraş, cine să fie popă şi cine judecător. Dar nimeni nu îndrăzneşte să spună că ei ar apăsa cumva mai tare pe unul din talgerele balanţei cu care ei împart „dreptatea".

Şi tot Alencarii vor hotărî cînd să asfalteze sau măcar să pietruiască drumul colcăind de colb care leagă Exo de aşezarea cea mai apropiată, Petrolina, situată la peste 100 kilometri. Asta conform promisiunilor din campania electorală...

Exo 1950 sau A fost odată chiar ca niciodată...

a Exo bunicile nu spun nepoţilor poveşti şi basme cu prinţi viteji şi fete frumoase şi devreme-acasă. Pentru ele „a fost odată ca niciodată" este ceva foarte concret, exact datat în calendar. Cum sună însă o astfel de poveste ?

„A fost odată ca niciodată... În anul 1950 trăia la Exo un bogătaş pe care îl chema Romao Sampaia (reţineţi, vă rog, acest nume). Şi acest domn Romao era urmaşul prea bogatei familii a Alencarilor. În acel an de graţie 1950 aveau loc alegeri pentru organele locale ale puterii de stat, ar continua bunicuţa foarte la zi cu terminologia modernă. Iar acest Sampaia a început să cumpere voturile alegătorilor, dar nicidecum pentru şeful clanului Alencar, ci pentru propria persoană, vrînd el să devină mai-mare la Exo.

Ce credeţi că a făcut atunci Zito, rîzgîiatul făt al starostelui urbei, Cincinat Alencar ? A pus mîna pe flintă şi poc ! a slobozit un glonte în pieptul necredinciosului de Romao, după care a fugit din oraş.

Dar nici alde Sampaia n-au stat cu mîinile încrucişate. Au pus şi ei mîna pe o „căţea" şi poc ! poc ! poc !... (remarcaţi

José Alencar, actualul primar la Exo

Antonio Saraiva, asasinat la volanul mașinii sale

că este vorba de o armă automată) l-au ciuruit pe primul din clanul Alencar care le-a ieșit în cale. Iar acesta n-a fost altul decît tatăl lui Zito cel laș, una și aceeași persoană cu primarul din Exo..."

De atunci — preluăm noi povestea în locul bunicii — crimele se țin lanț la Exo. Mafioți get-beget, exoiștii se răzbună. Ochi pentru ochi, dinte pentru dinte, vită pentru vită...

Culmea-culmilor este că ucigașii nu sînt niște inși veniți cu gînduri rele de prin alte părți de Brazilie, ci indivizi pe care copiii îi întilnesc zilnic în drumul lor spre școală. Poate n-o să vă vină să credeți, dar copiii din Exo, începînd cu cei trecuți de 10 ani, poartă în ghiozdane, alături de cărțile de religie îndemnîndu-i la dragoste și iubire față de aproapele lor, pistoale de ultim răcnet.

N-a trecut însă mult timp și Zito cel laș s-a întors la Exo unde a ajuns, nu după gratii cum ați putea crede și cum ar fi fost normal după fapta sa, ci... primar ! !

La scurt timp după revenirea lui Zito, un reprezentant al „familiei Saraiva" a anunțat hotărîrea șefului familiei — Antonio Saraiva — de a tranșa în favoarea sa lupta pentru supremație la Exo. Drept pentru care un Alencar l-a urmărit pe Antonio Saraiva și l-a împușcat la Rio de Janeiro. Antonio a fost împușcat pentru că declarase că în ziua alegerilor va aduce de la Rio de Janeiro la Exo, cale de 2 500 kilometri, o întreagă caravană de alegători care vor face ca el să ajungă primar.

O săptămînă mai tîrziu, fratele lui Antonio Saraiva l-a împușcat pe un anume Wilson Luna, presupus a-l fi ucis pe Antonio. Numai că nici fratele lui Antonio n-a ajuns prea departe. După ce l-a împușcat pe Wilson Luna, l-a legat pe acesta cu o frînghie, iar frînghia respectivă a legat-o de mașină după care s-a așezat la volan pentru a-l tîrî pe Luna după el prin oraș.

Dar n-a apucat să răsucească cheia în contact că o rafală pornită din automatul fratelui lui Luna...

Aduce a film de groază scris de un scenarist pe puncte, dar lucrurile s-au petrecut aievea.

Să revenim la văduva Alencar

D-apoi nici văduva Helva Alencar nu era o oarecare la Exo — și-ar continua bunicuța povestea. Știa ea foarte bine pe ce se baza cînd l-a luat foarte tare pe maiorul Luiz de Moura venit tocmai de la Rio pentru a face dreptate. Știm că punem la grea încercare răbdarea cititorilor, dar cu riscul acesta vom enumera funcțiile pe care le cumula o singură femeie rămasă văduvă. Da, despre doamna aceea durdulie cu mîinile în șolduri este vorba. Ea este directoarea școlii, președinta comisiei de alfabetizare — vă asigur că în afară de dezacordul dintre subiect și predicat nu mai are și alte hibe — șefa casei de pensii pentru lucrătorii agricoli, președinta consiliului cetățenesc al orașului, șefa comisiei care numește și revocă tot ce poate fi numit și revocat la Exo.

Se-nțelege că o persoană atît de importantă, care are pe cap atîtea funcții, nu poate locui într-o singură vilă. De aceea doamna Helva are cinci vile, toate construite cu banii obștii, într-una din ele locuind nepotul ei, fiul lui José Alencar. Despre care fiu n-am avea ce spune dacă n-am ști că în fiecare an el intră în posesia cununiței de premiant întîi la școală. Gurile rele zic că mătușa Helva, directoarea școlii, i-ar da pe merit premiile și nu pentru că năpîrstocul de nepot ar fi trimis pe lumea cealaltă vreo trei-patru Saraivi și Sampai...

Se pare că omul cel mai înțelept din Exo este Vava Peixto Saraiva, care de mai mult de un an nu a mai părăsit curtea casei sale. S-ar putea ca la mijloc să fie nițică înțelepciune, dar s-ar putea ca domnul Vava să nu dorească să ofere adversarilor posibilitatea de a-i lua măsura pentru coșciug...

Don Tommaso și mafia braziliană

eclarațiile și dezvăluirile lui Tommaso Buscetta nu au rămas fără urmări nici în Brazilia. Vînătoarea de mafioți s-a accentuat și în această țară latino-americană mai ales după ce Giovanni Falcone, cunoscut pentru lupta sa împotriva „onorabilei societăți", s-a deplasat la Rio de Janeiro. Peste 100 persoane suspecte de a avea legături cu mafia — atît cea italiană cît și de toate celelalte nuanțe — vor trebui să dea explicații asupra activității și provenienței bunurilor lor.

Un prim rezultat : au fost arestați 11 boși ai mafiei braziliene după ce poliția braziliană federală a reținut peste o sută de traficanți de droguri în timpul unei ample acțiuni declanșate pe întinsele plantații de cocaină din Amazonia, plantații care se întind pe o suprafață de opt ori mai mare decît suprafața Italiei.

Judecătorul Giovanni Falcone va reveni în Brazilia pentru a participa la interogatoriul patronilor unei firme mari, „Major Key Sportswear", arestați pentru a fi participat la traficul ilegal de droguri și pentru sprijinirea mafiei braziliene.

Mafia israeliană acționează în... exil

a, lucrurile stau precum se afirmă în titlul de mai sus. Mafia israeliană nu are patrie, pentru ea este valabilă deviza lui Dinu Păturică (citez din memorie) : „Acolo unde mă simt bine, acolo este patria mea și este de prisos s-o iubesc pentru că ea poate exista și fără iubirea mea...".

În această situație mafia israeliană își face veacul prin Americi. Prin cea de Nord, prin cea Centrală și prin cea de Sud.

Spre deosebire de celelalte mafii, dar în primul rînd de cea italiană, mafia israeliană nu se ocupă cu probleme de natură... agricolă : dobitoace, pășuni etc. Nu, membrii ei nu calcă pe la țară să-i pici cu ceară. Domeniul predilect al mafiei israeliene — vă cer scuze, dar nebotezîndu-se încă, nu-i pot spune pe nume — îl constituie șantajul, dar un șantaj de un soi cu totul deosebit. Ea, mafia adică, îi propune unui comerciant, de pildă, să-i păzească magazinul, chiar dacă acesta nu a solicitat protecția nimănui, în schimbul unor importante sume de bani. Unii negustori și oameni de afaceri îndrăznesc să nu accepte oferta prin care mafia zice că trebuie să-i apere de... mafia !

De pildă, membrii unei familii mafiote israeliene din Los Angeles au pătruns într-o zi — era să zic într-o bună zi — din vara anului 1983 în magazinul unui comerciant evreu de pe Fairfax Avenue din metropola californiană spunîndu-i acestuia că trebuie să plătească pentru a-l apăra. I-au mai spus tot atunci că în cazul în care refuză îi vor distruge magazinul și mărfurile, iar membrii familiei sale vor avea de pătimit.

Comerciantul a refuzat.

După 48 de ore mafioții i-au făcut o nouă vizită anunțîndu-l că în casa tatălui său a explodat o bombă. Deocamdată n-a murit nimeni, dar data viitoare...

Un telefon scurt de la Tel Aviv, unde locuia tatăl său, a avut darul de a-l convinge că mafioții nu glumiseră..

Membrii mafiei israeliene sînt, de regulă, foști criminali și traficanți fugiți din Israel, cu acte false în cea mai mare parte a cazurilor. Astăzi ei formează un detașament important al crimei organizate, specializat în șantaj, comerț cu droguri, crime. Mafia israeliană nu este nici atît de numeroasă, nici încă atît de bine organizată ca varianta Cosa Nostra. De altfel, ea nu are nici aceeași structură ierarhică și, surprinzător — poate din prudență — nu a trecut încă la mituirea oamenilor politici. În schimb, sînt al naibii de eficienți. Un polițist din Los Angeles spunea că „în numai cinci ani mafia israeliană a reușit să facă ceea ce mafia italiană a făcut în patruzeci de ani...".

Prin organizarea sistematică a unor acțiuni de șantaj în rîndurile oamenilor de afaceri evrei din Los Angeles, mafia israeliană a reușit să-și creeze un capital mai mult

Urmele mafiei...

decît frumușel, care i-a permis să-și extindă activitatea și în sfera asigurărilor. Metoda e prea simplă și prea eficientă pentru a fi putut avea alți autori. 1) Membrii mafiei devin proprietari ai unei întregi rețele de magazine ; 2) reclamă fie incendii, fie spargeri, primind apoi despăgubirile din partea societăților de asigurare în rîndul cărora au avut grijă să-și plaseze dinainte oamenii.

Se întîmplă însă din ce în ce mai des ca mărfurile sau obiectele... distruse de incendiu sau furate, pentru care s-au primit sume importante de la casele de asigurări (!) să apară în alte magazine aparținînd tot mafiei. Prin astfel de acțiuni mafia israeliană a încasat milioane bune de dolari pentru că rar casă de asigurări care să se opună plății despăgubirilor atunci cînd în spatele afacerii se află mafia.

Mafia israeliană pătrunde pe piața drogurilor

Acest lucru s-a petrecut în anul 1980. După datele publicate de poliția din California, jumătate din cocaina care pătrunde anual în orașul Los Angeles se realizează prin intermediul mafiei israeliene. Șefii acestei mafii întrețin relații strînse cu traficanți de droguri din Israel și R. F. Germania. O serie de crime de ultimă oră au condus la concluzia existenței unor relații strînse și cu traficanții de droguri din Mexic.

O astfel de crimă a fost comisă în anul 1983. Un cerșetor aciuat pe lîngă comerciantul californian Van Nays, specializat în vînzarea de lichioruri, a dat într-o zi peste un sac de plastic în care se găsea un picior de femeie. În același timp, poliția a descoperit restul corpului unei femei identificată a fi fost Esther Raveno. În plus, a descoperit și corpul neînsuflețit al soțului acesteia, Eliah.

De îndoita crimă a fost acuzată mafia israeliană. Poliția din Los Angeles este de părere că cei doi soți se îndeletniceau cu traficul de droguri și nu au căzut de acord cu mafioții asupra plății unei anumite sume. Viitoarele victime au fost invitate la hotelul „Bonaventura" pentru a rezolva conflictul, iar mafioții au rezolvat situația așa cum am văzut ceva mai sus.

Rafinamentul activităților mafiei israeliene și spațiul geografic deosebit de vast pe care acționează a cam pus pe gînduri poliția americană. Încercările ei de a infiltra oamenii săi în rîndurile mafiei israeliene s-au soldat pînă acum doar cu eșecuri. „Omerta" israeliană este chiar mai strașnic respectată decît în cazul mafiei italiene.

Dar indiferent cît de rafinate ar fi metodele mafiei israeliene conduc și ele în ultimă instanță tot la crime și sînge.

Peter Salerno, fost mafiot israelian, un tip cu fața numai cicatrici, a făcut ce a făcut și a părăsit rîndurile mafiei israeliene. Iată ce a declarat el la poliție : „Am incendiat depozite... am pus încărcături explozive în locuințe particulare... am îmblătit zdravăn mai mulți oameni... Am pretins bani de la proprietarii de restaurante și oameni de afaceri influenți care, la somația noastră, au... consimțit să plătească pentru a-i apăra de... noi. Am făcut tot ce mi s-a poruncit chiar dacă mie personal nu-mi făcea nici o plăcere. Asta-mi era ocupația, din asta trăiam."

Mafia, societate supranațională sau Cazul Sandro Garavelli

Se afirmă, și pe bună dreptate, că astăzi mafia reprezintă o adevărată societate supranațională a crimei. Indiferent ce nume poartă, că acționează în Italia sau Statele Unite sau Brazilia, Franța, Spania și în mai toate țările de pe continentul nord și sud american.

Peste tot „omerta" este atotputernică. Se mai întîmplă însă, așa cum am avut ocazia să vedem și pînă la acest punct al materialului nostru, ca unii mafioți să sfideze această lege și să vorbească. Fie din proprie inițiativă, fie siliți de împrejurări. Un astfel de caz a fost și cel al lui Sandro Garavelli, un fost mafiot ajuns în cele din urmă de cealaltă parte a baricadei.

Cazul lui Sandro Garavelli este însă interesant și pentru că el aruncă o lumină asupra culiselor mafiei supranaționale, unde se pregătesc și înfăptuiesc tranzacții de miliarde.

S-a întîmplat la 14 ianuarie 1983...

La Paris vremea era rece și cenușie. Pe ușa unui oficiu poștal tocmai ieșea un individ. Pășea indiferent cînd deodată s-a trezit nas în nas cu un tînăr. Atunci, în clipa aceea, zeci de oameni aflați întîmplător prin preajmă l-au auzit strigînd îngrozit :

— Nu ! Nu ! Nu !

După care au răsunat trei împușcături iar omul ieșit de la oficiul poștal s-a prăbușit pe caldarîm cu trei gloanțe în piept.

N-a fost o crimă întîmplătoare. Victima avea în buzunar documente de proveniență italiană pe numele Antonio Stanca și o hîrtie cu două numere de telefon din Rio de Janeiro. În realitate individul se numea Bernard Saliba și era originar din Tunis. Avea treizeci și șapte de ani. A trăit cîțiva ani la Milano iar în ultima perioadă se stabilise la Paris. Poliția criminalistă italiană îl cunoștea sub diferite nume. Oficial el făcea comerț cu textile și blănuri și avea la Paris, în Pasage du Desir, în plin centrul capitalei franceze, un magazin luxos.

Într-o zi prietenii săi l-au pus în legătură cu oameni ai mafiei și camorrei...

Cu zece minute mai înainte de a fi ajuns în fața țevii pistolului care i-a curmat viața, Saliba vorbise cu un domn elegant cu părul albit, în vîrstă de vreo patruzeci de ani. Convorbirea lor a avut loc la restaurantul „Renault" și a durat foarte puțin. În timp ce-și sorbeau cafeaua, cei doi au schimbat cîteva cuvinte, Saliba notîndu-și și cele două numere de telefon din Rio. După aceea s-au despărțit, Saliba neștiind că din fața ceștii de cafea va pleca direct la întîlnirea cu moartea...

Cei doi — Saliba și respectivul — făceau parte din aceeași organizație care se ocupa cu traficul de stupefiante. Ea luase ființă în urmă cu mai bine de doi ani prin unirea unor familii din Cosa Nostra cu familii ale mafiei italiene și cu gruparea „Nueva famiglia" din cadrul ca-

morrei napolitane. Poliția a prins urmele noii organizații în Statele Unite, Italia, Franța și Brazilia de cum aceasta s-a născut. Oficiul american pentru lupta împotriva drogurilor a reușit chiar să-și plaseze un om în rîndurile ei : una și aceeași persoană cu părul cărunt cu care Saliba tocmai își băuse cafeaua la restaurantul „Renault".

Individul în cauză era născut în Italia, acum se ascundea însă la Paris pentru că „familiile" îl condamnaseră la moarte pentru încălcarea omertei. Se numea Sandro Garavelli și era originar din Milano. În anii '70 atrăsese atenția autorităților asupra sa fiind speculant la bursa aurului.

„Nunta secolului"

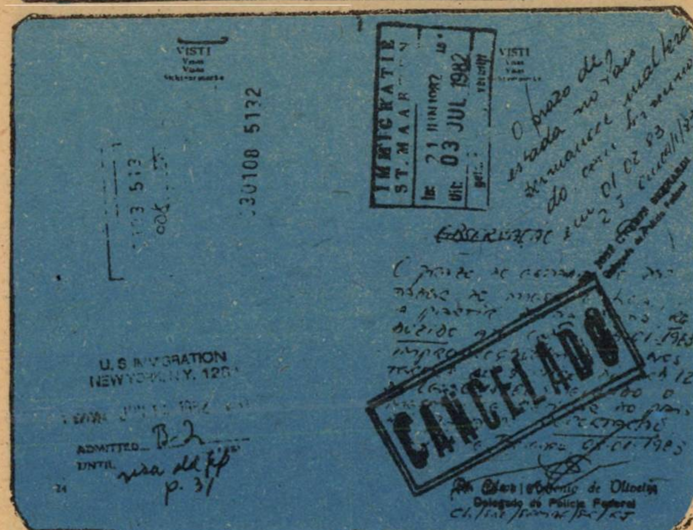
lianța dintre cele trei organizații ale crimei organizate — mafia siciliană, Cosa Nostra americană și camorra napolitană — a fost pecetluită la 16 noiembrie 1980. „Nunta secolului" cum a fost botezată această alianță, s-a încheiat între mafiotul italian Giuseppe Bono, un ins în vîrstă de patruzeci și nouă de ani, ales cu mare tam-tam ca „naș" și Antonio Albino în vîrstă de treizeci și cinci de ani, urmașul uneia dintre cele mai bogate familii de cosanostriști. Camorra și-a comunicat printr-un delegat fără prea mare importanță adeziunea la clauzele alianței.

La „nunta secolului", desfășurată într-un luxos hotel particular, bărbații au purtat smokinguri iar femeile rochii lungi de seară. Ținuta obligatorie. Oaspeții, vreo 500 la număr, veniseră din Brooklyn, Chicago, Miami, Palermo, Napoli, Milano, Rio de Janeiro. Familiile... logodnicilor s-au îngrijit de toate, de la biletele de avion, limuzine luxoase etc. Numai cheltuielile pentru cazare s-au ridicat la 50 000 dolari.

Banchetul a fost fotografiat de oamenii celui mai mare trust din New York, „Markus", sute de fotografii color ajungînd apoi de la acesta pe birourile detectivilor lui DEA. Un an și jumătate mai tîrziu, mai exact la 14 iunie 1982, agenți ai DEA i-au prezentat aceste fotografii lui Sandro Garavelli.

Il Ministro per gli Affari Esteri rilascia il presente passaporto a
Le Ministre des Affaires Etrangères délivre ce passeport à
The Minister for Foreign Affairs issues this passport to
Der Minister für Auswärtige Angelegenheiten stellt diesen Pass aus, an
GARAVELLI Sandro
Varese
Nato a - Lieu de naissance - Place of birth - Geburtsort
06/11/1942
il - Date de naissance - Date of birth - Geburtsdatum
Torino
Residenza - Pays de résidence - Residence - Wohnort
1,75
Statura - Taille - Height - Grösse
Castani
Occhi - Couleur des yeux - Colour of eyes - Farbe der Augen

VISTI
30108 5132
IMMIGRATIE ST. MAARTEN
03 JUL 1982
U.S. IMMIGRATION NEW YORK, N.Y.
ADMITTED B-2
UNTIL
CANCELADO
Delegado de Policia Federal

Pașaportul lui Sandro Garavelli ● Alt document aparținînd lui Garavelli ●

„Am identificat numai unsprezece figuri, toți oameni pe care i-am cunoscut la Milano", a declarat Garavelli mai tîrziu într-o convorbire cu un reporter de la „Panorama". I-am identificat pe rînd, unul după altul, le-am spus numele și prenumele și tot ce am știut despre fiecare."

●

Cei unsprezece erau aproape toți italieni. Împotriva marii majorități dintre aceștia poliția italiană emisese mandate de arestare. Printre ei se aflau : Nunzio Guida, în vîrstă de 40 ani din Napoli și fratele său Fernando, Michele Zaza, trecut de la traficul cu țigări la traficul de stupefiante, Nunzio Barbarossa, care se ocupase pînă nu demult cu afaceri la Roma, frații Fidanzati, Tonino Co-

rallo și alții la fel de bine cunoscuți de poliția italiană.

Interesul deosebit al lui DEA era de a-l prinde pe Nunzio Guida.

„Mi s-a propus să pătrund în rîndurile organizației și să dau de urma lui Guida, a **continuat Sandro Garavelli spovedania sa în fața reporterului de la „Panorama“.** Mi-au oferit 500 dolari pe săptămînă. Mi-au promis că dacă am să dau greș îmi vor acorda cetățenie americană și voi fi primit în rîndurile agenților DEA. Am fost de acord cu propunerea lor, devenind Michele și avînd numărul de ordine 020091.“

DEA avea suficiente garanții pentru a-și pune încrederea în Sandro Garavelli. În ianuarie 1982, în urma unei informații primite de la acesta, DEA a reușit să intercepteze o mare cantitate de cocaină destinată Floridei. Încărcătura, a cărei vînzare ar fi adus mafiei cca 30 milioane dolari, urma să fie transportată din Brazilia la bordul unui iaht particular. O lună mai tîrziu Sandro Garavelli a furnizat agenților DEA o nouă informație confirmată privitoare la un transport ilegal de arme către Iran.

Agentul 020091

i iată-l pe Sandro Garavelli începîndu-și cariera în rîndul mafioților ca agent al DEA cu numărul de mai sus. Prima încercare de a da de urma lui Guida a eșuat cu toate că el investigase întreaga lume interlopă din Milano. Abia spre sfîrșitul lunii august 1982 a reușit să afle de la un prieten că Guida se afla la Paris. L-a sunat în chip de veche cunoștință și s-au întîlnit la hotelul „Saint Regis“.

— Sînt la fund, i s-a adresat Sandro vechiului său prieten cu care mai înainte făcuse afaceri cu aur și bani la bursa din Milano. N-ai putea să mă ajuți cumva ?

Răspunsul lui Guida a fost foarte clar :

— Organizația tocmai ar avea ceva în plan. Este vorba despre o afacere mare... O să se găsească ceva pentru tine... Întoarce-te la New York, am să te caut...

După care... Michele a informat de urgență biroul DEA din Paris comunicînd și adresa

„Nașul“ Giuseppe Bono

lui Guida din capitala Franței. Apoi, împreună cu logodnica sa Erna Berger, a plecat la New York.

Într-adevăr era vorba despre ceva deosebit.

Agenția DEA din Paris a informat de urgență poliția italiană și stups-ii francezi — denumire prescurtată de la stupefiantes **dată polițiștilor francezi, membri ai grupurilor însărcinate cu lupta împotriva traficanților de droguri. Și astfel a început urmărirea persoanelor suspecte : omul de afaceri Nunzio Barbarossa care vizita Franța bătător la ochi de des ; Antonio Salamone din Sicilia stabilit în Brazilia, care vizitase în cîteva rînduri bănci elvețiene, precum și fratele acestuia, Niccolo Salamone, care pendula între Palermo, Milano și Paris acompaniat totdeauna de Alfredo Bono, fratele „nașului“.**

La 14 septembrie 1982 a avut loc la Paris o întrunire a „șefilor“. Urma să participe și Michele Zaza care fusese cu puțin timp în urmă eliberat din închisoare. Printre participanți se aflau : Giuseppe Bono, Nunzio Barbarossa și camorristul Roberto Gargiulo. Zaza s-a scuzat în ultima clipă că nu poate participa fiind nevoie să se spitalizeze suferind cu inima. La ședință s-a pus la punct planul operațiunii, șeful fiecărei grupări primind sarcini concrete.

După ieșirea din spital, Zaza a plecat pe calea aerului la Los Angeles pentru a aranja afacerea cu vînzătorii de droguri californieni. L-a întîlnit și pe Sandro Garavelli.

„Nunzio Guida mi-a telefonat de la Paris spunîndu-mi să plec în Franța cu primul avion. Mi-a spus că are ceva pentru mine“, a relatat Sandro reporterului de la „Panorama“.

Era vorba despre un transport de 600 kilograme cocaină care trebuia transportată din Brazilia în Statele Unite. După relatările lui Garavelli, operațiunea urma să se desfășoare după următorul scenariu : „Drogurile urmau să fie depozitate la Rio de Janeiro unde Guida avea o vilă luxoasă cu piscină pe Avenida Sernambetido. De aici stupefiantele trebuiau transportate apoi la Miami, în Florida, cu un iaht. Acolo trebuia împărțită în două : o parte pentru Cosa Nostra, cealaltă pentru gruparea lui Michele Zaza, care se ocupa cu comercializarea lor pe litoralul răsăritean al Statelor Unite...“.

Despre toate acestea Sandro Garavelli a informat centrala DEA. În ziua de 4 noiembrie 1982 a plecat pe calea aerului la Rio de Janeiro la ordinul expres al lui Guida. A tras la vila acestuia, iar la un vechi prieten, bijutierul Eduardo Fernando Sampaia — vă amintiți numele de la capitolul consacrat mafiei braziliene? — și-a găsit ceva de lucru pentru a nu bătea la ochi. De aici ținea la curent filiala din Rio a DEA.

„Am reușit să informez operativ DEA despre data la care urma să se efectueze transportul cocainei. Trebuia transportat de Crăciun cînd iahtul avea cele mai multe șanse să treacă neobservat“.

Securitatea lui Garavelli era asigurată cu multă discreție de agenți ai DEA, care îi telefonau destul de des la locuință și la serviciu. Menționăm că bijutierul nu știa nimic despre adevărata lui misiune...

Numai că pentru un tango e nevoie de el și de ea . . .

a 3 decembrie a sosit la Rio și logodnica lui Garavelli, Erna Berger. Aceasta a făcut ca Sandro să fie mai calm, mai sigur pe sine. Dar greul abia acum începea.

Într-una din nopți, Erna a ascultat o convorbire telefonică a lui Sandro și l-a obligat

pe acesta să-i spună adevărul. „Mi-ai fi mai dragă dacă nu te-ai amesteca, spioană murdară ce ești !" i-a răspuns Sandro.

Rămînerea Ernei pe mai departe la Rio i s-a părut periculoasă lui Sandro, de aceea a expediat-o de urgență înapoi la New York.

La 9 decembrie a sosit la Rio și Nunzio Guida. Spusele lui nu prevesteau nimic bun.

— La Paris am avut tot timpul pe cineva pe urmă. M-a urmărit și la aeroport. Dar și aici, la Rio, mi s-a lipit de spate o umbră. Cineva a trădat organizația... Trebuie să strîngem repede totul...".

«Mă aflam la ananghie, avea **să povestească Sandro reporterului de la „Panorama".** Mai tîrziu, cînd le-am spus că transportul cocainei nu se mai realizează la data propusă, agenții DEA au încetat să mai aibă încredere în mine. La început Guida l-a bănuit pe Saliba, mîna sa dreaptă la Paris, apoi a început să înjure cumplit. Prima spaimă concretă am simțit-o din partea doamnei lui Guida, care mi-a spus : „Nunzio își face griji, el crede că îl trădează careva dintre cei mai buni prieteni ai săi".

Al doilea avertisment l-am avut chiar de la Guida : „Am aflat de la Erna un lucru ciudat : ea zice că eu aș fi mafiot iar că tu ai lucra pentru ăia de la droguri..."».

Garavelli s-a simțit cuprins de panică. Trebuia să părăsească Brazilia cît mai repede cu putință. Dar pentru ca plecarea lui precipitată să nu trezească bănuiala lui Guida, Sandro a aranjat prin intermediul DEA ca autoritățile braziliene să-i ceară... expulzarea din țară. I-a arătat lui Guida actele „expulzării" și și-a făcut repede bagajele.

„Îmi amintesc bine cuvintele lui Guida : noi nu uităm... Uneori trebuie să așteptăm, dar mai devreme sau mai tîrziu trebuie să îndeplinim anumite lucruri...".

Sandro Garavelli a plecat cu avionul la Paris în ziua de 9 ianuarie 1983 și s-a ascuns la o prietenă a sa. Aici toți s-au ferit să aibă de-a face cu el, toți cunoscuții purtîndu-se rece. Singur Bernard Saliba s-a purtat normal.

„Cînd l-am întîlnit pe Bernard în ziua de 14 ianuarie la o cofetărie pe Champs Elysées el mi-a spus foarte deprimat că sînt pe urmele noastre, că sîntem urmăriți amîndoi".

Arestarea Mariei Zaza, sora „nașului" clanului „Nueva famiglia"

Saliba presimțise așadar moartea.

Să fi fost vorba cumva de o eroare ?

Să-i fi aplicat mafia lui pedeapsa pe care o pregătise lui Sandro Garavelli ?

Răspunsul la aceste întrebări îl aflăm din convorbirea telefonică purtată ceva mai tîrziu de Garavelli cu Guida.

„De la Guida am aflat că Bernard a fost asasinat. Mi-a spus-o ca și cînd faptul acesta ar fi fost cel mai oarecare din lume, ca și cînd nu s-ar fi întîmplat nimic".

Rămas pe drumuri, fără un ban în buzunar, Sandro s-a adresat protectorilor lui din DEA.

„I-am rugat să-mi asigure protecția și să-și îndeplinească promisiunile : o nouă identitate și acte de cetățean american. Mi-au dat să înțeleg că nu le mai sînt de nici un folos și că atacul împotriva traficanților de droguri a eșuat din pricina mea. Au renunțat la mine ca la un șervețel de hîrtie cu care te-ai șters la nas... Nu-mi rămînea altceva de făcut decît să mă adresez presei pentru a destăinui din secretele mafiei...".

Sandro Garavelli s-a ținut de cuvînt. A făcut declarații unui redactor al revistei italiene „Panorama" și posturilor de televiziune „Antenne 2" din Franța și „ABC" din Statele Unite.

Cînd făcea aceste declarații el nu bănuia că poliția italiană pregătea un atac de anvergură împotriva căpeteniilor mafiei, a „nașilor" acesteia dintre care pe mulți îi cunoștea. Această soartă a împărtășit-o și Giuseppe Bono în momentul întoarcerii sale din S.U.A. în Italia.

Cu aceasta însă mafia nu a devenit mai puțin puternică. În locul „nașilor" vechi au apărut alții, mai tineri, care nu se sfiesc să folosească nu numai metodele lor, dar chiar — și mai ales — banii lor.

Pînă una alta însă Sandro Garavelli a ajuns un „el fugitivo" din fața vendettei mafiei...

Îți ținem pumnii strînși... Mult noroc, Sandro !

Este mafia un trib de laşi ?

ărturisesc, am stat mult pe gînduri pînă m-am decis să-mi botez aşa cum l-am botezat, materialul acesta amplu. Titlurile între care am oscilat au fost : „A început cu adevărat amurgul „naşilor“ ?“. „Vom asista la marele infarct al mafiei ?“, „Mafia este atunci cînd...“, „Mafia sau pentru cine bat clopotele...“, „Naşul a vorbit“, „Naşul s-a pocăit“, „Orice «naş» îşi are naşul“ şi, în sfîrşit, „Un trib de laşi, mafia...“.

Am vrut pînă în ultimă clipă să dau articolului acestuia ultimul dintre titluri, „Un trib de laşi, mafia...“. Aş fi fost îndreptăţit s-o fac ? Nu cumva s-ar fi găsit destui cititori care să mă acuze că am ales un titlu voit şocant ?

Cineva apropiat mi-a spus : „Un asemenea titlu nu ar exprima un adevăr, mafioţii nu sînt nişte laşi. Dimpotrivă...“.

În cele din urmă am renunţat la acest titlu, nu însă şi la idee. Aşadar, mafia este mai întîi un trib şi în al doilea rînd un trib de laşi. Poate ar fi trebuit să adaug „cel mai numeros trib“ ; dar mi-am dat seama că ar fi existat pericolul ca el să fie confundat cu... fotbalul !

Aşadar, mafia — un trib...

Un trib care indiferent de numele membrilor care îl alcătuiesc — mafioţi, camorrişti, 'ndranghetişti, cosanostrişti, mafioţi brazilieni, mafioţi israelieni — propovăduieşte şi practică obiceiuri de care înseşi triburilor celor mai puţin evoluate le-ar fi ruşine : şantajul, crima, asasinatele, traficul de stupefiante, răpirile de persoane şi încă multe altele. De subliniat faptul că toate clanurile care alcătuiesc acest trib au aceste obiceiuri.

Un trib care aidoma tuturor triburilor îşi are legile lui de fier. Legea supremă a mafiei este omerta.

Un trib de oameni (! ?) dintre care mulţi i-ar părăsi rîndurile dacă nu s-ar teme de răzbunarea celor care nu vor să-i părăsească rîndurile.

Un trib a cărui deviză este „frica păzeşte pepenii“.

Orfanii şi văduvele... mafiei şi 'ndranghetei

Un trib ai cărui membri sînt curajoşi numai atunci cînd se află în situaţia de a apăsa pe trăgaci. Ajunşi în faţa autorităţilor ei încep să se teamă, ar vrea să... ciripească, dar n-au curaj, sînt laşi : ce se vor face ei cînd vor ajunge în faţa altora care nu aşteaptă decît să apese pe trăgaci ?

Singurii membri ai tribului de laşi care nu sînt laşi sînt... trădătorii mafiei. Poate pare o găselniţă, dar aşa stau lucrurile. Este drept, aceştia au fost îndemnaţi la... curaj de o lege cu totul specială a parlamentului italian, care, în anul 1979, a aprobat un decret prin care se asigură reducerea substanţială a pedepselor pentru mafioţii şi teroriştii care se pun în slujba autorităţilor.

Afurisită alternativă : să rămîi în rîndurile mafiei ucigînd mai departe, jefuind şi schilodind oameni prin traficul de droguri sau să-ţi cîştigi drepturile de om liber trecînd — cu termen mult redus — prin purgatoriul cerului după ce ai dat pe mîna autorităţilor pe aşii crimei, ai şantajului...

N-ar fi exclus ca în viitor numărul celor care vor prefera să părăsească rîndurile acestei organizaţii criminale care a însîngerat Italia şi lumea să crească. Facem această afirmaţie gîndindu-ne la provenienţa celor care au păşit în ultimii ani şi care mai păşesc încă în rîndurile mafiei. Marea majoritate a acestora provin acum dintre şomerii italieni.

După cum se ştie, sudul Italiei, leagănul mafiei, este sărac. Pămînturi sărace, oameni săraci. Oameni săraci, oameni bogaţi. Pînă la izbucnirea actualei crize economice mondiale tinerii din Sud, din Sicilia şi Calabria, plecau spre Nord pentru a se angaja muncitori la Milano, Torino, Roma — citadelele proletariatului italian. Acum Milano, Torino, Roma îşi au şomerii lor, nu mai pot înghiţi şomerii altor regiuni.

Şi nici Franţa, R. F. Germania şi ţările scandinave nu le mai pot oferi locuri de muncă.

Cum mulţi dintre tinerii rămaşi pe drumuri au şi familii de întreţinut, ei sînt o pradă uşoară pentru mafia, care îi recrutează atît pentru activităţi pe teritoriul italian, cît şi pentru a fi exportaţi peste Ocean cadre de viitor ale Cosei Nostra.

Tocmai în perioada în care lucram la elaborarea acestui amplu articol, mai precis la 6 ianuarie 1985, Agenţia naţională italiană de presă ANSA informa că „în Italia numărul şomerilor reprezintă 34,6 la

sută din totalul tinerilor italieni". Cîți dintre ei vor cădea în plasa mafiei ?

Cîți dintre ei vor avea curajul să-i părăsească rîndurile ?

Să nu uităm, muncitorii — chiar mînați de la spate de griji mari, teribile — nu pot deveni asasini de profesie peste noapte...

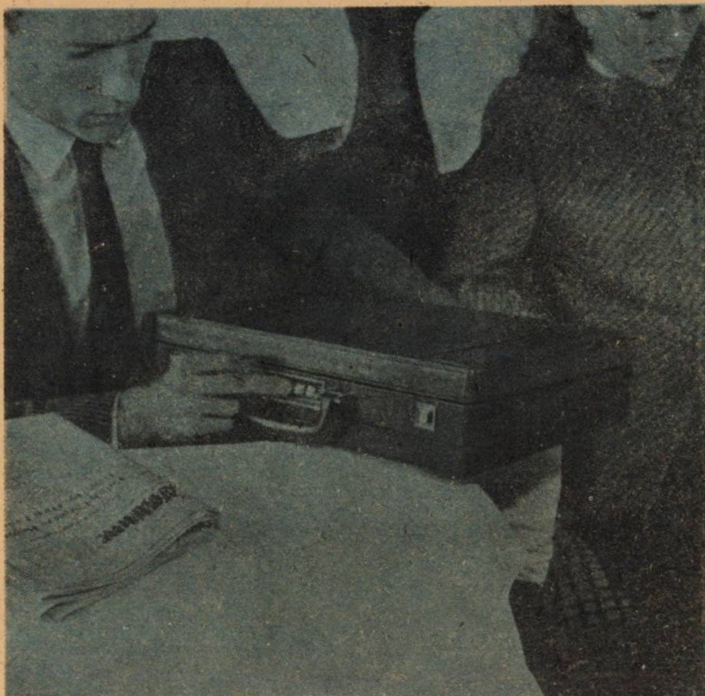
E-adevărat, numărul mafioților care au vorbit pînă acum nu este prea mare. Începutul este însă promițător. Cu atît mai promițător cu cît printre primii care au... ciripit s-a aflat și un „naș", vechea noastră cunoștință Tomasso Buscetta. „Ciripitul" lui don Tomasso a demonstrat celorlalți mafioți că ieșirea din rîndurile organizației crimei organizate este posibilă și de dorit.

Cu toate acestea, succesele obținute de poliție în urma acțiunii lui Buscetta nu trebuie supraapreciate. Să nu uităm că don Tomasso a divulgat doar numele mafioților aparținînd clanului din Corleone, mai puțin ale celor din Palermo. În afară de aceasta nici Buscetta, nici ceilalți mafioți arestați după... grăirea lui nu fac parte dintre vîrfurile piramidei mafiei. De altfel, declarația ministrului italian de interne este cît se poate de semnificativă în acest sens : „Ar fi total eronat să ne închipuim că mafia și-a pierdut conducătorul". Ca de altfel și declarația unui procuror din Palermo: „Ne aflăm abia la început. Acum am vrea să pătrundem în adîncime, dar și în înălțime. Pentru a putea ajunge în vîrful piramidei trebuie să rezolvăm încă o problemă foarte dificilă : să aflăm legăturile și relațiile mafiei...".

Aș îndrăzni să afirm că prin arestarea lui Buscetta și a altor căpetenii ale mafiei, la scara care duce spre vîrful piramidei a fost pus un... cui. Cînd vom ajunge — dacă vom ajunge ! — să spunem : domnilor procurori, fiți atenți, pe treapta a... treisprezecea nu se calcă !

Vom ajunge la acest cui, la această treaptă ?

Cine știe ce elemente vor interveni pe parcurs. Pentru a fi mai explicit în legătură cu aceste elemente voi aminti un fapt care îi va face pe cititori să-și pună un semn de întrebare cel puțin la fel de mare cu al meu. Cu ocazia arestării lui Buscetta prin anii '60, deputatul Francesco Barbarossa i-a trimis șefului poliției din Milano o scrisoare în care se spunea : „Stimate domnule șef al poliției, v-aș ruga să aveți amabilitatea să eliberați un pașaport cu vizele necesare pentru domnul Tommaso Buscetta, de care sînt foarte dependent...".

Strict autentic. Sursa? Chiar declarația lui... don Tommaso Buscetta !

Fapt este că deocamdată pe chipul mafiei au apărut fisuri. Dacă însă organele de anchetă italiene și americane vor colabora și nu vor pleca urechea la nimeni și la nimic, aceste fisuri se vor lărgi, vor deveni crăpături adînci pe care nici un... fard, nici o operație estetică nu le vor mai putea umple...

În ceea ce mă privește sînt suficient de sceptic că așa vor sta lucrurile. Mă bizui și pe declarația directorului F.B.I., William Webster, care spunea: „În societatea noastră sînt prea puține ramurile industriei și comerțului în care mafia, crima organizată să nu fi pătruns".

Parcă nu-mi vine să cred că a început numărătoarea inversă a mafiei...

Mai ales dacă stau să cuget asupra răspunsului marelui scriitor italian Leonardo Sciascia, originar din Sicilia, cunoscător profund al contradicțiilor și situației reale din această regiune a Italiei, la întrebările unui redactor de la „Stern". La întrebarea jurnalistului vest-german „de ce nu se luptă mai hotărît împotriva mafiei ?", Leonardo Sciascia a răspuns : „Pentru că este mai comod să nu faci nimic decît să faci ceva...".

Și totuși, ceva-ceva se mai face...

Tocmai mă pregăteam să închei acest material cînd mi-a atras atenția o știre transmisă de mai toate agențiile de presă : „Luni, 4 februarie 1985, a început la Napoli cel mai mare proces din istoria crimei organizate din Italia. În fața tribunalului au fost aduse 252 persoane acuzate de apartenența la camorra, varianta napolitană a mafiei siciliene. Cei 252 acuzați fac parte dintr-un grup de 640 de membri ai camorrei, judecați în trei procese, pentru apartenența la o organizație criminală și participare la traficul ilegal de arme și droguri și pentru alte delicte. Cele trei procese reprezintă epilogul arestărilor în masă operate de poliția italiană la 17 iunie 1983. Alți 388 acuzați din grupul celor 640 vor fi aduși în fața tribunalului în lunile martie și aprilie. Audierile au loc în incinta închisorii „Poggioreale", pentru acest proces fiind mobilizați peste 1 000 de polițiști..."

Și încă „victimele" lui Buscetta nu au intrat în horă.

Să fi început numărătoarea inversă... ?

MAIMUȚA ACVATICĂ

confruntarea cu ineditul

u acest titlu, Elaine Morgan devenea, în 1982, autorul unui best-seller de senzație. Aducea la lumină ultimele descoperiri antropologice ce susțin ipoteza că o dată, demult strămoșii noștri au trăit în mare !

Desigur, o asemenea afirmație aruncată în mijlocul societății te osîndește să iei cunoștință cu un adevăr neprelucrat, mai ales cînd ai învățat de mic copil că cei din care descinzi au supraviețuit smulgînd din copaci fructele comestibile și vînînd fără preget. Este o realitate asamblată din reconstituiri care nu succed continuu, cum nu poate fi altfel dacă ne referim la o perioadă atît de îndepărtată. Acelora care reproșează instabilitatea verosimilității le-aș răspunde că, din nefericire, nu dispunem decît de interpretări și nu de fapte care pot arunca o oarecare lumină asupra acestei dezvoltări.

În 1960, Sir Alistar Hardy a încercat să explice singularitatea unor caracteristici umane printre primate, dar comune la mamiferele marine, sugerînd existența unei perioade acvatice în evoluția omului : pierderea părului corporal, copulația față pe față, prezența părului la făt,

plînsul ş.a.m.d. De asemenea, el a sugerat că o descendenţă similară poate explica preadaptările necesare mersului biped. Astăzi, oricum, toate încercările de a explica caracteristicile unice ale speciei noastre sunt, în totalitate, speculative. Tot ceea ce putem face este să revizuim periodic diferitele teorii, condiţionate de utimele descoperiri şi să convenim dacă noile cunoştinţe le fac mai mult sau mai puţin credibile.

Cînd au fost descoperite primele schelete de „Australopithecus afarensis", ele au zdruncinat mentalitatea de pînă atunci privitoare la evoluţie. Aceşti hominizi, indiscutabil bipezi, nu ne-au lăsat nici o evidenţă că erau vînători şi au fost descrişi ca neavînd un creier mai mare decît al unei maimuţe. Mersul biped a constituit o veste bună pentru adepţii ipotezei acvatice, deoarece însemna o fază avansată a cărei evoluţie începuse cu mult înainte, într-un mediu ce trebuie stabilit şi pentru alte scopuri decît de a căra arme şi a le mînui.

Robert Elmet şi Brett Gooden consideră colecţiile de scoici precum şi moluştele de apă adîncă descoperite la Homo erectus, probe evidente ale capacităţii acestuia de scufundare. Această îndemînare — unică printre primate — se regăseşte din vechime la păsările de apă şi mamiferele acvatice, fiind o adaptare specializată a unei caracteristici generale : orice mamifer terestru îşi ţine respiraţia în timpul scufundării. Diferenţa dintre scufundătorii „innăscuţi" şi cei „neînnăscuţi" constă în măsura in care ei sunt adaptaţi să reziste la o scufundare prelungită. Cîteva recente experimente evidenţiază că la oameni, cît şi la foci şi raţe, constricţia vasculară în timpul scufundării nu pare să fie limitată numai la arterite ci şi la arterele mari. Un asemenea lucru indică un grad bun al adaptării specializate. Alte studii au dovedit că replicile umane la scufundare (apneea şi bradicardia) nu sunt pure reflexe necondiţionate, sunt influenţate de centrii nervoşi din creier, in măsura în care aceştia pot dezvolta anticiparea imersiei. În modul acesta, incidental s-a realizat un control volitiv sofisticat al respiraţiei, fără de care specia umană n-ar fi putut evolua. Şi ca o curiozitate, scufundarea delfinului are aceleaşi caracteristici !

În legătură cu „goliciunea" hominizilor cîţiva factori sunt incontestabili. Doar două medii ambientale cunoscute ar fi putut conduce la pierderea părului la mamifere : acvatic şi subteran. Dar numai unul dintre ele ar fi putut direcţiona atît pierderea părului cît şi structurile subcutanate de grăsime, caracteristice speciei noastre, şi acela este cel acvatic. Probabil că aşa a şi fost, căci s-a demonstrat ştiinţific că hominizii nu aveau mai puţine folicule de păr decît cimpanzeii. Desigur, obrazul reginei Victoria nu avea mai puţine folicule de păr decît al lui Darwin, dar acesta ar fi fost surprins să înveţe că barba lui a fost o iluzie !

Nu există nici o evidenţă fosilă care să confirme teoria că strămoşii balenei au locuit cîndva pe pămînt, dar orice om de ştiinţă poate imagina un scenariu evolutiv diferit de cele convenţionale, care să răspundă mai bine la întrebările ridicate de ultimele descoperiri. Fosilele nedescoperite nu pot închide dezbaterile privind tema acvatică.

A fost o mare inundaţie marină în nord-estul Africii, în locul jalonat de fosilele de la Hadar şi urmele de la Laetoli, aşa numita „groapă" cu fosile, acum vreo 4—8 milioane de ani, după care au apărut primii hominizi bipezi. Inundaţiile au izolat populaţiile de maimuţe, obligîndu-le să adopte un mod de viaţă acvatic. Cînd apele s-au retras, aceste maimuţe au revenit pe Terra amata. Dar acum erau cu totul altfel.

Creierul mic atribuit Australopithecului afarensis a fost o ştire mai puţin îmbucurătoare pentru certificarea existenţei unui mediu acvifer. Însemna că unul dintre atributele lui Homo sapiens (creierul mare) a început să se dezvolte în perioada cînd hominizii trăiau deja în savane. Dar n-a fost aşa ! Orice discuţie despre mărimea creierului trebuie să ţină seama şi de dimensiunile corpului, şi în acest caz, corelat cu greutatea estimativă, volumul creierului Australopithecului afarensis era cu cel puţin 30% mai mare decît la o maimuţă mare actuală cu aceeaşi greutate.

Cele mai aprinse controverse se axează pe faptul dacă Australopithecus afarensis era un pedestru confirmat ori încă, în general, arboricol. Toate scenariile imaginate pînă acum au corelat numai o parte din factori, nici unul nearmonizîndu-i pe toţi. Nici unul n-a ţinut cont că scheletul moştenit de la Lucy (hominidul era femelă) a fost modelat nu de viaţa pe care a dus-o ea, ci de viaţa necunoscută a predecesorilor ei care trăiseră cu cîteva milioane de ani în urmă. Şi iată acum, în lumina unei ipoteze acvatice, elucidarea unora din focarele de controversă : linia umerilor şi bipedismul lui Lucy.

Se ştie că linia umerilor lui Lucy este orientată în sus cu 15°, indicînd faptul că ea îşi petrecea o parte a timpului ei cu braţele întinse deasupra capului. Această particularitate poate fi explicată şi prin balansul pe crăci, dar degetele şi braţele ei erau prea scurte pentru un brahiator, membrele inferioare nu erau adaptate pentru căţărat, iar mîna ei era specializată mai degrabă pentru o prindere precisă decît pentru o prindere de forţă. Dacă strămoşii lui Lucy fuseseră înotători şi scufundători, trebuie că ei îşi petrecuseră o parte din viaţă cu braţele întinse deasupra capului, fără nevoia de a căpăta alte caracteristici ale unui obişnuit locuitor al copacilor. Prinderea precisă cu mîna ar fi foarte necesară pentru scoaterea scoicilor dintre pietre şi nisip, şi degetele curbate de la picioare erau ideal adaptate pentru asigurarea unui sprijin sigur al picioarelor pe pămîntul umed şi noroios.

Progresul în direcţia mersului biped era deja terminat, dar incomplet şi improvizat. Cea mai notabilă schimbare o prezenta pelvisul : larg şi scurt, ca la Homo sapiens, marcînd o lungă convieţuire cu un mod de locomoţie în care coloana vertebrală şi membrele posterioare sunt, aproximativ, în acelaşi plan, acest aliniament nefiind cunoscut la primatele care locuiesc în copaci. Sub pelvis, evidenţa angajamentului lui Lucy la bipedism este mai puţin convingătoare. Blocarea automată a genunchiului nu era realizată. Degetele de la picioare erau lungi, subţiri şi curbate, cu degetul mare încă uşor opozabil. Dacă excludem utilizarea bastoanelor, singurul mijloc de locomoţie care ar fi orientat pelvisul să evolueze în această direcţie, fără necesitatea adaptării simultane la greutate a membrelor posterioare, este înotul. Strămoşii lui Lucy fiind înotători, descendenţii lor întorcîndu-se pe pămînt ar fi avut un pelvis puternic, preadaptat la bipedism, dar picioarele şi labele ar fi urmat acelaşi mod de dezvoltare spre o completă adaptare.

Acesta este unicul scenariu care acordă toţi factorii !

Vom avea si noi soarta dinozaurilor?

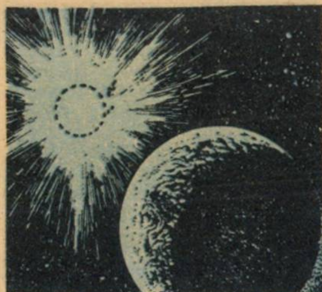

Printre ipotezele „năstruşnice" care caută răspuns enigmaticei dispariţii a dinozaurilor s-a strecurat şi aceea că un uriaş asteroid ar fi lovit Pămîntul acum 65 milioane de ani. Voga acestor idei catastrofice ţine cam de vreo sută de ani. Ceea ce incomodează pe geologi şi paleontologi este însă numai caracterul ocazional al catastrofei şi de aceea, acum, ei caută să-şi agaţe o comportare legică. Au propus reciclarea catastrofelor, anunţînd impacte la fiecare 28 milioane de ani, care lansează dispariţia fără discriminare a speciilor şi influenţează evoluţia climatului.

Asemenea teorii implică, bineînţeles, şi cometele, căci ele sunt corpuri cereşti care revin periodic în diferite puncte din spaţiu. Nici această idee, bazată pe revenirea cometelor o dată la un număr de ani, nu este nouă, dar ea nu a căpătat pînă acum o atenţie în plus.

Jack Hills, de la Laboratorul Naţional din Los Alamos, propunea, în 1981, că trecerea excepţională a unei stele prin apropiere poate catapulta un bilion de comete în interiorul sistemului solar. Fenomenul ar decurge cu o marjă de 500 milioane de ani, adică de 9 ori în istoria Pămîntului. Acest lucru i-a făcut pe unii să afirme că Soarele ar avea un „camarad", necunoscut de noi, care ar fi răspunzător de ploaia cometelor.

În mod tradiţional, cometele care pătrund în sistemul solar sunt constituite dintr-un nucleu de gheaţă şi o coadă de materie cosmică, şi provin de la distanţe de pînă la 20 000 UA*) (unităţi astronomice) încît ele practic nu pot fi atrase de soare: deci nu pot fi proiectate către noi decît de influenţa excepţională a unor stele pasante. Se estimează, prezumtiv, că numai 10% dintre comete pot proveni de la o distanţă mai mică ; adică sunt prea aproape de Soare pentru a mai putea fi perturbate de stele trecătoare. Totuşi, o dată la 500 milioane de ani, o stea poate trece la 3 000 UA de Soare. Şi cu toate acestea, în fiecare an

apar în interiorul sistemului solar cam 5 comete noi, dintru-un total de 5—10 000 cît sunt împinse către Soare anual. Hills a calculat că Pămîntul a fost lovit de 10—200 de ori de aceste comete, într-un interval de 700 000 de ani. Adică mai mult de 1 000 de ori decît normal. El a conchis că acest bombardament ar fi dus la dispariţia dinozaurilor.

Presupusele roiuri de comete au generat un efect periodic de apariţie şi dispariţie a unor specii. David Ramp şi John Sepkoski de la Universitatea din Chicago vorbeau de mai multă vreme de o periodicitate de dispariţie a unor specii în jurul a 26 milioane de ani, bazîndu-se pe datele culese privind apariţia şi dispariţia a 3 500 de familii de animale marine. Dacă această periodicitate este reală, implicaţiile pentru evoluţia biologică devin profunde, dispariţiile tuturor speciilor avînd o aceeaşi cauză externă comună.

Hills nu a auzit niciodată de Ramp şi Sepkoski, dar mulţi alţi cercetători, da. Şi astfel s-a realizat conexiunea : numai un companion necunoscut al Soarelui, care se apropie de acesta o dată la 26 milioane de ani ar putea explica periodicitatea dispariţiei speciilor. Altfel spus, Soarele nostru evoluează în tandem cu o altă stea !

Cum ar putea o astfel de stea să cauzeze dispariţiile speciilor biologice de pe Pămînt ?

Dacă în loc de o stea trecătoare, aşa cum sugerează Hills, ar exista un astru evoluind pe o orbită îndepărtată, apropierea periodică a acestuia de Soare ar „răcori" de fiecare dată Pămîntul cu un „duş" de un bilion de comete. O asemenea stea ar cîntări cel mult o zecime din masa Soarelui, fiind o pitică albă. Apropierea însă, de astrul zilei, ar provoca arderea completă a combustibilului ei nuclear. Dacă ar cîntări

*) 1 UA = 150 000 000 km = distanţa Pămînt-Soare

doar cîteva miimi din masa solară, ar fi o gigantică planetă, tip Jupiter, ale cărei resurse nucleare nu s-ar aprinde niciodată.

Ca roiul de comete să migreze spre noi, ar trebui ca o stea dintre cele mai mici să penetreze în interiorul celor 20 000 UA, ori ca una mai mare să se apropie doar la 3 000 UA de aglomerarea lor. Alta ar fi situația dacă steaua rătăcitoare ar evolua la 150 000 UA (2,5 ani lumină). Ar însemna ceva mai mult decît jumătatea distanței pînă la cea mai apropiată stea (Centauri). O orbită atît de îndepărtată prezintă probleme : probabil nu este stabilă. Aproximativ jumătate de bilion de stele care au trecut prin preajma sistemului nostru solar de la formarea sa pînă acum ar fi putut-o influența gravitațional.

La Princeton, James Hut a simulat matematic efectele trecerii stelelor, plecînd în fiecare caz de la orbita ipotetică. În cazurile nesimulate, o astfel de companie supraviețuiește 4,5 bilioane de ani, parcurgînd orbite lungi de la 100 000 de ani pînă la cîteva bilioane. În numai 50% din cazuri, orbita unei asemenea stele nu variază în perioada de revoluție mai mult de 10% după 256 milioane de ani. Pentru a complica lucrurile, o ciocnire accidentală cu unul din norii gigantici de gaz ai galaxiei poate, de asemenea, să îndepărteze steaua însoțitoare de Soare. Existența unei stele în proximitatea îndepărtată a Soarelui este cu siguranță posibilă, concluzionează Hut, dar ca ea să mai existe și astăzi ar fi trebuit, inițial, să fi evoluat pe o orbită mult apropiată de Soare și numai ulterior să ajungă pe orbita prezentă.

În acest moment intră în scenă Eugene Shoemaker. Fundamentîndu-se pe unele simulări și calcule ale unor evenimente anterioare, atrage atenția că o stea de companie ar putea fi capabilă să proiecteze periodic fascicule de comete, dar, tot el, atrage atenția că ființează o mică probabilitate să se fi întîmplata așa (0,1—1%).

Michael Rampsino și Richard Stothern, de la Institutul Goddard pentru Studii Spațiale, își mărturisesc simpatia pentru o ipoteză mai cuminte. Ei leagă disparițiile speciilor de secantarea, o dată la 30 milioane de ani, sistemului solar de către planul median galactic, purtător de nori de gaz mijlocii. Repulsia gravitațională a unor mase atît de mari poate să iradieze roiuri de comete.

Această ipoteză nu a întrunit o largă audiență deoarece modul de explicare a extincțiilor biologice nu se suprapune cu exactitate peste presupusele planuri de secțiune. Dar cei doi răspund că o perfectă coerență între presupunere și relicvele fosile ar fi un neașteptat atribut al mecanismelor lor. Împrăștierea norilor în jurul planului galactic ar iniția o dispersie în corelația dintre prezența fosilelor speciilor dispărute și planurile de întretăiere.

În sprijinul unei asemenea împrăștieri vine prezența actuală a sistemului solar în planul median galactic, în timp ce ne aflăm la jumătatea ciclului de dispariție — ultimul avînd loc acum 13 milioane de ani. Richard Schwartz și Philip James de la Universitatea din Missouri argumentează că fenomenele de extincție a speciilor au loc cînd Soarele se află la distanța maximă deasupra sau dedesubtul planului mediu galactic, căci departe de scutul norilor de gaz și praf ai galaxiei crește expunerea la ușoarele radiații X ori grelele radiații ultraviolete, atmosfera se alterează, ceea ce în ultimă instanță afectează clima.

Dar pentru a crede în „cotonogeala" periodică a universului planetar, este necesară raportarea, fără tăgadă, a tuturor ipotezelor la vechile cratere de impact, care ar fi trebuit să se formeze la fiecare dispariție. Dintre cele 88 de cratere probabile, Walter Alvarez și Richard Muller le-au selectat pe cele avînd vîrsta între 5 și 250 milioane de ani cu o eroare de ±20 milioane de ani — și un diametru mai mare de 10 km. Analiza Fourier a 13 cratere a indicat o perioadă de craterizare de 28,4 milioane de ani, cu un coeficient de încredere de 99%. Rampino și Stothers găsesc o valoare de 31 milioane de ani, iar apoi, reluînd calculul cu o altă tehnică matematică, pe un șir de 19 cratere, obțin 28,5 milioane de ani, pentru un coeficient de credibilitate de 99,8% !!

Poate mai impresionantă decît această certitudine înaltă și identitatea aproximativă a perioadelor calculate este coincidența dintre bombardamentul cometelor și perioadele disparițiilor în masă. Alvarez și Muller au determinat că ultimul impact a avut loc acum 13±2 milioane de ani, aceeași vîrstă, raportată la cea mai recentă dispariție în masă.

Și cu toate aceste coincidențe, Richard Grieve de la Universitatea Brown nu este convins de argumentul statistic al periodicității, atacînd injustețea datelor prelucrate matematic și afirmînd că este creat un fond de probabilități artificial și amăgitor. El mai notează că analizele chimice ale unor cratere selectate indică, mai degrabă, ca impactor un asteroid decît o cometă.

De la Universitatea din Arizona, David Jablonski semnalează, prudent, că pe baza compilării lui Grieve, ce atacă pe cele ale lui Alvarez și Muller, apare o curioasă coincidență între vîrstele craterelor și aparentelor descreșteri ale nivelurilor mărilor. Ar putea fosilele din cratere să fie părtinite de evoluția geologică periodică a zonei terestre lovite, datorită unei poziții sub nivelul mării ? Nimeni nu a putut da nici un răspuns pînă în prezent.

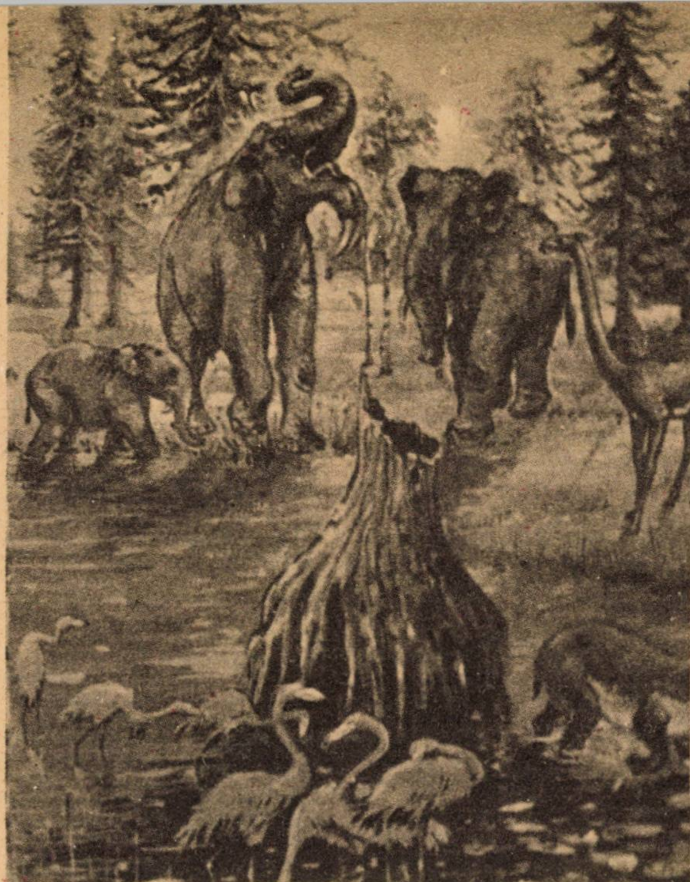
Sugerarea periodicelor dispariții datorate năpustirii sistematice a roiurilor de comete este stimulatoare și constructivă într-o aceeași măsură ca și presupunerea originală a unui impact cu un asteroid acum 65 milioane de ani. Implicațiile sunt profunde nu numai pentru reconstruirea teoriei evoluției speciilor, ci și pentru reconsiderarea schimbărilor climatice. Dacă drumurile cometelor prin preajma noastră provoacă variații de temperatură și sunt ultima cauză a disparițiilor în masă, atunci, de asemenea, cauzează permanent schimbări de climat.

Acest lucru ne face să ne întrebăm dacă omul ar fi putut să apară în contextul contemporaneității dinozaurilor ori dacă un ciclu continuu de evoluție poate duce viața de la amebă la om ? Întrebarea este abisală, însoțită de un strigăt înfricoșător, căci încurajează posibilitatea apariției unei ființe superioare omului, dacă nu cumva și există !!!

Eduard Gugui

UN «ANIMAL TERIBIL»

DEINOTHERIUM GIGANTISIMUM

FĂRĂ PERECHE?

Pentru vizitatorul Muzeului de istorie naturală „Grigore Antipa" din București, piesa care impresionează cel mai mult este scheletul animalului preistoric, clasificat de către zoologi și paleontologi drept ‚Deinotherium gigantissimum". Descoperit în 1890 la Mînzați – județul Vaslui – de către profesorul Grigore Ștefănescu, osatura Deinotherium-ului reprezintă piesa științifică cea mai valoroasă a muzeului, fiind, de altfel, singurul exemplar complet al mamiferului care în terțiarul european a

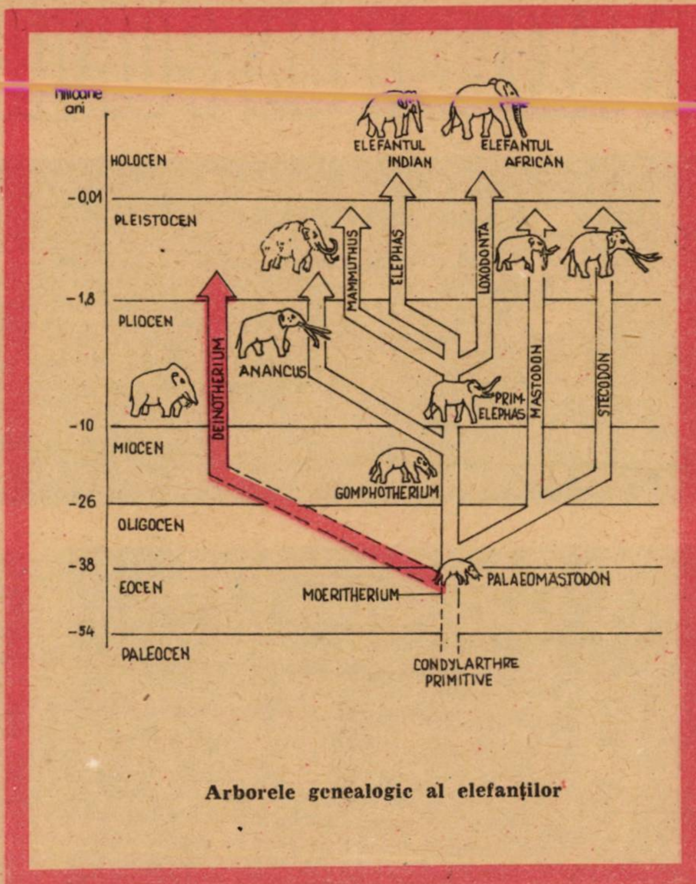
reprezentat cel mai mare animal terestru.

Dimensiunile sale – 5 metri înălțime și 6 metri lungime – unele exemplare fiind de talie și mai mare, martor la aceasta fiind humerusul, piesă izolată, rătăcit prin depozitele pliocenului inferior de la Mînzați, aparținînd unui animal cu circa o jumătate de metru mai înalt.

Bazați pe raționamente logice, cercetătorii au ajuns la concluzia că scheletul complet aparținea unei femele, în timp ce humerusul aparținea unui exemplar de sex masculin. Deinotheriumul a fost denumit „animal teribil", nu numai pentru dimensiunile sale ci și pentru forța pe care o avea, fiind capabil să smulgă din rădăcini arbori, cu ajutorul celor doi colți aflați pe maxilarul inferior, de fapt doi incisivi, lungi de 50 de cm, și recurbați înapoi. Acestui colos de mușchi și oase îi erau necesare 400 kg de frunze pe zi, pentru hrană, pe care și le procura fie din copacii tineri, fie răsturnînd cu forța de care

dispunea copaci din ţinuturile mlăştinoase, unde sălăşluia. La nevoie îngenunchea cu membrele anterioare, iar cu teribilii săi fildeşi escava pur şi simplu pămîntul şi rădăcinile, dovada făcînd-o vîrfurile tocite ale colţilor săi.

De fapt, istoria naturală şi în special capitolul „Deinotherium" a început să facă vîlvă la începutul secolului al XVII-lea, cînd, un fragment de măsea enormă a fost remarcat de Pestalozzi – discipolul lui Jean-Jacques Rousseau, celebrul pedagog elveţian, care a atras atenţia asupra sa. A fost suficient acest semnal de alarmă, şi un botanist, nu mai puţin celebru – Antoine de Jussies, l-a desenat, pentru ca apoi, un naturalist şi fizician binecunoscut – Réaumure, să-l reproducă în memoriile Academiei de Ştiinţe încă din 1715. Fragmentul de măsea aparţinea unui Deinotherium, probabil mai mic, din acele specii care, fragmentar, au fost găsite pe teritoriul Spaniei, Portugaliei, Franţei, Germaniei, Iugoslaviei. Interesant, Deinotherium-ul trăia cu milioane de ani în urmă şi pe actualul continent al Americii de Nord. În fond, cine este acest uriaş în scara zoologică ?

Arborele genealogic al elefanţilor

Nu se ştie exact de unde a venit. S-au emis ipoteze, mai ales la început cînd acest schelet nu era descoperit, că ar fi vorba despre un strămoş al tapirului – după însăşi părerea lui Georges Cuvier – marele paleontolog, care uimise lumea prin puterea sa de reconstituire a fosilelor, pornind de la elemente extrem de sumare.

Un alt paleontolog, Kaup, credea că ar fi vorba despre un strămoş al hipopotamului, von Mayer emitea părerea că rinocerul ar fi descendentul său, în timp ce Blainville îl apropia de sirenă, mamifer din ordinul Lamantinae.

După senzaţionala descoperire de la Mînzaţi s-a precizat însă că Deinotherium-ul derivă din Meeritheriu, un animal de talia unui viţel, descoperit la rîndul său în Egipt, la Fayoum. În urmă cu 38 de milioane de ani, într-o perioadă cuprinsă între sfîrşitul perioadei geologice a eocenului şi începutul oligocenului, din acest mic animal s-au separat prin mutaţii succesive, în timp, care astăzi se socotesc în milioane de ani, două linii de dezvoltare : una a paleomastodonţilor, din care vor deriva mastodonţii, şi o alta – misterioasă şi fără descendenţi, în care se va înscrie Deinotheriumul, specie care avea să dispară la sfîrşitul terţiarului, în urmă cu circa două milioane de ani. Dispariţia sa rămîne la fel de misterioasă ca şi dispariţia dinozaurilor. Este curios cum animalul, care punea – prin dimensiunile sale – la respect celelalte vieţuitoare, care îşi putea permite să rupă ramuri de la înălţimi inaccesibile altor vieţuitoare cu ajutorul trompei sale, iar cu ajutorul colţilor nu avea nici un fel de obstacol în procurarea hranei, a dispărut fără să lase urmaşi. Faptul că picioarele sale sînt asemănătoare cu ale elefanţilor îl aşează între rudele indirecte ale acestora. Dar încotro s-a îndreptat nu se ştie.

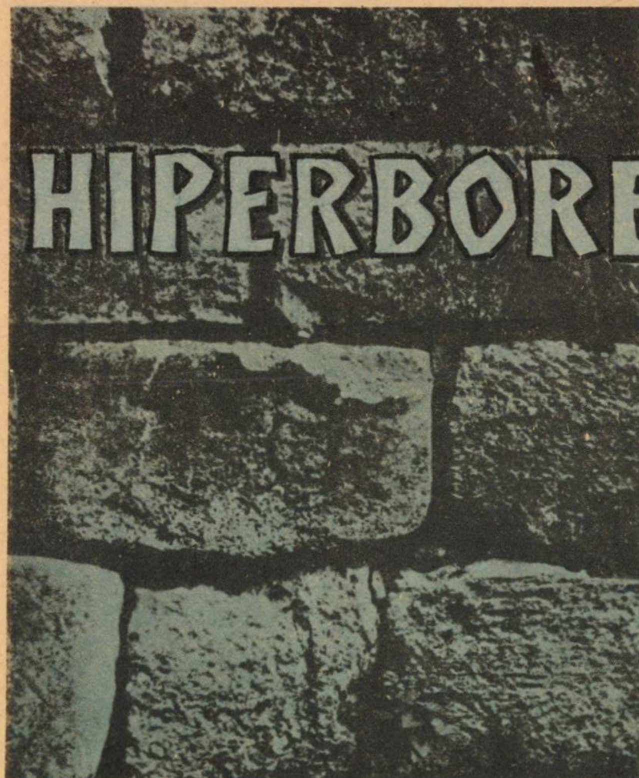
Solitar prin istoria naturală a clasei mamiferelor, solitar călător în timp ilustrînd istoria îndepărtată a lumii animale, rezistent la vicisitudini, răzbind prin vreme, prăbuşit de bombardamentele din 1944 şi restaurat eroic, doborît din nou la pămînt de seismul din 1977 şi din nou repus la loc de cinste, după 8 luni de muncă laborioasă de restaurare, bătrînul Deinotherium continuă să suscite interesul vizitatorilor şi al specialiştilor, rămînînd o perenă dovadă a continuităţii lumii vii pe planeta noastră.

Florin Colonaş

A EXISTAT UN POPOR BOREAL?

În Istoriile lui Herodot, acea mină de informații despre trecutul popoarelor din Antichitate, este menționat un popor straniu format din oameni puri, cuvioși și sacri care trimit unor temple din Grecia, prin mesageri cucernici sau fecioare neprihănite, daruri sfinte (Herodot, IV, 13, 32—36). Pe acest popor Herodot îl numește neamul hiperboreenilor și li se dă acest nume fiindcă locuiesc dincolo de locurile unde bate vîntul Boreas (Diodor din Sicilia, II, 471 cf. și Pliniu, Naturalis Historia, IV, 26) iar vîntul Boreas suflă asupra Greciei venind din nord dincolo de munții Rhipei (Pauly — Wissowa, XVII er, Hallband, col. 269). Dealtfel acest vînt Boreas este menționat ca suflînd din nord și în Iliada (V, 524) dar nordul din textul Iliadei nu este nordul nostru din România ci este nord în raport cu Atena sau cu orașele grecești din Ionia. Munții Rhipei care sînt în nordul Greciei și dincolo de vîntul Boreas nu pot fi decît Carpații noștri — după cum s-a afirmat — dar nici Homer în poemele sale și nici Herodot nu au cunoștințe geografice exacte cu privire la spațiul carpato-pontico-danubian.

ENIGMA HIPERBOREENILOR ȘI TRACO-GEȚII

de Constantin Daniel

Hiperboreenii în autorii greci

Herodot afirmă că amănunte despre hiperboreeni se află în texte ale lui Hesiod și în poeții epigoni ai lui Homer dar pasagiile cu aceste mențiuni ale acestui popor enigmatic nu au ajuns pînă la noi (cf. Herodot, IV, 32). De asemenea Hecateu din Milet ar fi scris despre hiperboreeni în sec. al VI î.e.n. dar nici acest text nu ne-a parvenit. Totuși Diodor din Sicilia (II, 47) rezumă cele relatate de Hecateu, afirmînd că hiperboreenii se numesc astfel fiindcă locuiesc dincolo de vîntul Boreas. Ei se închină lui Apolo care vine să locuiască în ținutul lor odată la fiecare nouăsprezece ani începînd din echinocțiul de primăvară (21 martie) pînă la apariția Pleiadelor.

Aici s-ar fi născut Leto, mama lui Apolo, și aici există un mare templu și un oraș consacrat acestui zeu, iar locuitorii acestui ținut îl preamăresc pe Apolo, zi de zi.

Dar Hecateu afirmă că hiperboreenii ar locui pe o insulă care nu este mai mică decît Sicilia și este situată la miazănoapte. Este vorba evident de Irlanda mai ales că Hecateu spune că insula aceasta se află dincolo de țara celților (Marea Britanie sau Franța de azi?). Desigur, în textul lui Hecateu — pe care nu-l posedăm însă — se aflau amalgamate mai multe legende cu privire la populații nordice pioase care adorau pe zeul soarelui identificat de greci cu Apolo știut fiind cît este de îndrăgit soarele de popoarele ce locuiesc în zonele friguroase de nord. Dar Herodot scrie despre un popor ce ar locui în nordul Greciei nu într-o insulă (cf. Herodot IV, 33), și descrie drumul lor pe uscat din țara sciților pînă în Grecia.

Despre hiperboreeni scrie nu numai Hecateu din Milet în „Genealogiile" sale, dar și Pindar (Olimpice, III, 33) precum și autorul necunoscut al Imnului către Soare (atribuit de unii lui Alceu sec. VII—VI î.e.n.). În poemele homerice Iliada și Odiseia, hiperboreenii nu sînt menționați și vom arăta mai jos de ce.

Mult mai tîrziu au scris despre hiperboreeni Appolonios din Rhodos născut și educat la Alexandria în preajma Museionului (Argonautice, IV, 286) și tot despre hiperboreeni scrie și Pausanias (Călătorie în Grecia I, 5, 7. V, 7, 8).

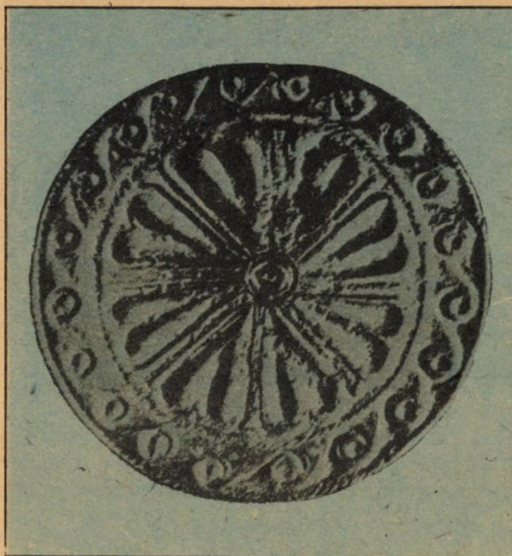
După aceea hiperboreenii se află în scrierile lui Hellenikos (fragment, 96) și la Strabon. (I, 62) apoi la scriitorul creștin Clement din Alexandria din secolul II—III e.n., care a folosit informații din celebra Bibliotecă de la Alexandria (Stromata, 13).

Hiperboreenii în opera lui Herodot

Herodot relatează călătoria făcută de un poet epic grec inspirat de zeul Apolo cu numele de Aristeas, în țara hiperboreenilor, după care a trăit un timp foarte îndelungat de mai multe secole, apărînd concetățenilor săi la mari intervale. Cu privire la hiperboreeni, Herodot îi deosebește pe deplin de sciți, socotindu-i că sînt cu totul alt popor (IV, 32) neavînd nimic în comun cu primii, dar sînt diferiți și de alte popoare nordice cum ar fi: argipeenii, oameni socotiți sacri (Herodot, IV, 23), care nu posedă arme de luptă și caută să împace pe vecinii lor totdeauna dar care nu au nici-un fir de păr pe cap fiind cu toții bărbați și femei lipsiți de podoaba capilară. (Aceștia își rad părul capului, desigur). Tot în nord locuiesc issedonii (Herodot, IV, 26) considerați oameni drepți unde femeile au aceeași autoritate ca bărbații.

Mai spre nord în munți ar locui oameni cu picioare de capră și dincolo de munți oameni care dorm șase luni (probabil iarna se închid în colibe bine izolate de frig, obicei existent în regiunile nordice și în secolul XIX). În fine, dincolo de aceste ținuturi ar locui alt popor fabulos, arimaspii, care n-ar avea decît un singur ochi (Herodot, IV, 27) deci ar fi similari ciclopilor.

Poetul grec Aristeas de care pomenește Herodot (IV, 3) era fiul lui Caystrobios și era originar din insula Proconessos, situată lîngă Propontida, el călătorește la aceste popoare și capătă facultăți miraculoase fiind călăuzit de zeul Apolo. Aristeias scrie o operă în versuri despre popoarele nordice pe care le-a cunoscut, și scrierea aceasta o intitulează Arimaspeia.

Un alt hiperborean duce o existență tot atît de fantastică, după spusele lui Herodot, și acesta este Abaris care, purtat de o săgeată, face ocolul pămîntului (Herodot, IV, 36). Dar legendele acestea cu privire la hiperboreeni sînt diferite la templul din Delos și la cel din Delphi.

În templul din Delos se povestesc multe cu privire la hiperboreeni și la viața lor minunată, și în primul rînd se afirmă că se aduc din ținutul hiperboreenilor daruri sacre învelite în paie de secară, care se predau mai întîi sciților iar ulterior din mînă în mînă ajung la templul din Delos, Ofrandele trimise ajung la acest templu dar însoțitoarele acestor daruri ca și bărbații ce le însoțesc nu se mai întorc în țara lor ci rămîn la Delos unde mor și sînt înmormîntați acolo, în morminte ce se păstrează.

Hiperboreenii în legendele de la Delphi

Preoții din Delphi afirmă că celebrul lor oracol a fost întemeiat de hiperboreeni iar un hiperborean Olen a fost cel dintîi care a pronunțat oracole în numele zeului Apolo (Pausanias, X, 5). Dealtfel Apolo — cum am văzut — locuia la hiperboreeni odată la nouăsprezece ani. Călătoria sa Apolo o făcea într-un car tras de lebede albe.

Nimeni nu putea afla calea către țara hiperboreenilor — se afirma la Delphi — și acolo nu se ajungea nici pe apă nici pe uscat, doar eroii și cei îndrăgostiți puteau ajunge acolo. Se afirma la Delphi că hiperboreenii trăiau o mie de ani, veșnic tineri, fericiți și veseli, necunoscînd nici oboseala, nici boala și nici bătrînețea. Cu toții cîntau și dansau în cinstea zeului soarelui Apolo. Dar cu toții erau vegetarieni stricți și nu se atingeau de carne, apoi erau iubitori de pace, drepți și oameni cumsecade. Îi făceau lui Apolo sacrificii de măgari. Dealtfel posedau toate virtuțile acești hiperboreeni (Clement din Alexandria, Stromata, 325, 3, Iulian, 347, 8, Pomponiu Mela, III, 37) și erau nespus de drepți. Iar vegetarianismul lor absolut este confirmat și de scriitorii creștini și de cei neoplatonici (Clement din Alexandria, Ibidem, 131, Porphiriu,

De abstinentia, II, 19). Pe deasupra, hiperboreenii sînt foarte cucernici și primitori de oaspeți (Pliniu, Naturalis Historia, IV. 89).

Vîrsta de aur și hiperboreenii

Pare evident că cele relatate despre hiperboreeni sint fabule imposibil de crezut și că ele reprezintă substanța unui mit, înrudit îndeaproape cu miturile grecești despre vîrsta de aur, sau de cele cu privire la cîmpiile Elizee ori de cele despre Insula Prea-fericiților (cf. Lileta Stoienovici-Donat, Mitul vîrstei de aur în literatura greacă, Craiova, 1981 p. 117 și 122). Fiindcă hiperboreenii care trăiau în lumea paradiziacă a fericirii veșnice erau dotați cu numeroase facultăți supranaturale, trăind o mie de ani. Dar miturile de multe ori se grefează pe realități istorice incontestabile (cf. Mircea Eliade, Aspects du mythe, Paris, 1962, p. 137 sq. și Dicționar de filozofie, Ed. Politică, București, 1978, p. 463 sq. articolele: Mit și Mitologie). De aceea trebuie să admitem că mitului hiperboreenilor i-au corespuns realități istorice pe care credem că trebuie să le căutăm și să decriptăm astfel acest mit. În acest scop să cercetăm mai întîi, unde ar fi locuit hiperboreenii, unde s-ar fi aflat ei în lumea antică?

Cei vechi au încercat să localizeze țara hiperboreenilor în numeroase regiuni din lume și au crezut că ea s-ar fi aflat în insula Thule (care este probabil Islanda actuală), într-o insulă în Oceanul Indian aproape de coastele Indiei, în Irlanda, după cum am arătat, într-o insulă din Oceanul Atlantic fie într-una din insulele Canare, fie insula Madeira, fie una din insulele Capului Verde. După acea hiperboreenii au fost căutați în insula Panchaia de pe lîngă coastele Arabiei fericite în Marea Roșie, în insula lui Evhemeros, apoi dincolo de munții Himalaya etc. (cf. Lileta Stoianovici Donat, Op. cit p. 219 și 226).

Dar Herodot scrie că legendele afirmau că hiperboreenii locuiau într-o regiune din nordul Greciei și descrie drumul pe care îl făceau darurile trimise de ei prin țările sciților și prin Grecia.

Astfel că trebuie să considerăm drept hiperboreeni pe cei ce se afirma că locuiau în nordul Greciei, dincolo de vîntul Boreas chiar dacă apelația hiperborean are sensul de „nordic" (cf. Herodot, IV, 36) în opoziție cu „sudic" și nordice erau multe seminții care mai tîrziu au fost numite hiperboreeni din pricina așezării lor în regiunile ultraseptentrionale și a evlaviei lor față de zei.

Etimologii ale etnonimului hiperborean

S-au formulat mai multe etimologii, însă, ale acestei apelații de hiperboreeni și cei vechi afirmau că hiperboreenii sînt oameni ce locuiesc dincolo de vîntul Boreas (cf. Herodot, IV, 36, Pausanias, X, 7, 7) în spatele munților Rhipei într-o țară cu un climat dulce și cald. Cum spre nordul Greciei nu exista nici o țară cu un astfel de climat, trebuie să inferăm că climatul acesta blînd este corolarul poetic al vieții fericite ce se atribuie hiperboreenilor care nu ar fi putut trăi într-o fericire deplină dacă ar fi locuit o țară rece, cu iarna plină de zăpezi și viscol, ca ținuturile nordice ale Europei.

O altă etimologie antică admitea că hiperboreeni sînt „cei ce depășesc hotarele vieții umane", deci un popor de longevivi care cunoșteau „tinerețea fără bătrînețe și viața fără de moarte", după expresia din basme. În fine o altă etimologie antică crede în existența unui erou eponym Hyperboreas, care ar fi dat numele său acestei seminții, dar e greu de aderat la această opinie puțin probabilă.

Etimologiile moderne sînt și ele discutabile, astfel s-a derivat apelația de hyperboreas „hiperborean" din substantivul grec oros „limită", hotar, care inițial s-ar fi scris cu un digamma, ce ar fi dat mai tîrziu boreos, ceea ce nu este exact, nici plauzibil. Alți autori moderni au făcut să derive hyperboreos de la rădăcina indoeuropeană ce ar fi avut sensul de „munte, pădure" cf slav: gora „munte" ce a căpătat mai tîrziu sensul de „sus, nordic" (cf. sanskrit giri-š „munte stîncos"). De fapt la Titus Livius (XVI, 29, 8) se menționează la traci un munte Bora și s-a arătat de către W. Schröder că Boreas ar fi vîntul ce pleacă de la acest munte, iar hiperboreenii ar fi cei ce locuiesc pe acest munte.

În fine s-a încercat să se deducă din numele celor ce însoțeau darurile sacre trimise în Grecia de hiperboreeni, adică din numele de perferees al acestor personagii, apelația de hyperboreas sau hyperboroi „hiperboreeni". Aceste ipoteze moderne sînt greu de susținut și rămîne stabilit că denumirea hiperboreenilor trebuie pusă în relație cu originea lor nordică de dincolo de vîntul Boreas.

Hiperboreenii și tracii

Dacă nu putem stabili repede identitatea etnică a hiperboreenilor, totuși cunoaștem o serie de date care ne indică relații apropiate între traci și hiperboreeni.

Într-adevăr ca și tracii, hiperboreenii locuiau în nordul Greciei. Ca și tracii (S. Reinach „Revue d'Archéologie", XIX, 1912, p. 400) ei aduceau în cinstea zeului Apolo jertfe măgari (cf. Pindar, Pythica, X, 33). Tracia era patria Boreadelor adică a fiicelor zeului vîntului Boreas (cf. Pauly-Wissowa 17-er Halbband, col. 268), iar Herodot crede că ira, „darurile sacre" trimise de hiperboreeni în Grecia erau simboluri trace. De fapt de la scrierile lui I. Müller, I, 272 (citat în Pauly-Wissowa, 17 Halbband, col. 268) s-a admis ideea că hiperboreenii au adus în religia greacă, credințe și rituri ale tracilor.

Dealtfel savantul bulgar G.I. Kaţarov arătase de mult în Klio, XII, 357, că Getai athenatizonates „geţii care fac (pe oameni) nemuritori" trebuie puşi în relaţie cu hiperboreenii şi cu Zalmoxis (Pauly-Wissowa, Ibidem). Iar pe de altă parte, şi lucrul acesta vrem să-l subliniem, hiperboreenii au fost identificaţi cu misterioşii abioi încă de autorii din antichitate (Pauly-Wissowa, 17-er Halbband, col. 274) iar abioi aşa cum am putut dovedi erau traco-geţi (vide infra). Tot autori antici şi moderni au situat pe hiperboreeni în Tracia însăşi (Pauly-Wissowa, 17-er Halbband, col. 277).

Hiperboreenii, realitate istorică sau mit fabulos ?

Existenţa istorică a hiperboreenilor a fost contestată de Herodot însuşi care scrie : „Sciţii şi celelalte popoare din aceste părţi nu spun un cuvînt despre hiperboreeni, doar issedonii poate (vorbesc despre ei). Şi încă — pe cîte cred — nici aceştia chiar nu vorbesc deloc de ei, căci dacă i-ar pomeni, sciţii ar repeta spusele lor la fel ca şi pentru arimaspi" (Herodot, IV, 32). Aşadar Herodot pare să creadă într-un mit al hiperboreenilor, o legendă fabuloasă cu privire la ei căci şi scrie mai departe : „Dacă este adevărat că există hiperboreeni (i.e. oamenii din extremul nord) atunci ar trebui să existe şi hipernotieni (i.e. „oameni din extremul sud"). Rîd cînd văd pe cei ce descriu înconjurul pămîntului (şi sînt mulţi din aceştia) că fac aceasta fără să se bizuie pe observaţii inteligente" (Herodot, IV, 36). Vom trage concluzia că părintele istoriei neagă existenţa reală a hiperboreenilor, fiindcă în călătoriile sale nu i-a găsit nicăieri, nici n-a auzit relatări obiective despre ei.

Tot ce pot povesti anticii şi tot ce ştiu ei despre hiperboreeni nu sînt în fond decît dezvoltări ale unor legende cu privire la ei; povestite la templele din Delos şi Delphi. Legenda de la Delphi despre hiperboreeni se situează în miturile traco-helenice cu privire la soarta sufletului după moarte şi ascensiunea sa în paradisul lui Apolo. La Delos legendele despre hiperboreeni sînt axate pe o procesiune agrară. Dar amîndouă aceste mituri despre hiperboreeni au relaţii evidente cu tracii şi cu cultura lor spirituală (Pauly-Wissowa, 17-er Halbband, col. 277).

Geneza mitului hiperboreenilor

Este de cercetat care poate fi substratul istoric din care a luat naştere mitul hiperboreenilor, deoarece au existat în nordul Greciei, în mod sigur, populaţii care posedau unele din trăsăturile ce se atribuie hiperboreenilor, sau cel puţin populaţii în sînul cărora existau grupuri de homines religiosi sau de preoţi, ce vieţuiau în chip destul de similar personagiilor descrise în acest mit, desigur fără toate atributele miraculoase şi fantastice ale hiperboreenilor.

Trebuie să repetăm că din Antichitate chiar s-a afirmat că hiperboreenii au fost traci, după cum am arătat, şi hiperboreenii au multe relaţii cu tracii. Pe de altă parte autori antici au identificat pe hiperboreeni cu abioi din Iliada (XIII, 4—6), deoarece Herodot nu menţionează pe abioi în opera sa iar în locul lor, — adică în nordul Greciei şi dincolo de misieni care locuiau pe malurile Dunării — găsim pe hiperboreeni în Istoriile lui Herodot şi aceştia se aflau mai sus de vîntul Boreas ce sufla dinspre Dunăre spre Sud. Apoi atît apelaţia de abioi şi cea de hiperboreeni nu sînt etnonime propriu-zise. Şi mai cu seamă există mari similitudini între abioi şi hiperboreeni, la fel de cucernici şi de drepţi, vegetarieni şi paşnici ca şi abioi (cf. Pauly-Wissowa, 17-er Halbband, Stuttgart, 1914, col. 274).

Cît priveşte pe abioi din antichitate încă erau consideraţi ca traci, deşi Strabon (VII, III, 2) afirmă că erau sciţi. Am arătat (cf. Almanahul Luceafărul pe anul 1985 pag. 50 sq) că lucrul acesta este imposibil întrucît sciţii nu au sosit în Europa decît cu 100 sau chiar 200 de ani după ce Iliada a căpătat redactarea sa definitivă, şi cu 500—600 ani după războiul Troii pe care-l descrie Iliada şi unde se află menţionaţi abioi. Dar argumentul cel mai puternic ni se pare faptul că abioi sînt numiţi în Iliada XIII, 4—6' „cei mai drepţi dintre oameni" iar sciţii sînt descrişi de Herodot drept modele de sălbăticie, cruzime şi barbarie. Astfel sciţii crapă ochii tuturor prizonierilor de război ca să-i împiedice să fugă (cf. Herodot, IV, 2), apoi ucid, jertfind zeilor prinşii în război (Herodot, IV, 62), beau sîngele duşmanilor ucişi (Ibidem 63), jupoaie de piele pe duşmani şi tăbăcesc pielea lor pe care

o poartă apoi ca şei pe caii lor (Ibidem, 64), alţii jupoaie pielea duşmanilor şi o îmbracă ca pe un veşmînt (Ibidem, 64), în fine din ţeasta duşmanilor fac vase din care beau vin la ospeţe (Ibidem 65) dar unele din aceste ţeste sînt ale unor cunoscuţi ai lor cu care au avut o ceartă şi pe care i-au ucis (Ibidem, 65). Prezicătorii care nu reuşesc să ghicească exact sînt ucişi dar nu numai ei ci şi soţiile şi copiii lor (Ibidem, 69) iar odată cu căpeteniile lor ei îngroapă şi numeroase slugi ale lor în mormînt (Ibidem, 71).

În ceea ce priveşte sursa antică ce afirmă că abioi erau traci, ea este a unuia din cei mai cunoscuţi comentatori ai lui Homer, Didymos. Acesta era bibliotecar al Bibliotecii din Alexandria şi a fost autorul cel mai prolific din antichitatea greacă după Aristotel, întrucît a scris 3 500—4 000 de cărţi. (cf. A. et. M. Croiset, Histoire de la littérature grecque, Paris, 1901, vol. V. p. 303 şi: Pauly-Wissowa, sub voce, care consacră nu mai puţin de 27 pagini lui Didymos şi operelor sale).

Despre Didymos, Stephanos din Bizanţ (Ethnica, Graz 1958, sub voce : abioi) scrie că el afirmă apartenenţa la traci a acestor enigmatici abioi (Didymos de thrakon ethnos phesin).

Dar, aşa cum am arătat (Constantin Daniel, Misterele traco-helenice şi Misterele lui Zalmoxis, în „Luceafărul“ 9 febr. 1985, 16 febr. 1985 şi 23 februarie 1985) spre a deveni „cei mai drepţi dintre oameni“ abioi traci au fost desigur educaţi vreme de mai multe generaţii în spiritul unei morale exigente şi al unor norme de conduită rigide de către un reformator religios pe care trebuie să-l identificăm cu Zalmoxis, sau cu personajul care a fost numit aşa, luînd poate numele zeului pe care îl reprezenta, cum făceau poeţii şi profeţii greci.

Fără îndoială în cadrele societăţii trace nu toţi urmau cu stricteţe învăţămintele lui Zalmoxis, ci numai cei iniţiaţi în Misterele lui şi desigur preoţii ca şi toţi homines religiosi. Însă cu toţii erau cucernici şi respectuoşi ai normelor de conduită morală statornicite de Zalmoxis.

Iar învăţăturile lui Zalmoxis s-au răspîndit la mai multe seminţii trace chiar din cele de la sudul Dunării cum erau misienii (Strabon, VII, III, 2) care şi ei erau vegetarieni, paşnici şi căutau să trăiască virtuoşi.

Totuşi societatea care s-a născut la abioi ca şi la misieni şi desigur la traco-daci păstrează unele trăsături existente în comuna primitivă şi aceste trăsături se regăsesc mult amplificate în mitul hiperboreenilor ce s-a constituit pe substratul istoric al societăţii abioi-lor traci şi a discipolilor lui Zalmoxis.

Difuziunea mitului hiperboreenilor

Mitul societăţii paradiziace a hiperboreenilor în care toţi oamenii erau fericiţi, cîntau şi dănţuiau într-o ţară caldă şi prosperă, unde se trăia tinereţea fără bătrîneţe şi viaţa fără de moarte, aproape, s-a răspîndit în lumea grecilor antici probabil în secolul VII î.e.n. Atunci societatea greacă trecea prin mari frămîntări provocate de suprapopulare relativă, contradicţiile sociale şi luptele politice în sînul diferitelor state-cetăţi. În sec. VII începe — ca expresie a acestor lupte şi frămîntări interne — marea colonizare greacă în vremea căreia o parte din locuitorii unui stat-cetate, deobicei tinerii, pleacă să întemeieze colonii îndepărtate, unde să-şi afle o viaţă mai fericită. Mitul hiperboreenilor vine astfel să dea nădejdi coloniştilor greci plecaţi în căutarea unei ţări, a fericirii. In acelaşi sens scrie şi A.F. Losev : „Dar apariţia în mit a noţiunilor de pace şi de dreptate desăvîrşită presupune nu numai un stadiu superior de evoluţie intelectuală ci şi o formaţie socială în care aceste două condiţii să fi reprezentat nucleul fericirii maxime. Or se ştie că orînduirea în care lumea veche a dorit cu cea mai mare intensitate dreptatea şi pacea, a fost aceea în care nedreptatea oficializată prin împărţirea în clase constituia temelia însăşi a societăţii, iar războiul, cel mai avantajos mijloc de înavuţire a claselor dominante“ (citat de Lileta Stoianovici-Donet, Opt. cit., p. 121).

În ceea ce priveşte asocierea la greci, a mitului hiperboreenilor cu zeul soarelui Apolo, se ştie că totdeauna acest zeu a reprezentat divinitatea care străluceşte în chip egal peste toţi, săraci sau bogaţi, tineri ori bătrîni, nobili sau sclavi. De aceea soarele personificat prin zeul său este luat ca simbol universal al egalităţii omului de pretutindeni în faţa soartei, a vieţii şi a zeilor. Aşa apare soarele în religia Egiptului antic (cf. Constantin Daniel, Civilizaţia Egiptului antic, Buc., 1976, p. 240, a se vedea şi Marele Imn către Aton în „Poezia Egiptului faraonic“ traducere de I. Acsan şi I. Larian Postolache, Buc., 1974, p. 49) dar şi în scrierile gnosticilor creştini din sec. III—IV e.n. (cf. Constantin Daniel „Sur l'origine et la provenance des papyrus gnostiques coptes de Nag-Hammadi“, în „Studia et Acta Orientalia“ III, 1960, p. 26 sq).

Astfel mitul hiperboreenilor ca şi cele ale altor societăţi utopice descrise de scriitorii greci, precum şi mitul vîrstei de aur în general, s-au născut ca un refugiu din faţa realităţii unei vieţi mizere creată de exploatarea din societatea greacă în care exista fie orînduirea tributală fie cea sclavagistă. Aceste mituri erau o consolare imaginară în lumea fantastică a utopiei şi o proiectare în domeniul fabulosului a unor himere reprezentînd însă aspiraţia către o viaţă mai dreaptă, mai bună şi mai umană a oamenilor oprimaţi în societatea sclavagistă sau tributală.

Aşa a luat naştere în lumea greacă mitul hiperboreenilor întemeiat pe existenţa reală a unei societăţi în care diviziunea în clase sociale nu se produsese încă şi unde structura socială era apropiată de cea a comunei primitive, societatea abioi-ilor traco-geţi.

Pe de altă parte trebuie să remarcăm, la originea acestui mit, interpătrunderea profundă a spiritualităţii greceşti cu cea a tracilor şi ce rol considerabil au jucat tracii în edificarea ideilor religioase dar şi a culturii spirituale în general a grecilor antici, fiindcă templele de la Delphi şi de la Delos sînt marile centre de unde a iradiat viziunea greacă a lumii. Iar aceste temple, oracolele lor, zeii lor, eroii lor sînt în mare parte creaţii spirituale ale tracilor.

Desigur simbioza traco-helenică este manifestă în Mistere după cum am putut arăta (cfr. Constantin Daniel, Misterele traco-helenice şi Misterele lui Zalmoxis, în „Luceafărul“ din 9 febr. 1985, 16 febr. 1985 şi 23 febr. 1985) dar ea se vădeşte şi în religiile oficiale ale polisurilor greceşti aşa cum se poate constata din miturile vehiculate la Delos şi la Delphi. Din aceste motive este atît de evident necesar ca studiul temeinic al limbii greceşti vechi, al mitologiei helene şi în general al culturii spirituale a grecilor vechi să fie bine asimilate înainte de a se întreprinde orice cercetare serioasă de tracologie.

Poeme de

Nicolae Dan Fruntelată

Continuu

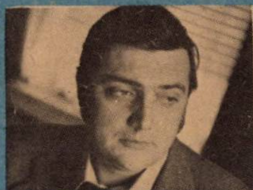
Ce obosit de greul clipei sint
de greul trupului ca de-un pămint
arat de-un vis ori de o intimplare
sărat de ne'ndurata orei sare
ce tinăr cind uitasem să mai fiu
și mă loveau iubirile tirziu
un bumerang de dor intors acasă
cum așteptatul mire la mireasă
ce singur și-ncolțit de mari ninsori
din cercuri oarbe, văduve de sori
și de cuvinte rare sfișiat
intru blestemul care mi-a fost dat
e vară-toamnă, iarnă e apoi
continuă acest prelung război
continuă această mare goană
și-mi pare că e totul numai iarnă

Poem despre flori

La naiba, poeții, structurile astea sensibile
țevile astea zadarnice care iau probe din cer
florile astea pudice care niciodată, niciodată
nu se dezbracă in fruct, nu pot fi adică
mincate in anii de secetă
ci numai mireasma, otrava, aburul
biciul cuvintului, limba-i de șarpe
șuierind prin vocale, instrăinindu-le
ca mai aproape să-ți fie, mai din adinc
dar ce folos, ce folos, doar pentru asta
avind nevoie de soare și vin
dă-i in tristețea lor, spuse omul cel bun
plecind după trebile zilnice
așa-i, spun și eu cind simt cum cuvintele
se răcesc de la gînduri spre gură
plin de iarnă sint, un depozit de ger
nu mă atingeți, s-ar putea, s-ar putea...
Dar, la naiba, poeții, la naiba, poeții !

Romanț

Ți-aduci aminte, iți mai aduci aminte
ce valț demodat umplea cartierele
ca o dinamită stelară, ca un blestem
pentru toate virstele și toate misterele
ce flori de salcim mai ningeau tremurat
sălbatic de tineri eram, scumpă doamnă
și-o vară intreagă nu-mi mai ajungea
să te-nchipui regal intr-o rimă de toamnă
o, ce romanț, ce beție de flori
prin singele meu vagabond și subțire
hai să dansăm ca intr-un ecou.
Cum m-apasă, mă stringe haina de mire

Vis în sud

Soarele meu, Apollonia mea
țara mea de Dunăre amară
pină in prăsele intră sudul
tinereților, a cita oară

iată doru-mi pare-un lup lovit
de un glonț secret al amintirii
va cădea la noapte singerind
in pădurile de plopi ale iubirii

flori sălbatice-i vor ninge pină-n zori
cocori vineți vor țipa de moarte
apoi iarba va veni, veni
ca-ntr-o veche, -nfricoșată carte

și-n lumina Apolloniei, in soare
drept voi sta, insingurat voi sta
invățind ce n-am știut vreodată
pierderea din verbul a uita

Jurnal

Noapte australă,
jungla lătrind pe malul oceanului
apoi florile de bougainvillea
ca niște pete de singe intunecat
pe haina de gală a palmierilor
madras, februarie, india
visez torențial. Nimic nu e
adevărat, cineva strigă :
„un adevăr fără partea sa de vis,
nu va fi niciodată adevărat"
cineva strigă :
„aici e sudul extrem, de aici
nimic nu se poate intoarce"
două păsări trag corabia cerului
deasupra cuvintelor vechi.
Am ajuns, am ajuns...

TEZAURUL fascinație și blestem

„Oare, fostu-mi-a mintea uimită?..."

cum o sută de ani, mai exact acum 98, Odobescu informa Academia Română despre stadiul lucrării sale capitale „Le Tresor de Pétrossa": **„Oare fostu-mi-a mintea uimită de acel farmec pe care basmele românești îl atribuie** — zicea — **comorilor ascunse sub pămînt și care prin flăcările sinistre se destăinuiesc bieților muritori și-i atrag în mii de primejdii, îi muncesc cu mii de amăgiri?"**

Era superstițios Odobescu sau destinul său se contamina lent de acela al tezaurului? Oricum, amîndoi călătoriseră mult, tezaurul i-o va lua înainte însă și, mai tîrziu, o bună parte din secolul douăzeci nu-l va găsi în țară, aici va fi doar fantoma lui, aici va fi doar memoria ca de martir al istoriei pe care Odobescu i-o scosese dintr-o înverșunată și lungă eclipsă, cu prețul și durata unei profesiuni de credință fără egal. În locul tezaurului ființau legendele și miturile iar cu puțin înainte de jumătatea veacului acestea încă mai supraviețuiau, se preschimbau în semne pe care arareori cineva le mai cerceta. Întîmplările se învălmășau, nu le mai încăpeau nici tiparele minții și nici cele ale timpului. Una dintre ele este o stranie poveste cu un urs dar ea se asociază întocmai la destinul tezaurului și al descoperirilor lui, într-un fel în care putem zice da, a avut dreptate Odobescu, **fostu-i-a mintea uimită** căci, vom vedea, amăgirile și primejdiile încă nu se terminaseră.

Statuia lunatecă

înd apărea sus, pe deal, în bătaia lunii, era ca și cum cerul s-ar fi înălțat sau se mai înalță un pic și acoperă, ținut strîns în țărușii fumurii ai stelelor, o statuie de aur, imensă, ascunsă pînă atunci de lumină și îngropată, cine știe de cînd, într-o despicătură de nori.

Nu bătea, nu trecea nici o adiere de vînt pe deasupra și, totuși, dinspre livezi și din vii se auzeau căzînd frunzele, se răsuceau și pocneau singure-n aer ca niște oglinzi. O înfiorare de foc ne cuprindea pe toți, zidurile nopții se surpau undeva înlăuntrul nostru și eram de pe dinlăuntru cuprinși, perforați parcă de privirea acelei stranii făpturi care apărea sus pe deal. Venea pesemne de cum se înnopta, avea aerul că noi o chemăm, că avem o înțelegere cu ea, și de fapt chiar așa și era. Niște bătrîni care nu mai vedeau decît ca prin sită și abia dacă-și mai puteau zări mîinile, dar care fuseseră strașnici vînători la vremea lor, se așezau de cum se însera în fața porții și se uitau fix spre deal, își povesteau tot ce mai face și cum se mai mișcă vietatea aceea, dacă s-a mai schimbat ceva, dacă i-au mai apărut vreo pată sau vreo zgîriietură pe blana ei moale, fumurie sub lună, dacă va fi mîncat sau nu. Dar de acolo, de sus, strania făptură îi privea poate și ea.

Satul se află la cîțiva kilometri de deal și, ca să te uiți acolo, trebuie numai bine să sari sau să străpungi cîteva praguri de stînci. Noi, ceilalți, ne adunam pe o ridicătură de pămînt, exact la jumătatea distanței de unde, sub luna plină, ochii nu mai întîlneau nici un obstacol. Numai ei, acei bătrîni, țintuiți acolo între stîlpii porților se uitau pînă ce nu mai puteau la arătarea aceea de aur și o mai vedeau odată și cînd se culcau, ca o scînteiere trecea prin dreptul pleoapelor lor, o mai și visau apoi pentru ca a doua zi să nu mai tacă și să ne povestească nouă ce s-a întîmplat. Ursul carevasăzică, spuneau ei, nu-i de-al locului. Fusese izgonit sau se supărase el pe ceva, acolo în locul lui de baștină și se pripășise pe-aici, unde nu se mai pomenise neam și nici sămînță de urs. Sub ochii lui singuri și fierbinți crescuseră ei de mici și își transformaseră spaima într-un fel de blajină și caldă înțelegere, socotindu-l un frate mai vîrstnic de-al lor.

a. i. zăinescu

Inţelegerea

eşea noaptea din pădure şi se profila cît era de mare pe dealul acela sub lună, veghind pînă departe ascunzişurile şi stăpînind tot ce se întrezărea. Era farmecul tuturor toamnelor el, căci numai toamna se arăta, şi asta se cunoştea de la bun început după porţiile de struguri pe care singur şi le lua. Mînca ce mînca prin vii şi apoi se ducea acolo sus, la locul lui de veghe. Ca un paznic lunatec, în încremenirea de abur a dealurilor şi deţinînd parcă un mare secret. Mici felinare de fluturi prin aer îi luminau calea ochilor pînă departe în zare iar satul i se nălucea poate ca o fereastră spre văi. Pentru că se uita şi el şi-i vedea desigur pe acei bătrîni, îl hăituiseră doar o viaţă întreagă pînă ce să-l socotească şi să-l înţeleagă ca pe unul de-al lor. Se instaurase un fel de pact între ei, vînătorii bătrîni urcau în pantă dealul descoperiţi la vedere şi urmăriţi de ochii lui calmi şi rotunzi, pînă ce se apropiau. Acolo la rădăcina dealului intrau în conul de umbră al lunii şi nu-l puteau zări. El, aplecat puţin peste marginile pietrei, îi vedea însă. Şi cînd începeau să urce şi cărările ultime, se făcea dispărut, înghiţit de păduri. Se întorcea numai cîţiva metri în spate şi spărgea întunericul codrilor, lăsînd în urma sa un freamăt de voci. Vînătorii ar fi putut foarte bine s-o ia prin spate, să-l scoată la lumină mai întîi şi apoi ursul ar fi căzut victimă sigură.

Jocul era însă făcut şi asta dădea tuturor o caldă satisfacţie. Toamnele aveau şi farmec iar vînătorii şi legi. Vînătorii bătrîni, de bună seamă, căci vînătorii tineri scrîşneau cu obidă din dinţi şi vom vedea cîtă tristeţe au putut să lase şi ce neînţelegeri au putut să işte ei, dintr-un exces care-i depăşea.

Un paradox

ocul acesta de-a vînătoarea plăcea deopotrivă şi vînătorilor tineri şi vînătorilor bătrîni. Plăcea poate şi vietăţii aceleia stranii care se uita la ei cu o curiozitate deloc ascunsă şi-i urmărea, la rîndul ei, dintre hăţişuri de umbre şi păduri. Ba, printr-un paradox al destinului — şi aici încap de fapt toate legile şi capcanele propriu-zise ale vînătorii — ursul era cel care îi urmărea pe vînători. El le ştia drumul prin păduri şi putea să-i ocolească după cum, tot la fel de bine, pe unii îi cunoştea chiar după gesturi şi după voce. Le ieşea acestora înainte şi se uita lung la ei sau îi urma îndeaproape ca şi cum împreună ar fi plecat la cine ştie ce treabă.

Cel mai mult şi mai mult îl cunoştea şi îl urmărea pe unul care nu avea puşcă, ci cruce. Era bătrînul preot al satului care-i însoţea uneori pe vînători tot aşa cum îi însoţesc copiii pe nişte bătrîni care le pregătesc sau le ascund ceva. Este o întreagă poveste cu acest om, multe întîmplări sînt puse în seama lui şi de multe din ele se leagă chiar viaţa sa, un abur uşor de legendă le acoperă pe toate şi certe rămîn doar două. Una, că moştenise de la preotul de dinaintea sa doi corni în pădure pe care trebuia să-i îngrijească şi să-i lase apoi în seama celui ce va veni după el şi-i va muta cu slujbă mare, apoi, ca sfeşnice în biserică. Timp de trei generaţii, aşadar, cîte două tulpini de corn, lemn de fier cum se spune, au fost răsucite şi îndreptate să crească frumos, cu crengile îndoite roată, pînă cînd s-au suprapus şi s-au sudat strîns între ele, formînd acel taler care să susţină şi să păstreze cutia cu lumînări. Rădăcinile le-au fost tot aşa dezgolite şi răsucite în cîte trei, pînă ce au format picioarele pe care să se sprijine. Toată treaba asta era în seama vînătorilor, iar preotul veghea şi sfinţea din cînd în cînd lemnul într-o ceremonie în care, prin fum de cădelniţă, se zăreau şi puşti.

Tablou de Benone Şuvăilă

Botezul din pădure

i cu aceasta — a doua întîmplare : botezul armelor, lucru grozav printre oameni, aşa ceva nu se mai pomenise, pădurea parcă a răsunat dintr-odată de clopote şi ei s-au trezit că se închină şi nici nu ştiau de ce. Ciudată fiinţă preotul acesta şi în pădure parcă avea o voce şi mai frumoasă, se subţiau copacii, se mlădiau în sus, vreme în care cădelniţa umbla peste arme şi fumul care se rărea dădea impresia că cineva a tras şi a împuşcat ceva chiar atunci, ba chiar că toate armele au tras şi s-au descărcat singure atunci, deodată, iar ţevile abia dacă li se răcesc şi fumegă cald printre arbori, aşa era

Bogdan Stihi : „Fertilitate"

de înalt și de straniu, păgîn și cucernic momentul acela, nemaiauzit.

Un foșnet, o ruptură de crengi undeva, i-a trezit. Și apoi un grohotiș de pietre, un sunet uscat, semn că peste o ridicătură ceva mai în sus, printre stînci măcinate de ploi și de iarbă, o vietate se strecurase brusc, ca împinsă de-un arc. Vînătorii și-au lăsat puștile în rugăciunea lor mută, acoperite încă de fum și miros dulceag să pipăie cu ochii și cu mîinile prin iarbă urma nestatornicului urs. El era, adică el fusese, asistase la strania ceremonie care, într-un fel, îl și privea. Îi urmărise de data aceasta ziua, tot așa cum în nopțile calde, cu lună, ii urmărea de acolo de sus de pe vîrful dealului și îi lăsa să se apropie, întinzîndu-le apoi o capcană a fugii și-a întunericului, care-l înghițea prin păduri.

Întorși la locul cu pricina, vînătorii l-au găsit pe bătrînul preot în genunchi în mijlocul armelor și închinîndu-se în fața celor doi corni. Vînătorii bătrîni rîdeau cu înțelegere, vînătorii tineri dădeau semne de nervozitate și, din botezul armelor acelea, ei deduseră că nu se mai poate și că ursul trebuie totuși vînat. Ceea ce era o rea scînteiere și o prevestire a nimic bun. Vînătorii bătrîni se uitau cu milă la ei, dar și cu neputință și cu un fel propriu al celui ce în cele din urmă s-a dezlegat de ceva și se simte iertat. Ce să facem, păreau a spune ei, noi am dus-o așa pînă acum și am îmbătrînit odată cu ursul, într-o bună înțelegre și ocrotire. Poate că voi veți trăi altfel...

Și zidurile nopții se surpau undeva înlăuntrul și înapoia lor și erau de pe dinlăuntru cuprinși și izgoniți de o ciudată, stranie ființă parcă, o făptură și înaltă și plină de suferință, și îmbătată de glorie, păgînă și supusă, totodată, dar stăpînă peste tot ce se întindea jur împrejur și se lăsa ca adormită, legănată de pajiști, prinsă-n amintiri și prădată, jefuită de tot ce era al său, ca să li se scurgă altora prin vine apoi un sînge mai aspru și bolovănos.

Legile și ce spun ele

S-a întîmplat chiar așa : după botezul acela al armelor, vînătorii bătrîni, care arareori ieșeau din legile și obiceiurile lor, să nu se mai îngrijească de nimic și să nu spună nimic care ar fi dus cumva către urs. Nici măcar un drum prin memorie, nici măcar o discuție, cu cei tineri, la un pahar cînd se pregătea vremea culesului. Ursul parcă nici n-ar fi existat. Cele două lemne de corn, cele două sfeșnice acum, fuseseră coborîte din pădure și puse la locul lor în biserică. Vara se scurgea lent, dogorind de pe pietre și căznind parcă un nor care mirosea a tufe mari de ferigă și pelin. Un neastîmpăr ciudat încorda fețele și vederea celor tineri, iar satul care de mult timp trăia în umbra întîmplărilor vînătorești de tot felul se arăta acum de departe foarte obosit. Îngrijorat și străin totodată, neputincios ca și cum s-ar fi împiedicat de propria lui răsuflare și ședea în așteptarea unui lucru mai puțin vinovat.

Seara, vînătorii tineri plecau undeva, dar fără puști. Se întorceau tîrziu și intrau în așternuturi fără să răspundă sau să fie întrebați. Colo și colo poștașul adusese niște înștiințări de chemare la armată iar toamna care se apropia întețea și mai mult vorbele despre război. Ziare nu veneau, un singur om avea aparat de radio cu galene și toată noaptea acolo se făcea de pază cu căștile la urechi. Dacă nu amînată, povestea ursului fusese cel puțin îngropată și bătătorită pe deasupra, astupată la răspîntia unor îngrijorări mai noi. Se fixaseră odată cu aceasta și deprinderile și interdicțiile vînătorești, toate legile pe care vînătorii tineri se juraseră să le respecte cu sfințenie și să le ducă mai departe, într-o altă generație, ca pe o moștenire inscrisă în memorie. Ele spuneau așa : să nu tragi cînd vietatea se află pe culcuș, trebuie să faci un zgomot să te audă și să sară, să-i oferi o șansă întrucîtva ; sau să nu tragi cînd vietățile fac dragoste ; și nici atunci cînd răsare luna plină, cînd animalele intră într-un fel de buimăceală, magnetizate parcă și strînse, încordate în trunchi ; și nici atunci la căderea primei zăpezi, cînd de asemeni ochii lor triști lăcrimează și caută umbră în jur, nu văd nici prea mult și nici prea departe ; ori dacă au ieșit cu puii lor, cînd beau apă, de pildă, sau cînd se joacă.

În bătaia destinului

Legile acestea și încă altele au făcut farmecul dintotdeauna al vînătorii și nu exista bătrîn care să țină o pușcă în mînă și să nu le respecte întocmai sau să nu facă din ele o adevărată tablă de porunci. În respectul lor fuseseră crescuți și cei tineri, vînătorii care, așa cum spuneam, dădeau semne de nervozitate acum și își petreceau nopțile lîngă aparatul acela minuscul de radio care le aducea vești dintr-o lume care avea să-i cheme curînd. Și, ca un făcut, profilindu-se întreagă sub lună, tocmai atunci a apărut pe deal și ființa aceea pentru care se întocmiseră atîtea legi și care, din cine

Ceramică de Nicolae Gadonschi

știe ce îndemn sau rătăcire a destinului, venea parcă să le mai răscolească odată memoria și să-i așeze în fața unui gest necugetat. Tineri cum erau, au scurtat drumul înalt către pădure și s-au strecurat în spatele dealului, lăsînd în conul de umbră, la sud, doar cîțiva inși, de înșelătorie ; și, la un semn dinspre aceștia, au pornit grupat și cu puștile întinse, gata să le descarce, spre ursul care se uita țintă în văi. El îi urmărea pe cei cîțiva, se mai apleca peste marginea pietrei și, după ce se convingea că sînt acolo, se ridica. Scotea sunete ciudate, spun cei din față, care l-au auzit, părea că plînge sau cam așa ceva, dădea semne de neliniște și, nepricepînd, sau pricepînd totul poate, se răsucea pe loc, se ridica în două picioare, voia să se întoarcă și totuși ceva parcă îl reținea. Cînd dinspre peretele de întuneric al pădurii au apărut ceilalți. Puștile s-au descărcat aproape toate în același timp.

Unii spun că, mai înainte, ursul s-a așezat pe vine. Alții că s-ar fi aruncat singur în prăpastia din față și ei au tras, așa, degeaba, în aer. Cei de dedesupt au auzit o troznitură de stînci pe deasupra și o rostogolire în jos ca de rădăcini. L-au găsit zdrențuit, făcut fărîme, amestecat cu sînge și pietre că nu s-a putut aduna mai nimic din el și din blana lui moale, caldă încă și aburind. Luna o perforase parcă, se strecura prin ea. S-au întors tăcuți, acasă, vînătorii tineri iar vînătorii bătrîni, unii dintre ei, au plîns și și-au sfărîmat puștile, aruncîndu-le într-o fîntînă. În sat au început apoi să sosească tot mai multe înștiințări de chemare la război, niște bilete subțiri și late pe care, cînd le primeau, vînătorii tineri se uitau cîte o oră întreagă la ele, nemișcați și străini în mijlocul curții de parcă i-ar fi înfipt cineva ca pe niște țăruși acolo și nu mai puteau sau nu mai aveau curajul să se clintească și nici să vorbească, să spună ceva.

Pecetea zilei

O tristețe de aer împiedica respirația și aglomera peste văi frunze care căzuseră mai devreme ca niciodată pînă atunci, semn că toamna intra și în ființe și în lucruri pe un drum mult mai grăbit și mai puțin cunoscut. Ursul nu mai exista, și așa cum se petreceau zilele, satul trăia un fel de surdă și crudă încleștare, strămutîndu-se mai mult în amintiri. Aproape că nici nu lua seama la tot ce se inttîmpla. Plecau bărbații tineri la război, unii cu căruțele pînă la gară, alții pe jos, tăind-o de-a dreptul peste coline, ca să nu mai întîlnească și să nu mai vadă pe nimeni. Cît mai stătuseră și umblaseră ei buimăciți și speriați parcă de lucrul grozav pe care îl săvîrșiseră, fusese un timp numai bun de cules. Nimeni însă nu se gîndise să urce spre vii și strugurii începuseră să crape și să picure dulci peste butuci. Ba, vînătorilor tineri, copiii le întorceau uneori spatele și se ascundeau prin grădini, îndărătul porților. Singurătatea îi însoțea pretutindeni.

Ispășirea vinei de a fi retezat viața acelui urs cerea timp și asta nu se putea petrece, poate, decît înfruntînd cu tristețe acei ochi blînzi și cutremurători ai copiilor cărora li se furase un basm. Cam în acest fel a fost auzit atunci și un vînător bătrîn vorbind singur prin curte și pregătind căruța cu care să-și ducă pînă la gară pe cei trei fii ai săi, încorporați pentru vremuri și mai triste și mai pline de grozăvie, așa cum de fapt se și prevedea. El zicea : nu-i dreptate în lume, ăi strîmbi îi mănîncă pe-ăi drepți. Ce-ți fi avut voi cu ursul, de ce l-ați omorît, copiii mei ? Ca să n-avem liniște noi, ăștia bătrîni, și să umblați și voi cu sufletul vostru sărac și apăsat acum, pe cine știe ce căi ? Nu-i dreptate pe lume, știu eu, mai zicea, și potrivea pernele în căruță, încerca roțile iar din grajd răzbătea nervos nechezatul unui cal. Nu-i dreptate, zicea, ăi strîmbi îi mănîncă pe-ăi drepți. Și rămînea drept, sprijinit în fundătoarea căruței, uitîndu-se țintă într-un loc numai de el știut. Era o pădure acolo unde se uita și pe cărări vii de pădure ochii lui căutau parcă o anume întîmplare dintr-un anume loc. Uite, nu vedeți, arăta cu mîna, lîngă un copac strîmb, noduros, mare cît roata carului, mai poate să crească și un arbore drept ? Nu mai poate, se răsucește și el după cel strîmb, caută să iasă la lumină și pînă la urmă se trezește încovoiat și strîns, întors pe după ălălalt și gata, așa rămîne, așa a trăit și așa va trăi. Și apoi, eu, cînd mă duc la pădure și caut un lemn, pentru o inimă de căruță sau pentru un proțap, nu-l caut tot pe ăl drept ? Tot pe el, săracul, că de ăi strîmbi n-are nimeni nevoie, potopesc pădurea ăștia și trăiesc liberi cum vor. Nu-i dreptate zicea, și era adevărat pentru omul nostru, el avea trei fii gemeni și pe toți trei, vînători tineri, trebuia să-i ducă la gară și să încarce cu ei un tren lung, nesfîrșit pentru război. Avea dreptate omul nostru pentru sufletul său de atunci și pentru sufletul multora apoi, încă vreo cîțiva ani, după care vremurile aveau să se schimbe și să poarte plămada unor semne mai noi. O tristețe de aer acoperise satul și, de pe dealuri, încet, coborau vălătuci moi de ceață amușinînd ca botul unui urs.

Unde arăta el cu mîna fusese scos ursul iar la poalele dealului se găsise tezaurul.

Stele pe ochi

Ultima oară cînd ursul s-a mai amestecat în viața celor trei gemeni, fii de podgorean, a fost la centrul militar. Tot zisese tatăl lor odată ; mă, am să vă fac cîte un semn ca să vă recunosc.

Și uite, acum, semnul s-a arătat.

Au fost măsurați, cîntăriți, întorși și pe o parte și pe alta, puși să umble și să se oprească în fața unei oglinzi din care cei trei se uitau peste propriii lor umeri îndărăt, la comisia care-i examina. Voi doi treceți dincolo la magazie și vă îmbrăcați — li s-a spus, tu mai rămîi, arată tălpile, a auzit cel de-al treilea, le-a arătat tălpile, mda, plat-plat a auzit el și s-a întors din oglindă spre comisie. Cum adică

plat ? Așa bine, plat ; plat ca o labă de urs, ce nu înțelegi ? S-au uitat cei trei frați unul la altul și s-au mai uitat și după aceea cînd primii doi au apărut îmbrăcați în haine de soldat și celălalt, tot civil, se rotea prin curte ca într-o cușcă. A aflat că va fi bun și el la ceva în spatele frontului. S-au despărțit, doi într-o direcție, unul într-alta. Undeva, spre Galați. Numai că, la scurt timp, s-a furișat din trenul care cantonase într-o noapte pe o linie moartă și a coborît de-a dreptul în cîmpie. A dat de niște turme de oi, cu niște ciobani ardeleni cuibăriți între cîini și măgari. A dormit acolo. A doua zi a ajuns la o înțelegere cu ei, s-a îmbrăcat ciobănește și cioban s-a făcut, luînd drumul spre bălți. A nins apoi și a fost trimis să umble cu mielul prin cîrciumi, să facă rost de bani și băutură. Și dus a fost, nu s-a mai întors. A socotit că pentru cît a slujit, mielul i-ajunge. A umblat el prin cîrciumile orașului, a mai făcut și cărăușie — cu sacul la lemne și cărbuni — și-a găsit și un adăpost — un pod căruia îi zicea și etaj — strîngînd bani și necheltuind aproape nimic.

Scria bătrînului său tată din podgorie că se află la antiaeriană și că participă la lupte. Io mă aflu bine, sănătos, zicea, ceea ce vă doresc și dumneavoastră. Sau : aflați despre mine că sînt bine, deși am surzit puțin, că la tunuri e bubuitură mare. Să vă dea Dumnezeu sănătate și să-mi dea și mie și să ne dea la toți. Și se iscălea.

Mielul ajunsese între timp un berbec în toată regula și răspundea la numele de Vasile numai dacă el îl striga. Îl învățase să mănînce coji de portocale, pîine și pește sărat. Adică exact ceea ce mînca și el, adunînd de prin port. Îl ținea legat în spatele casei, sub un șopron, de unde o scară ducea de-a dreptul în pod. Berbecul îl urmărea de fiecare dată cum suie și rămînea pufnind și bătînd din picioare, iar el dispărea. Adormea repede, tun. Era și băut într-o noapte iar suflul unei explozii a smuls tocmai atunci acoperișul și l-a aruncat peste niște grădini. Cînd s-a trezit, în locul întunericului și-al grinzilor cu care era obișnuit, a simțit stele pe ochi. Degeaba și-a frecat pleoapele, a închis și deschis ochii, ceea ce vedea și simțea erau stele, mici viețăți care sclipeau și se zbăteau în neștire, ca atîrnate de-un fir, coborînd și urcînd totodată, bătătorind rece aerul și încălzindu-i-se sub ochi.

S-a sculat în picioare și, cînd s-a mai dezmeticit o clipă, a văzut orașul arzînd. S-a uitat în jos și berbecul nu mai era.

Cît de departe, acasă

De la ceilalți doi gemeni ai săi, bătrînul podgorean n-a primit nici o veste, mult timp. Întreba pe unul și altul dacă în scrisorile primite nu se pomenește ceva și despre ai lui. Nimic. Între timp se rechiziționaseră căruțele și caii iar primăria îi planifica pe rînd pe cei bătrîni să execute transporturi pentru front. Scăpau doar cei ce cultivau tutun. Aveau rude în cîmpie, acolo se făcea tutun bun și mult, nu în podgorie, unde piatra nu hrănește altceva decît vița de vie. Rudele acestora vărsau și în contul podgorenilor o anume cantitate de tutun, pentru care primeau, firește, bani, dar îi scăpau pe aceștia de corvoada care-i amenința. Așa a scăpat bătrînul podgorean. Mai mult, și-a scăpat și căruța și caii.

Tocmai săpa la vie, prașila a doua, cînd un vecin de hotar l-a strigat și i-a făcut semn că are să-i spună ceva. Soarele se ridicase abia de-o palmă de la pămînt și lucea roșu pe sub butuci, explodînd parcă în tăișul sapei care-l reteza. Țărîna umedă, proaspătă, care mirosea a rouă și care numai peste o clipă avea să dogorească și să se așeze ca scrumul într-o vatră de cuptor. Odată cu țipătul și zborul ascuțit al prigorilor care se reped împreună cu cele dintîi raze ale soarelui, de parcă tot din el, din rotunjimea aceea roșie, ar izbucni deodată și ele, umplînd aerul cu lumină și vuiet. Se zice că prigoria, pasărea pedepsită să stea toată ziua în aer, bea apă atunci din raza de soare și se mai zice că la vie pînă atunci trebuie să sapi, dacă vrei ca pămîntul să nu-ți pîrjolească lăstarii și strugurii. Schimbi sapa cu pompa de stropit atunci, pînă în amurg, cînd iarăși țipă și pleacă prigoria și poți să iei sapa din nou în mîini și să mai sapi cîteva rînduri.

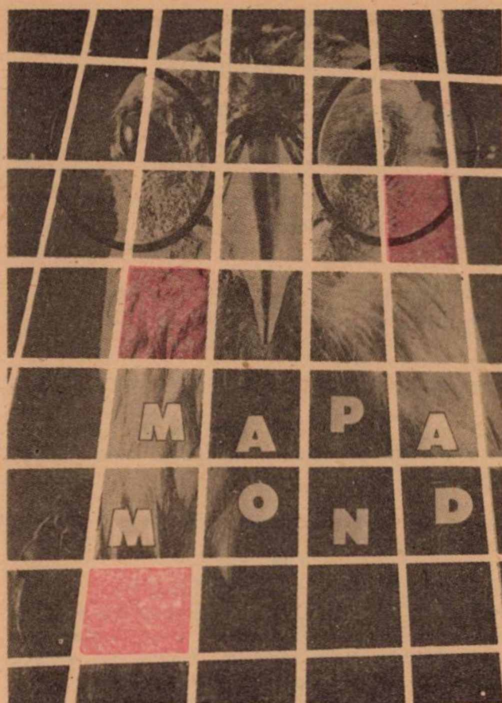
Ridicîndu-și umerii și îndreptîndu-se de spinare — un troznet de oase l-a săgetat pînă în cap — bătrînul s-a apropiat de vecinul său și l-a ascultat. Nu fără un sentiment de teamă la început, căci cine știe ce veste putea să-i aducă. Iar uneori, zicea el, dacă tot am ajuns să n-o știu, e mai bine ca nici să n-o mai aflu.

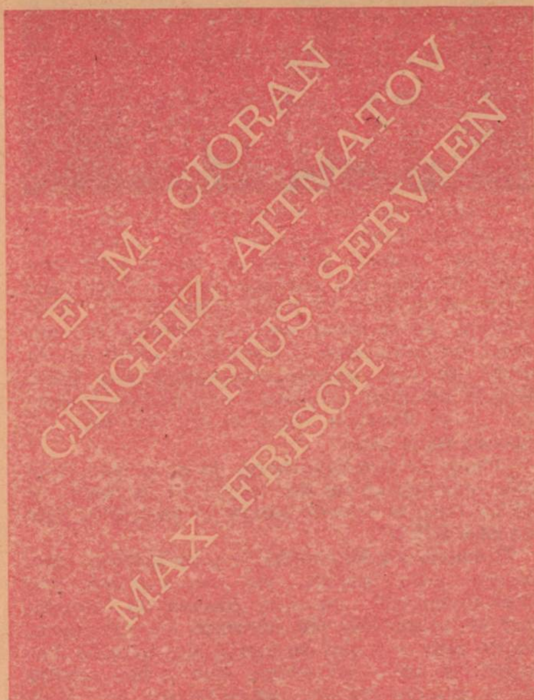
Vestea cea din urmă

Vestea era așa, că el, vecinul său care executase la Buzău transporturile acelea cu pricina, l-a văzut într-o zi pe unul din băieții lui. Pe care, l-a întrebat ? Pe care, nu știa nici el, pe unul din ei, peticit și cu o raniță mare în spate, ieșise la drumul de sub deal, nu la șoseaua națională, se tot ferea parcă și ocolea, nu stătea de vorbă cu nimeni și fuma țigară după țigară, o aprindea una de la alta. Dacă a apucat-o pe drumul de sub deal, el este și vine acasă, să știi. Să dea Dumnezeu, a murmurat bătrînul dar s-a și posomorit. O fi fugit nenorocitul, a fugit și asta e, deabia se ascunde. Și a tras cîțiva Dumnezei și cîteva ceruri pe deasupra, întrebînd aerul parcă de mamă. Nu, nu sosise nimeni. Și nici n-avea să sosească nimeni, pînă seara, în amurg, cînd poarta s-a auzit scîrțîind din încheieturi și cîinele, care era legat pe sîrmă, s-a repezit scheunînd a jale și a om cunoscut. Un soldat bătrîn și obosit a străbătut încet curtea, și-a descătărămat apoi fără nici o grabă ranița și a așezat-o, tot încet, ca și cum s-ar fi putut sparge, pe treptele din fața casei. Uite, tată, că am venit și noi, i-a zis și s-a dus să-i sărute mîna. Bătrînul a simțit că înnebunește, ar fi vrut să înjure și să plîngă, un nod aspru i se oprise în gît și lacrimile mai mult i-au uscat ochii și i-au făcut albi ca un geam. A îngenunchiat lîngă raniță, a cuprins-o în brațe, i-a făcut semnul crucii apoi și a sărutat-o. Era o raniță cu oase, oasele fiului său, aduse de celălalt fiu, din război. Murise lîngă el, fusese pulverizat aproape, îi îngropase ultimele rămășițe și, cînd s-a întors în permisie, le-a desgropat, le-a spălat bine și le-a adus în raniță, lîngă ai săi, unde să fie plîns și să i se facă cele de trebuință.

(Din „Cartea reflexelor", în pregătire)

E. M. CIORAN

Amintiri din copilărie

Aparent lipsit de tact, de acea știință a vieții încă nenăscute, căutind să găsească absolutul în imediat, E. M. Cioran apare în ansamblul „naturii“ ca un episod, ca o digresiune, ca o erezie, ca un trouble-fête, ca un extravagant sau un rătăcitor, un mare Don Quijote al filosofiei contemporane, care are totul complicat, chiar și teama, devenind la el frică de sine, spaimă în fața soartei de a muri sedus de infinit.

Lansîndu-se în aventura conștiinței, pe drumul singular al personalității sale întru cunoașterea ființei, E. M. Cioran, la cei șaptezeci și patru de ani ai săi (n. în 1911, la Rășinari) a ajuns prin experiență epuizantă la antipodul inocenței sale originare.

Nu știm, nu putem fi siguri și nimeni nu ne poate confirma dacă a sa cădere din eternitate în timp, în acea nedeterminare permanentă, măsură unică mai aproape de încercarea continuă de înțelegere a însăși eternității, este o posibilitate de a ne întoarce la puritatea originară, pentru a începe o nouă retrăire a vieții, fără repetarea experiențelor neizbutite adunate în pomul cunoașterii ; dacă este drumul esenței pe care viața își grăbește pașii nesiguri de imediat, de necunoaștere, de speranță în devenire, în ajungere la perspectiva eternă a manifestării ființei ca desfășurare a neidenticului. Perspectivă în care o boare de ireal, o adiere plăcută de neterestru, ce foșnește ușor în arborele vieții, ne-ndeamnă, ne-mpinge spre marea aventură a absolutului.

Dar ceea ce putem afirma cu siguranță este că întreaga spiritualitate românească, experiența și mentalitatea de „acasă“ au constituit și sînt în continuare un suport solid pentru filozoful solitar, l-au susținut permanent în aventura intreprinsă în propriul său labirint interior pentru a găsi un răspuns la marile întrebări dintotdeauna : omul, existența, rațiunea, civilizația, timpul, moartea etc.

Cînd este observat cu atenție, în timpul „absențelor“ sale, în acele momente, cînd „cursa-ncetinește“ sau se termină, se poate desprinde din privirea sa exasperarea sau remușcarea de a se fi creat impresia că și-a uitat țara.

Din „De l'inconvénient d'être né“ (Gallimard, 1973) prezentăm astăzi cîteva „amintiri din copilărie“ și aforisme.

D. F.

E.M. CIORAN
Amintiri din copilărie
AFORISME

Locuiam la ţară, mergeam la şcoală şi, ca un detaliu foarte important, mă culcam în aceeaşi cameră cu părinţii. Seara, tatăl meu avea obiceiul să-i citească mamei. Deşi era preot, el îi citea de toate, gîndindu-se, fără-ndoială, că la vîrsta mea, nu înţeleg. În general, eu n-ascultam şi adormeam, dacă nu era vorba de vreo poveste interesantă. Dar într-o noapte am ciulit urechile. Citea dintr-o biografie a lui Rasputin scena morţii cînd tatăl îi spunea fiului său :

„Mergi la San-Petersburg, du-te la mai marele oraşului, să nu dai înapoi de la nimic şi să nu crezi în nimeni, **pentru că dumnezeu este un porc bătrîn**".

O asemenea enormitate în gura tatăului meu, pentru care preoţia nu era o glumă, m-a impresionat atît de mult, precum un incendiu sau un seism. Dar îmi amintesc, de asemenea, foarte bine – şi sînt de atunci mai bine de cincizeci de ani – că emoţia mea a fost urmată de o plăcere stranie, nu-ndrăznesc să spun perversă.

★

Incapabil să mă ridic, ţintuit la pat, m-am lăsat purtat de capriciile memoriei şi iată-mă, copil, vagabondînd prin Carpaţi. Într-o zi am dat peste un cîine, pe care stăpînul său, pentru a scăpa neapărat de el, îl legase de un copac, şi era aşa de slab şi golit de viaţă că nu mai avea putere decît să mă privească, fără să se mai poată mişca. Totuşi se ţinea în picioare, el...

★

La cîţiva kilometri de satul meu natal se afla, cocoţat pe înălţimi, un cătun locuit de ţigani. În 1910, un etnolog ajunge aici, însoţit de un fotograf. Reuşeşte să-i adune pe locuitori, care acceptă să se lase fotografiaţi, fără să ştie ce-nseamnă aceasta. În momentul cînd li se spune să nu se mişte, un bătrîn strigă : „Să nu-i credeţi ! Vor să ne fure sufletul". Apoi se reped toţi spre cei doi vizitatori care au reuşit cu mare greutate să scape intregi. Aceşti ţigani, semisălbatici, nu erau ei India, ţara lor de origine, care, în aceste circumstanţe, vorbea prin intermediul lor ?

★

D.C... care, în satul său, în România, îşi scria amintirile din copilărie, povestindu-i vecinului său, un ţăran numit Coman, că nu va fi uitat, acesta vine a doua zi cu noaptea-n cap şi-i spune : „Eu ştiu că nu valorez nimic, dar, totuşi, nu cred c-am decăzut aşa de rău pentru a se vorbi despre mine într-o carte".

Lumea orală, cît ne este de superioară !

Oamenii (aş vrea să spun, popoarele) nu rămîn în adevăr decît pe timpul cît au oroare de scris. Din momentul în care sînt stăpîniţi de prejudecată, ei intră în echivoc, îşi pierd toate vechile superstiţii, posedaţi de o alta nouă, mai rea decît toate celelalte împreună.

★

Fiecare familie îşi are filosofia ei. Un văr de-al meu, mort tînăr, îmi scria : „Totul este aşa cum a fost întotdeauna şi cum va fi, fără-ndoială, pînă ce n-o mai fi nimic".

Mama, pe de altă parte, termina prin această frază testament : „Cee ce întreprinde omul va fi regretat mai devreme sau mai tîrziu".

Nu m-aş putea lăuda c-aş fi putut dobîndi acest viciu de regret prin gusturile mele rele. El mă precede, el face parte din patrimoniul „tribului" meu.

Ce testament, ce inaptitudine la iluzie !

★

Cuvintele fratelui meu apropos de tulburările şi suferinţele noastre : „Bătrîneţea este autocritica naturii".

★

– Ce faci de dimineaţă pînă seara ?
– Mă suport.

★

Aveam douăzeci de ani. Totul mă apăsa. Într-o zi m-am prăbuşit pe canapea cu un „nu mai pot". Mama, deja foarte preocupată din cauza nopţilor mele albe, mă anunţă că tocmai spusese o liturghie pentru „odihna" mea. Nu una ci treizeci de mii aş fi vrut să strig, gîndindu-mă la cifra scrisă de Carol Quintul în testamentul său, pentru o odihnă, dealtfel lungă, este adevărat.

★

Dumnezeu : o boală de care te poţi vindeca, deoarece nimeni n-a murit de ea.

★

Din copilărie am intuit scurgerea orelor, independent de orice referinţă, de orice act, de orice eveniment, separarea timpului de ceea ce el nu era, existenţa sa autonomă, statutul său special, imperiul, tirania sa. Îmi amintesc, cum nu se poate mai clar, de acea după-amiază, cînd pentru prima dată, în universul vacant, eu nu eram altceva decît scurgerea clipelor care refuzau să-şi mai îndeplinească funcţia lor proprie. Timpul se dezlipea de fiinţă în detrimentul meu.

★

Aforismul ? Este un foc înăbuşit. Se-nţelege că nimeni nu vrea să se-ncălzească la el.

★

A te răzvrăti împotriva eredităţii înseamnă să te răzvrăteşti împotriva a miliarde de ani, împotriva **primei** celule.

★

Fiecare opinie, fiecare punct de vedere este, în mod necesar, parţial, trunchiat, insuficient. În filozofie, şi-n orice alt domeniu, originalitatea se reduce la definiţii incomplete.

★

Ce decepţie că Epicur, înţeleptul de care am încă nevoie, a scris mai mult de trei sute de tratate. Şi ce uşurare că ele s-au pierdut.

În româneşte de Dorel Filipescu

«Jurnalul» LUI SERVIEN: O COMPUNERE SECRETĂ?

ÎN aprilie 1979, am găsit la Paris, printre documentele lui Léon Negruzzi, un dosar uriaș conținînd însemnările zilnice ale lui Pius Servien, document pe care, cu aprobarea proprietarului, l-am adus în România. Era un „jurnal" complet inedit, scris în românește, cu rare adăogiri franceze, scris de mînă și, în proporție neglijabilă, la mașina de scris, cu, însă, la fiecare pagină, două-trei còpii, luate cu indigo, din pricini pe care nu le-am clarificat. Din enorma cantitate de hîrtii, multe repetînd, prin imprimeul mecanic, foaia originală, a rămas în cele din urmă un „jurnal" echilibrat, de aproape 300 de pagini, începînd de prin 1950 și sfîrșind în 1959, cîteva luni înainte de moarte. Mai tîrziu, am aflat că aproximativ patruzeci de pagini răzlețe din acest „jurnal" existau în colecția lui V.G. Paleolog (pe atunci răposat recent) și că un asistent universitar de la filologia craioveană, Ion Deaconu, ajunsese, nu se știe cum, în posesia lor. Prin comparație, am observat că el avea ceea ce în „jurnalul" adus de mine lipsește, adică o perioadă tulbure, dintre 1938 și 1950, ceea ce denotă că „jurnalul" ar fi trebuit să fie mult mai consistent. Pe unde se vor fi ascunzînd părțile care lipsesc nu putem ști deocamdată, căci „jurnalul" însuși este o producție enigmatică, neplăcută feluritelor urechi, mai cu seamă din mediul biografic al lui Pius Servien.

Ceea ce știu sigur e că la moartea lui Pius Servien, o persoană care se afla, pe atunci, în intimitatea lui, a voit să scape de această povară documentară și a dăruit jurnalul lui Léon Negruzzi, la acea dată unul dintre ultimii prieteni care mai rămăseseră în viață.

Această donatoare a rămas misterioasă și, dacă e să ne luăm după Léon Negruzzi, ar fi o femeie din „haute bourgeoisie", care locuiește în împrejurimile Parisului, într-un soi de castel, unde ține sub cheie majoritatea picturilor lui Pius Servien, pare-se pline de interes, și care pînă astăzi sînt inedite. Bizareria vieții acestui atît de straniu specimen s-a prelungit, se vede treaba, și în posteritate. Cele cîteva rude pe care le-am consultat nu sînt la curent cu acest „jurnal", îl ignoră și în fond nici nu pun cine știe ce entuziasm în a afla mai mult. Însă „jurnalul" e o probă sigură.

Desene de Pius Servien

Întiia observație izbitoare e că „jurnalul" lui Pius Servien este o compunere secretă, izvorîtă din biologic și lipsit de intenția estetică propriu-zisă, ceea ce înseamnă că autorul n-a voit să-l publice vreodată. Înfățișarea lui „secretă" este întărită de idiom, din pricina limbii române în care s-a produs redactarea, limbă ininteligibilă pentru francez și aptă a păstra, prin ignoranță, „enigma".

În al doilea rînd, e de observat că „jurnalul" este aproape integral un lung șir de evenimente erotice, combinate cu însemnări adînc personale, privind „modul de a fi", retragerea, solitudinea, adică un soi de morală de ordin sceptic, al cărei scop final ar fi ataraxia.

Pentru aceia care judecă în urmarea unor noțiuni inflexibile despre morală, biografia matură și senectă a lui Pius Servien e pigmentată de un accent priapic, de o sexualitate complicată de intelect, precum și de o insistență aproape maniacală asupra cîtorva idei, a căror repetiție nu e fără folos. În „jurnalul" lui, Pius Servien este un soi de Ștef Gheorghidiu, suferind din pricina complicațiilor pe care femeia le creează adeseori involuntar. Însușirea de a proiecta gestul minor, propoziția neînsemnată și aceasta pe însemnate pînze epice, face din Pius Servien un adevărat ins tor-

turat, al cărui jurnal este „son coeur mis à nu".

Totuşi, faţă de Camil Petrescu diferenţe sînt, mai cu seamă în aceea că aici bărbatul e un poligam liber, inapt de conjuncţia maritală, coabitînd totuşi cu o serie de femei pe care le adoră sincer şi le observă nemilos cu o vitriolată emoţie. Şirul uriaş de „iniţiale" obscure, de litere greceşti (spre a le face şi mai de nedezlegat pe „modele"), de nume reţinute pe o pagină şi dispărute repede în uitare nu e totuşi catagrafia unui impenitent Casanova, în robă savantă de academician, ci expresia unui temperament meridional şi vitalist, a unei compoziţii sufleteşti baroce, inapte de a se fixa erotic şi fixîndu-se totuşi provizoriu în fiecare episod izolat.

Excepţională este aci observaţia psihologică, provenită din umorile sumbre ale unui nihilist şi închipuit, vieţuind cu o reprezentare absolută despre amor, hărţuit de telefoane, iritat de atît de femininul capriciu, inapt a înţelege ceea ce în fond este unic la femeie. Din această observaţie necontenită, de simţuri în alarmă infinită, a ieşit o proză moralistă în termenii eseului filozofic din 1927 „Introducere la un mod de a fi" (Craiova), plină de deducţii etice, de judecăţi proprii, din domeniul moralei practice. Adăogînd la un număr de pagini (totuşi, redus), reproducătoare de idei, deţinătoare de speculaţii felurite şi puţinele ştiri despre „biografia" lui creatoare, însumăm în sfîrşit un produs omogen şi de un interes ieşit din serie. Este în afara îndoielii că „Jurnalul" lui Pius Servien este cel mai „erotic" dosar de însemnări zilnice din literatura română a cărui promovare editorială va impune şi un prozator.

ISTORIA LITERATURII

4.3.53

Obiceiul de a se crede deasupra, de a'şi face de cap. Mi-a primit laudele fermecată. E cu totul alta când o fac de două parale, când îi impun să facă ce nu vrea ; îşi pierde capul în aşa noutate, se apără cu orce ar fi. Mintea cam scurtă, cum i s'a dovedit ades în viaţă ; deşi deasupra celor cu cari erea. Nu se resemnează să afle că este mai jos de cineva, şi că nu este mereu de lăudat. Vanitoasă, încăpăţinată ; şi-şi pierde cumpătul iute, cum e atinsă, cum nu-i place ceva. Ştie că uneori a avut curajul de a spune adevărul, când alţii nu-l spun ; dar erea ajutată de mândrie şi încăpăţinare, ades. Dar ades, pe jumătate or pe deantregul, nu spune adevărul, intunecă apele, cînd vede că adevărul se întoarce împotriva vanităţii ei, o arată mai puţin nobilă şi inteligentă decât a admis că este, ca o axiomă.

Aşà fiind, o pun mereu faţă în faţă cu adevărul ; şi atunci ades e fără farmec, şi se depărtează de mine, ca multe altele, până chiar s'ar fi putut depărtà de tot, or cine ştie ce prostie ca să'i facă de cap or să se răsbune ; or, de o vreau mereu plăcută, uneori fermecată şi fermecătoare, trebuie să nu-i spun nimic, să nu-i deschid niciodată ochii, să o încânt cu laude. Atunci e fericită, iubitoare, frumoasă. Este un spectru periculos şi nemulţumitor, cu anumite linii splendide. Ce viaţă ar fi fost pentru mine, ce prietenie, ce linişte ? Dealtfel puţin înţelege ierarhia ; gustul ei pentru cele ce fac a rămas superficial ; şi un sentiment că se ia după alţii, nu vine din puterea înţelegerii. O nuanţă de Malola şi de Tania, o nuanţă de Edmea ; şi chiar de aceea care îmi spunea, când a venit sub mine „Et seuls de jeunes bras, etc" şi puţine zile după ce a plecat furioasă fiindcă vedeà că văd adevărul.

Aşa fiind, ar fi fost o viaţă frumoasă un cârd de zile, dar fără înţelegere adîncă, şi adevărul e că pîinea a de toate zilele. La nevoie, mai uşor dă dreptate unei gonflerii, decât mă înţelege sau e în stare să fie alături de mine. Este în multe de teapa tuturor, şi eu am ridicat-o până la mine, fără să prea înţeleagă : îi ajunge să fie niţeluş deasupra mulţimii, alături de mine, ambii cam de o teapă cu toţi, şi ea mai umană şi în stare să-i înţeleagă. Cu aşà însuşiri, ne-am fi îndepărtat oricum, şi unele zile cu multă durere, sau prostii cu atât mai neaşteptate cu cât n'am fi putut clădi pe adevăr (să zic : pe adevărul meu, pe modul meu de a fi) ; ci pe vanitate, încredere în sine, obiceiul de a'şi face de cap şi a nemeri mereu pe mal, fără a învăţa minte, şi totul cu încăpăţinare şi un cumpăt repede pierdut. Şi mă lăsă să'mi fac legende de continuă nobleţă, blîndeţe, înţelegere, răbdare ; peste care se răspândea un devotament şi o iubire nemărginită pentru mine. În ce clipe s'a arătat astfel ? şi în alte zile, cum s'a arătat, cum m'a înţeles şi privit ? M'a voit, ades cu gingăşie, duioşie, farmec, — pentru ea ; ce a ştiut să facă pentru mine, când s'a gîndit la mine, chiar de o costă cevà, — fie niţică vanitate şi încăpăţinare ?

Aşa fiind, vorba ceea, ce am avut şi ce am pierdut ? Dar azi ce se cuvine să fac, cu fiirea mea întreagă, care nu găseşte liniştea nici fericirea în sala de aşteptare ? Să tac adevărul, când îmi vine în minte ? nici asta nu ştiu. Să mă las neînţeles, amestecat cu cele lumeşti, folosit fără un sens mai adânc de ceea ce mi se cuvine şi mi-e rolul şi fiirea ?

Cred, din toate punctele de vedere, că este mai bine să mă retrag la oarecare distanță : aceea din primele zile, din zilele mai bune. Adevăruri mari nu mai am de limpezit ; destul am spus, de n'a înțeles e că nu poate ; de a înțeles, vedem ce s'o lămuri, ce mai rămîne din iubire după operație. Voi greși mai puțin, de recitesc toate aceste foi, de rămîn mai departe ; altfel totul se strică, fără frumusețe, chiar amintirile. Și n'ar fi, cred, o faptă bună. Atunci, să-mi țin fiirea deacum, cum oi putea. Să fac ceea ce judec mai bine, și cum hotărăsc ; necum mă bate vântul și mă țin nervii. Oare ce rău ar fi să încerc să'mi țin fiirea, să nu fiu fără băgare de seamă ; să măsor ce pot, și să nu mă încumet mai departe.

Trebue să fiu cum am fost cu Maria, cu Sao ; cu ea în primul timp. O oarecare distanță (fără tu, de se poate).

În orce caz, prea își ia nasul la purtare. I s'a urcat la cap toate laudele primite de la mine ; și adevăruri ce nu-i plăceau nu le-a primit, s'a și obrăznicit.

Ca în primul timp, să aștept să'mi telefoneze. De o fac, să nu fie din curtenie (e înțeleasă greșit) dar numai când este pentru mine, pentru a mă liniști.

Să o văd cît mai rar pot. Nu mai des, pentru a-i face plăcere. Cât mai rar pot, cercând să rabd încă puțin, să mai întîrzii puțin.

Să mă desleg, să nu mă leg în nici un fel. Am descurcat multe pentru ea ; ce rămîne, o poate face singură, or să'mi ceară ajutor. Sao își continuă munca, singurătatea, mai fără ajutor de nicăeri ; și nu cu atîtea ajutoare, case, etc. Nu mi s-a arătat vreo recunoștință. Și își permite cam multe cu mine.

Se cuvine să mai postesc, și cu ochii, și cu sărutările ; restul ar veni ca urmare. În aceste momente nemulțumite, și când am atîta oboseală, n'ar aduce nimica bun. Numai când văd că au fost ore limpezi, și că ea dorește ; și tot rar, o după-amiază pe săptămînă ar ajunge, într'o zi limpede, ușoară, veselă — și astfel chiar, încât pe urmă să ne despărțim pentru trei zile. Mai ales aci, măsură și pază.

Să las cu totul adevărurile, mustrările, lămuririle. Am vorbit destul. De vrea să vorbească, să o ascult, fără a răspunde.

Să tac, or să vorbesc de lucruri ușoare, arar. Or să vorbesc uneori, dar nu ca o doctorie, de munca mea. Să nu mai vorbesc din suflet, serios, dar cu ironie, și fără confidențe. Ce nu mi-a priit, nu mai trebue. Să încerc altfel, câteva luni.

18.10.54

Nimic n'a înțeles : nimic cavaleresc, devotat, nici un sacrificiu. Uneori, am întâlnit o grosolănie față de mine (acum, de ziua mea anul trecut, intrebarea la telefon în primul an, și alte de atunci)... unde am ochii și urechile ? Fac ca pictorul, care cu un model grosolan în față, dă înainte cu visul ce se trudește să picteze : aceasta m'a pierdut, n'am știut să deosebesc modelul de opera mea ; degeaba l'am cioplit. Visul meu de artist e una ; se arată mai bine, uneori, când e abeà lumină. Dar ființa adevărată, — unde'mi sunt ochelarii ? Nici de încoronat nici de spânzurat ; nu e treaba mea pe lume. Dar trebuie să rămân liber și deștept ; să'mi visez visurile aiurea, pe pânză or pe hârtie, nu în brațe.

Cu alte modele n'a putea pictà or scrie ? Lenea și lipsa de curaj sunt la rădăcina atâtor chinuri ; de ce nu mă urnesc ?

Să învăț să tac, — să deschid ochii și să ascult — și să nu spun nimănui ce gândesc și ce voi face. Cine vrea să mă cunoască, — să'mi studieze operile.

Să folosesc lumea : tot ce am, tot ce am în jurul meu. Și, de acum, să'mi văd de mine. Destul m'am trudit pentru alții. M'ar lovi damblaua și atâta tot. De mă țin în viață, cine mă iubește tot poate folosi văzându'mă ; și de este cineva care mă vrea cu adevărat pe mine și pe nimeni alt (nu din lene, ci din alegere), mă poate citi : am vorbit destul. Oare atâtea opere să nu'mi folosească măcar cu atâta, — să pot să tac, și să'mi văd de ale mele ?

22.3.55

Are ceva eroic, de primul rang, cum tot dam să'mi închipui ? Nu. Cel mult, iubirea ce ar fi avut-o pentru mine. Dar cu sentimentele ei de acum și fără a cercetà ce vor fi fost altădată ? De aș avea de ales, între ea cu sentimentele de acum, așà cum se arată — și altele din vreo clasă de la Pompilian ? Dar, în lipsa acestora (și nu lipsesc atât de orce) am negreșit nevoe să'mi atârn lirismul de cineva ? Or il păstrez pentru mine, și mă mulțumesc de Monica etc. pentru alte necesități ?

N'ar trebui să mă mai apropii, nici în vorbe nici altfel. Un fel de „mademoiselle", or cel mult de José. Să nu-i mai spun nimic de ale mele ; nici să mă mai amestec în nimic în viața ei. Ce păzesc acolo ? și cu ce timp pierdut, și ce folos pot aștepta ?

Când vorbim — și mult am tot vorbit de trei ani — s'a arătat acum până unde ajunge cu vorba, și ce se poate găsi în inima și mintea ei. Mai bine nu vorbeam niciodată. Încotro ne-am îndreptat, cu aceste vorbe și apropieri ? I-a priit ? Am găsit vreo frumusețe în ultimul an, vreo speranță că va fi mai bine ?

Dacă dorește să se apropie, încă pot să nu mă îndepărtez. Dar, de lungă vreme, pare că am tot dat eu să mă apropiu, și ea să se depărteze. Am tot dat să păstrez visele, și ea să le spulbere ; fiindcă, probabil, nu ereau visele ei. Ea visà de anumite satisfaceri, eu, de alte ; cu un singur punct comun, pe planul orizontal, restul fiind două închipuiri diferite. Un timp, a încercat să urmeze închipuirea mea. Dar nu e de teapa ei. A fost numai o uimire și un entusiasm al... punctului comun. În restul orelor, și tot mai mult cu timpul, își regăsea visul ei, care nu seamănă cu mine. Caute ce o vrea, să'și așterne cum vrea, și să nu mă mai amestec, că n'am reușit. Să mă ocup numai de P. — inert în tot restul. Și să'mi văd de ale mele, să nu mai aștept nimic de la ea, să nu păzesc nimic, să nu mă amestec. Însă, in toate, să mă port bine, liniștit, cu omenie.

Prezentare și îngrijire de
A. Silvestri

UNIVERSUL LUI CINGHIZ AITMATOV

Sînt scriitori care vin în literatură însoțiți de o legendă. Apoi legenda se difuzează în cărțile lor, ca un pămînt luminat de raze necunoscute, rămînind de neatins și sporind doar, sublim, frumusețea florii cuvîntului. Între ei, cred, se așează pe drept, Cinghiz Aitmatov, kirghizul născut la 12 decembrie 1928 în satul Șeker din Valea Talas. În tinerețe, practică meseria de veterinar. Începe să scrie și, la 30 de ani, explodează în literatură cu „Geamilia", pe care Aragon o numește „cel mai frumos roman de dragoste al lumii". Cărțile care urmează îl fixează pe Aitmatov în plutonul de elită al prozatorilor contemporani. Traducerea recentă în limba română a ultimului său roman, „O zi mai lungă decît veacul" a fost pentru cititorii de la noi o sărbătoare a sufletului. O pledoarie pentru omul adevărat căruia nimeni și nimic nu trebuie să-i ia dreptul la iubire și la memorie, să-l transforme într-un „mankurt". I-am regăsit gîndurile într-un interviu realizat de Tatiana Sinițina pentru „Les Nouvelles de Moscou", interviu pe care l-am citit în avionul ce lega Moscova de New Delhi trecînd pe deasupra stepei kazahe, acolo unde au intrat în eternitate gîndurile lui Edighei .

— După apariția povestirii „Vaporul alb" în urmă cu 14 ani, foarte mulți erau cei ce credeau că acesta este punctul culminant al creației dv...

Cinghiz Aitmatov surîde și-și clatină capul :
— Personal, consider că cea mai bună carte a mea este încă în mine...

— „Vaporul alb" v-a adus o popularitate mondială. Filmul care s-a făcut după povestire și-a cîștigat de asemenea celebritatea. Cum judecați această lucrare acum ?

— Știți, eu am un defect : îmi pierd interesul pentru tot ce am scris. Înainte de a scrie simt ceva ce nu pot încă exprima, care-mi apasă inima. Odată ce reușesc să mă eliberez prin scris, este ca și cum aș scăpa de o durere și mă străduiesc s-o uit.

— Pentru a o schimba cu alta...

— E destinul scriitorului. E adevărat că am scris „Vaporul alb" repede și oarecum ușor. L-am scris pentru mine și pentru aceia pe care i-ar putea interesa lucruri atît de evidente precum conștiința și onestitatea al căror germen se manifestă din copilărie.

— În „Vaporul alb" personajul dumneavoastră moare la șapte ani. N-are forța de a suporta ceea ce-l faceți să indure. Îl puneți să indure suferința unui adult.

— Nu există suferințe pentru adulți și suferințe pentru copii, există numai suferințe omenești. Mulți cred că un copil este un viitor om cînd el este deja un om. Subliniez acest adevăr. Integritatea și valoarea individului depind de dezvoltarea unui puști, de condițiile care-i vor fi create. În „Vaporul alb", copilul respinge moartea pentru că inima sa de copil n-o poate accepta.

— Cum ați scris dumneavoastră înșivă : „E imaginea fulgerului care a luminat odată și s-a stins. Or, cerul este cel care provoacă fulgerul. Și cerul este etern". Probabil în această idee găsiți o consolare pentru dv. și pentru cititor ?

— Se poate. Sînteți de acord că, în ciuda finalului tragic, povestirea mea e plină de speranță ?

— Evident. Uneori cărțile dumneavoastră sînt melancolice. Pentru ce alegeți această tonalitate ?

— Sînt, probabil, eu însumi atins de melancolie, glumește Cinghiz Aitmatov. Dar, vorbind serios, sînt convins că acest caracter tragic constituie cu siguranță forța puternică ce obligă spiritul omului să mediteze la sensul vieții. Nu e întîmplător că el stă la baza literaturii antice.

— La ce concluzii ați ajuns reflectînd la esența vieții ?

În răspunsul său, Aitmatov rostește un lung monolog. Operele sale sînt într-o oarecare măsură meditații despre sensul vieții. În înțelegerea acestei probleme eterne, el pleacă de la faptul că adevărul, care este indisolubil Binelui și se opune Răului, primează întotdeauna. Pînă azi, estimează scriitorul, umanitatea n-a descoperit nimic mai universal valabil în stare să unească ființa umană, decît umanismul. De unde și destinația cea mai înaltă a literaturii : a cultiva umanismul slujind adevărul oamenilor, căci el este limbajul comun cu ajutorul căruia popoarele pot tinde spre salvarea lumii.

Mica stațiune balneară de pe lacul Issik-kul unde l-am întîlnit pe C.A. se numește Ciolponata, ceea ce în kirghiză înseamnă „tatăl luceafărului de dimineață".

O frumoasă legendă a unit în acest ținut, lacul și cerul. Se spune că albastrul Ciolpon (Venus) este o particulă din Issîk-kul, care a părăsit țărmul și s-a înălțat pe cer. În acest sat își consumă C.A. truda sa de scriitor care l-a făcut cunoscut în lumea întreagă. Cărțile sale pleacă de aici spre toate colțurile lumii. Cunoscînd interesul cu adevărat mondial care însoțește opera scriitorului e dificil să-ți închipui că, doar cu puțin peste șase decenii în urmă, kirghizii n-aveau scriere proprie și că tatăl lui Cinghiz a fost primul din familie care a ținut în mînă un abecedar.

Nimic din ceea ce ar putea să țină de poză în aspirația lui Aitmatov către singurătate : ca numeroși alți confrați, el consideră că actul creației e un lucru intim, care nu suportă martori. Nu vorbește nimănui despre ceea ce scrie, nu publică nici un capitol din romanele în lucru în marile reviste. Ceea ce scrie este secretul său. Soția sa, Maria, este primul său redactor și cititor. Ea vine din cînd în cînd la Ciolpon-ata cu fiica lor de șapte ani și fiul lor de cinci ani, dactilografiază paginile terminate, își spune părerea despre ele. Scriitorul are deplină încredere în judecata Mariei, ea însăși autoare de scenarii cinematografice. Aitmatov scrie fără grabă, îi place să refacă. Știe rusa la fel de bine ca și limba sa maternă. Pentru scris o alege pe una sau pe cealaltă și-și face singur traducerea. Consideră că, la fel cum din întîlnirea a două științe se poate naște o știință nouă, întîlnirea a două limbi

Desen de Raluca Grigorcea

poate oferi o imagine nouă a gîndirii scriitorului.

— Cum se naște ideea, subiectul unei viitoare cărți ?

— N-aș putea să definesc asta cu exactitate. De cîte ori mă aflu în fața unei foi albe încerc un sentiment de derută, am senzația că scriu pentru prima oară. E clipa cea mai grea. Dar înainte de a începe să scriu trebuie să știu care va fi finalul. Așa s-a întîmplat cu „Vaporul alb", așa s-a întîmplat cu ultimul meu roman „O zi mai lungă decît veacul".

— La fel ca milioane de cititori ai romanului la care v-ați referit, consider și eu că acesta este nu numai un fenomen literar dar și, în egală măsură, filosofic. El se află la același nivel cu zguduitoare opere ale literaturii mondiale cum ar fi : „Maestrul și Margareta" de Mihail Bulgakov, „Un veac de singurătate" de Gabriel Garcia Márquez...

— Pentru mine acesta este un mare compliment. Dar romanul meu a fost deopotrivă criticat, a provocat discuții vii. Mi s-au reproșat adesea linia fantastică, metaforele. Sînt recunoscător acestei judecăți severe, dar consider că în secolul nostru metaforele au devenit indispensabile, redînd întreaga amploare a incursiunii în universul realizărilor științifice și tehnice. Sau, pur și simplu, pentru că lumea noastră a devenit un spațiu al fantasticului.

— În urmă cu 14 ani criticii s-au înșelat afirmînd că „Vaporul alb" este vîrful creației dv. Poate că azi și eu mă înșel considerînd că „O zi mai lungă decît veacul" este cea mai bună operă a dv. În postfața romanului scrieți că v-ați dăruit în această carte fără nici o rezerză : „Această carte este trupul meu, acest cuvînt este sufletul meu...".

Tablou de Augustin Costinescu

— Am citit aceste cuvinte în „Cartea întristării“ scrisă în secolul X de un călugăr armean, filosoful Grigore Narekaţi şi am fost uluit de probele morale inumane la care acesta şi-a supus conştiinţa.

— În romanul dumneavoastră se regăseşte acelaşi spirit — cititorul e frapat de maximalismul cu care vă înfăţişaţi personajele la judecata conştiinţei.

— Maximalismul moral este condiţia cu care începe marea literatură, asta mă obsedează.

În coliziunea moralului cu imoralul, a eternului cu efemerul, a vanităţii cu înălţarea, omul e important şi adevărat în măsura în care este o individualitate, în măsura în care se manifestă spiritual. Convins de asta, mă străduiesc să plasez personajul principal al romanului meu, feroviarul Edighei, în centrul unui univers poetic, să-l încarc cu toate puterile genului uman. Edighei al meu este un adevărat truditor. El gîndeşte, filosofează, îşi pune întrebări şi caută pînă la durere răspuns la aceste întrebări.

— De ce personajul dvs. trăieşte în stepă, în timp ce acţiunea tuturor povestirilor anterioare, cu excepţia celei intitulate „Cîine fugind pe malul mării“, se petrece pe pămîntul kirghiz şi, cel mai adesea, în satul dv. natal?

— Străbat adesea imensele spaţii ale stepei kazahe călătorind de la Frunze la Moscova şi de fiecare dată mă cutremură gările mici cu cîteva case în jur unde trenul nu opreşte niciodată. Mă gîndesc că viaţa modestă a oamenilor din aceste localităţi minuscule care par izolate de restul lumii nu e lipsită de pasiuni fiind o parte firească a vieţii din jur, aşa cum o picătură de apă e o parte a mării. Şi o a doua raţiune a plasării cărţii în etapa kazahă este aceea că un loc important e consacrat cosmodormului, Universului.

— De ce aţi ales metafora Cosmosului?

— Am reflectat deseori la legătura omului cu Universul. Dezintegrînd nucleul atomic, noi ne-am implicat în secretele creaţiei lumii. Or, asta permite eliberarea unei energii capabile să aneantizeze tót ce e viu. Alegoria, metafora, procedeele fantastice folosite în roman nu sînt un scop în sine, ci numai un mod de a gîndi, un procedeu de a cunoaşte şi interpreta realitatea. Deschiderea, să-l spunem cosmologică, a romanului are rolul de a reprezenta într-o formă grotescă pericolele potenţiale pentru umanitate care există astăzi şi de a sublinia o dată mai mult că nu există ţel mai important în lume decît lupta pentru pace, pentru salvarea civilizaţiei.

— Ce probleme ale lumii de azi vă neliniştesc, ce reprezintă, după părerea dvs., un rău deosebit?

— Cinismul, îngustimea spiritului, meschinăria, dragostea pentru obiecte, carierismul. Curînd noi vom celebra a 40-a aniversare a Victoriei. În tot acest timp viaţa a cucerit noi calităţi şi posibilităţi. Mulţi s-au consolat, şi-au pierdut memoria, au început să prefere valorile materiale celor spirituale. Nu din întîmplare se spune „Cu cît eşti mai sătul, cu atît eşti mai trufaş“.

Or, nu încape îndoială, sănătatea culturală a omului este unul dintre factorii principali ai unei vieţi demne! Pentru a te consacra liniştit pasiunii cupidităţii, arivismului, ipocriziei trebuie să încetezi a fi om întreg.

Ceea ce a fost nu trebuie să fie uitat, nu trebuie să ne priveze de memorie, căci ea este conştiinţa noastră.

Şi conştiinţa nu va permite niciodată omului să-şi trădeze idealurile spirituale supreme...

Locul pe care Cinghiz Aitmatov şi l-a ales pentru a-şi scrie opera — mica staţiune de pe malul lacului Issîk-kul — are, la rîndul său, un destin extrem de interesant. Ştiinţa mondială a ales acest lac pentru o experienţă de prim rang a istoriei şi fizicii microcosmosului. Ea se va desfăşura pe parcursul a zeci de ani şi poartă indicativul BATISS rezultat din combinarea numelui orasului american Batavia şi acela al lacului Issik-kul. Experienţa constă în dirijarea unui fascicol de neutrino creat într-un accelerator din Batavia care să traverseze scoarţa pămîntului pînă la lacul Issik-kul unde particulele vor fi înregistrate cu ajutorul unor instalaţii speciale. Cîteva aparate destinate realizării programului au fost deja coborîte în adîncimile lacului.

Dacă experienţa va reuşi, ea va oferi date certe despre deriva continentelor, despre structura nucleului solar, despre posibilitatea prevederii cutremurelor de pămînt, despre detectarea mineralelor utile. Şi, în sfîrşit, vor proba existenţa undelor de gravitaţie, fenomen misterios al naturii de care se vorbeşte atît.

N-are oare dreptate Cinghiz Aitmatov afirmînd că lumea în care trăim stă sub semnul fantasticului?

Prezentare şi traducere de Nicolae Dan Fruntelată

m să vă spun povestea lui Isidor, o întîmplare adevărată.

Isidor era farmacist. Om în puterea vîrstei, tată a cinci copii, un soț foarte fidel. Cîștiga foarte bine și era respectat. Ca orice om cu-atîtea calități, el mai avea și lipsuri. Nu-i plăcea, de exemplu, să fie întrebat de soție unde-și petrece timpul său liber. Asta îl scotea din sărite, chiar dacă el se străduia să nu lase mînia și iritarea să i se manifeste. Considera că nu merită să se certe cu soția doar din atîta lucru. Și, datorită faptului că putea să se stăpînească, a avut o căsnicie cît se poate de fericită.

Într-o vară familia s-a pregătit să facă o călătorie în insulele Mallorca, așa cum era moda pe-atunci și, lăsînd la o parte zarva obișnuită în astfel de împrejurări, totul a decurs și de data aceasta cît se poate de firesc. El a suportat totul în liniște. Ba chiar începuse să se poarte mai tandru cu soția, așa cum făcea totdeauna cînd începea concediul. La Avignon, unde-au dormit o noapte, s-a plimbat braț la braț cu soția pe străzi și s-au simțit amîndoi ca în luna de miere. Au fost încîntați de frumusețea orașului.

Cînd au ajuns la Marsilia, tocmai împliniseră nouă ani de căsătorie și au sărbătorit evenimentul. Soția sa era și ea o ființă iubitoare și se purta la fel de tandru cu el, cum se purta și Isidor cu ea. Mediterana arăta ca într-o ilustrată. Se îmbarcaseră pe vaporul cu destinația insulele Mallorca și stăteau amîndoi liniștiți, privind marea, cînd Isidor își aminti că uitase să cumpere presa din ziua respectivă. Liniștindu-și nevasta, el se duse să cumpere ziarele. Să fi făcut el asta și pentru ca să scape de întrebările inutile ale soției ? Nu se știe dacă el a făcut-o în mod intenționat. Poate că a făcut-o pur și simplu din plictiseala provocată de faptul că vaporul întîrzia să ridice ancora, ori poate că simțise la un moment dat nevoia de-a face cîțiva pași de unul singur, așa cum fac bărbații uneori. Cert este că, întorcîndu-se de la chioșc — adîncit în lectura unui ziar franțuzesc, în loc să se întoarcă pe vapor, el se trezi pe un șlep cam murdar, plin cu oameni în uniforme galbene, care începură, la un moment dat, să facă o hărmălaie și o gălăgie de nedescris. Cînd își ridică privirea din ziar, își dădu seama că vaporul în care își lăsese soția, se desprinsese deja de țărm și înainta spre insulele Mallorca.

Isidor simți doar cum debarcaderul se îndepărtează. N-aș putea spune cu siguranță dacă doar lovitura sub bărbie a unui subofițer francez fusese aceea care-l întrerupsese din lectură ori, poate, căldura prea mare a zilei. Ceea ce pot să spun — și încă cu mîna pe inimă — este că în legiunea străină în care nimerise Isidor a avut o viață mai dură decît înainte, în familia sa. Fortul galben, unde-a fost instruit, era așezat în deșert. În afară de asfințitul soarelui nu mai era nimic de admirat în jur. Cînd nu era prea obosit din cauza instrucției, se gîndea îndelung la nevastă-sa, și i-ar fi scris cu mare plăcere, dar nu avea voie.

Franța lupta pentru menținerea coloniilor sale, așa că Isidor făcu, în curînd, înconjurul lumii, cum nici n-ar fi îndrăznit să viseze vreodată. Uitase și de farmacie și de trecutul său familial. Cu timpul, își pierduse pînă și dorul de-acasă. În orice caz, i-au trebuit multe formalități pînă să reușească să revină în patrie. Asta s-a întîmplat cîțiva ani mai tîrziu. Și, dacă tot reușise să se reîntoarcă în Franța, s-a gîndit să vadă ce mai e pe acasă. Astfel că, într-o dimineață frumoasă de primăvară, el se trezi în poarta grădinii casei sale. Bărbos și slab, cum ajunsese între timp, cu casca militară subsuoară, ca să nu-și sperie, cumva, vecinii, pe care, de altfel, el îi și considera morți, căci erau mai bătrîni, dar pe care nu voia, totuși, în cazul că ar mai fi trăit, să îi bage în sperieți cu neobișnuita lui uniformă încinsă — colac peste pupăză — cu o centură veche militară de care atîrna un revolver, el ajunse la poartă și privi înăuntru. Era într-o duminică dimineața, chiar în ziua de naștere a soției pe care, cum am spus mai înainte, el o iubea cu toate că de-atîția ani nu reușise nici măcar să-i trimită o carte poștală.

După cîteva clipe, cu mîna încă pe poarta grădinii, care tot neunsă era și scîrțiia teribil din balamale ca și odinioară, cînd o deschise, el se opri din nou, înmărmurit, cînd cei cinci copii de care el se înstrăinase atît în cei șapte ani, cît lipsise de-acasă, strigară de departe toți într-un cor : „Paaapi !“

Toți semănau cu el. Nu mai avea ce face. Păși mai departe, ca un om care s-a hotărît să intre în luptă, cu singura speranță că soția lui — dacă era acasă — nu îi va pune prea multe întrebări. Păși pe gazon, ca și cum ar fi venit de la servici și nu din Africa sau Indochina. Soția lui stătea tolănită într-un șezlong, sub o nouă umbrelă de soare. Nici rochia de dimineață, scumpă, pe care soția o purta, Isidor nu o mai văzuse vreodată.

O servitoare nouă, în orice caz o tînără necunoscută, îi așeza chiar în clipa aceea pe măsuța din fața o cană de cafea unui bărbos mai tînăr ce se purta cu o nonșalanță vădită și era, fără dubiu, noul prieten al casei. „Va fi cam greu să mai aterizez aici“, gîndi Isidor, lăsîndu-și mînecile suflecate în jos.

Copiii s-au arătat nerăbdători și curioși să știe dacă au voie să se joace cu casca militară, ceea ce, natural, nu se întîmplă fără ceartă. Apoi, după ce tînăra necunoscută sfîrși cu servitul cafelei, se petrecu totul ca într-o adevărată idilă. Era într-o duminică dimineața de mai însorită. Se auzeau clopotele de la biserică și masa era plină cu prăjituri, ca la orice aniversare. Mai mult decît în visul lui Isidor.

Fără să țină cont de noua fată-n casă, care tocmai servise cafeaua, Isidor îndrăzni să se uite în cele din urmă la soție. „Isidor, spuse ea, oprindu-se din turnatul cafelei, astfel că tînărul bărbos se văzu nevoit s-o ajute și s-o întrebe, în timp ce-i luă cana și îi umplu el ceașca, tandru : ce ai“?, „Isidor, spuse ea, și aproape că începu să plîngă, în timp ce el o îmbrățișă. Isidor, continuă ea apoi, unde ai dispărut atît amar de vreme ?“

Descumpănit o clipă, Isidor, care tocmai luase și el o ceașcă de cafea de pe măsuță, o puse la loc, fără să soarbă din ea și fără să se mai așeze la masă, se rezemă de-un par ce susținea o tufă de trandafiri, înfundîndu-și mîinile-n buzunare. Se dezobișnuise omul să mai fie căsătorit. Cînd soția îl întrebă din nou : „De ce nu mi-ai scris nici măcar o carte poștală ?“, el se-ndreptă, se duse la copii, le smulse casca militară din mîini și c-o mișcare bruscă și plină de rutină și-o așeză pe cap. Și, în timp ce copiii, care nu mai văzuseră în viața lor o astfel de scenă — căci nu era de colea să-l vezi pe papi cu casca militară pe cap și încins cu centura uzată de care atîrna un revorver adevărat, — îl priveau impresionați tocmai cînd soția îi spuse : „Știi, Isidor, asta n-ar fi trebuit să o faci !“, — ceea ce era prea mult pentru o reîntoarcere după atîta timp acasă — el scoase, cu-o mișcare la fel de plină de rutină, arma de la șold și trase trei cartușe chiar în mijlocul tortului moale, încă neînceput, din mijlocul mesei, ornat cu frișcă și cu spumă de zahăr, ceea ce, lesne de închipuit, produse o mare stupoare.

„Ești nebun, Isidor!“ strigă soția, a cărei rochie fusese cea mai expusă stropilor de cremă și de frișcă. Dacă n-ar fi fost și nevinovații copii de față, ea ar fi luat această vizită, care nu a durat mai mult de vreo zece minute, drept o halucinație. Înconjurată însă de cei cinci copii, asemeni unei a doua Niobe antice, ea îl văzu aievea pe Isidor cum se îndreaptă cu aceiași pași calmi, cu care venise, spre poarta grădinii, purtînd pe cap strălucitoarea cască militară, și cum dispare.

După această întîmplare, biata femeie n-a mai putut să vadă nici un tort fără să se gîndească la Isidor. Acest fapt o determină să inainteze divorțul. Dar, cu toate că-l știa atît de vinovat, nenorocita mai spera ca el să se întoarcă din nou acasă. De aceea, îl înștiință pe avocatul ei, că dorește să-l mai aștepte încă un an de zile, ca Penelopa, și că deși vrea să rămînă doar cu copiii ei, ar dori ca divorțul să nu se pronunțe înainte de împlinirea acestui termen.

Și, într-adevăr, cu ocazia următoarei zile de naștere a soției sale, Isidor se întoarse din nou, se așeză la masă, după saluturile de rigoare, își lăsă mînecile suflecate în jos, permise copiilor să se joace cu casca lui militară, astfel încît aceștia erau din cale afară de fericiți că aveau iarăși tată. Dar fericirea lor, a copiilor, nu dură de data aceasta nici măcar trei minute, căci după ce soția lui îl întreabă iarăși : „Isidor, unde ai fost din nou în tot acest timp?“ el se ridică de la masă, fără să mai împuște de data asta, și, fără să-și mai ia din mîinile nevinovaților copii cascheta militară ci doar suflecîndu-și mînecile cămășii la loc, dispăru pe poarta grădini fără să se mai reîntoarcă vreodată.

Cererea de divorț a trebuit să fie totuși semnată de sărmana femeie — și nu fără lacrimi în ochi — în primul rînd pentru că Isidor nu și-a mai făcut apariția nici după trecerea a încă unui an de așteptare, astfel că farmacia a fost vîndută. Cea de-a doua căsătorie a femeii a avut loc la scurt timp după trecerea termenului legal cerut de procedura civilă în cea mai liniștită și banală formă, fără tam-tamuri, și astfel viața ei a reintrat în normal, lucru extrem de important, pentru creșterea și educarea copiilor.

Despre unde și cum și-a petrecut tatăl restul vieții sale pămîntești nu a mai venit nici o veste. Nici măcar o vedere sau o carte poștală. Femeia nici nu mai voia să audă despre așa ceva. Nici nu le permitea copiilor să o întrebe. Și nici chiar pe ea însăși ea nu s-a mai înbat vreodată.

În românește de
Gavril Matei Albastru

«Lasciate ogni speranza» sau LAS VEGAS

de Mario Puzzo

Mario Puzo
AUTHOR OF
THE GODFATHER
AND
FOOLS DIE
Inside Las Vegas

Mario Puzzo — celebru în lumea întreagă pentru romanul „Nașul", care descrie fără menajamente ramificațiile și puterea ocultă a Mafiei pe teritoriul american — este deasemenea autorul unei cărți mai speciale intitulată „ÎN LAS VEGAS". Ea este un fel de reportaj-eseu, care încearcă să înfățișeze „Mecca jocurilor de noroc" a lumii contemporane din punct de vedere social și psihologic. Este o scriere îndrăznea-

ţă, de multe ori foarte francă, care reuşeşte să imprime imaginea unei faune dominată de legile hazardului, ieşită din timp şi fascinată de iluzia îmbogăţirii peste noapte. Întîlnim în ea fapte reale, puţină istorie, puţină statistică, observaţii obiective ; în acelaşi timp, cartea reuşeşte să transmită atmosfera de fast artificial, de industrie de distracţii cu orice preţ care cu greu poate ascunde sentimentul de zădărnicie, de derută şi goliciune interioară a oamenilor care de cele mai multe ori îşi mizează la mesele de joc ceva mai mult decît banii — chiar sufletul lor.

JOCURILE DE NOROC – O AFACERE CINSTITĂ

Cîte ceva despre jocurile de noroc

Jucătorii nenorocoşi întotdeauna au blamat jocul. Aceasta de secole ! Norocul celorlalţi nu a contribuit prea mult la reabilitarea lui. Banii cîştigaţi la joc se topeau cu repeziciune în beţii, cu femeile de moravuri îndoielnice sau... tot la joc. Apoi mai sînt şi chibiţii morali : reformatorii sociali, oamenii bisericii, sociologii, chiar filozofii şi psihiatrii. În mod aproape universal ei condamnă jocul. Să nu uităm hazardul cu legile sale dure ca şi escrocheriile şi trişeriile mai mult sau mai puţin cunoscute de toată lumea.

Mai mult decît orice alt viciu de bază al omului, pasiunea pentru jocurile de noroc a fost condamnată fără să i se găsească vreo scuză. Beţivii sînt tragici, groteşti şi romantici, gurmanzii ca şi don-juanii sînt mai degrabă înţeleşi. Dar jucătorii, cartoforii care-şi vînd sufletul diavolului, sînt pur şi simplu dispreţuiţi, pentru că mulţi oameni consideră jocurile de noroc un viciu nebunesc, în sensul că-ţi aruncă banii pe fereastră fără să obţii nimic în schimb.

Aşa stînd lucrurile este de mirare că jocurile de noroc mai au încă priză la un număr mare de oameni.

Aceasta este o carte despre Las Vegas, capitala internaţională recunoscută a jocurilor de noroc, şi trebuie să mărturisesc că mă simt oarecum îndreptăţit s-o scriu pentru că într-o perioadă a vieţii mele am fost eu însumi un jucător pasionat, aşa că am avut posibilitatea că cunosc îndeaproape lumea jocurilor şi jucătorilor, decăderea şi entuziasmele ei, fastul şi escrocheriile. Cartea nu vrea să fie o justificare a jocurilor de noroc şi nici o glorificare a lor, nu vrea să fie o incitaţie ; ea vrea doar să sublinieze că pasiunea pentru jocurile noroc este o componentă a firii umane care la unii subiecţi poate duce la tragedii, dezaxarea întregii existenţe, chiar la moarte.

O scurtă istorie (selectivă) a jocurilor de noroc

Primul joc cu zaruri — se pare barbut — este menționat de mitologia greacă. Zeus, Poseidon și Hades aruncau zarurile pentru a împărți universul. Poseidon a cîștigat oceanele. Hades — lumea de sub pămînt iar Zeus — cerul. N-ar fi exclus să fie folosit zaruri trucate, dar mitologia nu menționează asta. Al doilea mare joc de noroc — după legende — a fost cel dintre zeul Mercur și zeița Luna, la care norocosul zeu a cîștigat de la ea un surplus de lumină. Dar să lăsăm legendele și să ne referim la fapte, la istoria propriu-zisă.

A existat o perioadă în care jocurile erau la fel de primejdioase și de răspîndite ca virusul ciumei bubonice. Cu secole în urmă omul trăia într-o lume care-i oferea minime posibilități de distracție, comparativ cu timpurile moderne. Nu erau cinematografe, nu exista televiziune, nici întîlniri sportive organizate. Se făcea ceva muzică și teatru. Foarte puțini oameni ajungeau la ele. De asemenea nu erau prea numeroși cei care citeau. Singurele amuzamente la dispoziție erau băutura, casele de toleranță, zilele de sărbătoare cînd se puteau vedea gladiatorii și... bisericile unde predicatorul nu obosea să amintească că focul iadului îi așteaptă pe muritori. Jocul de noroc era singura distracție adevărată care putea fi practicată cu oricine, oriunde și oricînd. Efectele sale erau mai nefaste decît ale heroinei astăzi și mai durabile.

În toată lumea oamenii jucau pe orice. În Neapole gondolierii își puneau în joc chiar libertatea pentru un anume număr de ani din cauza datoriilor contractate la joc. Indienii din America aveau o formă primitivă de ruletă, cu un băț care se învîrtea și persoana în dreptul căreia se oprea era desemnată cîștigătoare. În Anglia a fost arestat un om care spînzura pe altul. Spînzuratul îl apăra pe spînzurător: pierduse un pariu și înțelegerea fusese ca cel ce cîștigă să-l spînzure pe celălalt. Pierduse pariul și deci el nu se putea plînge. Acei mîndri războinici germani care au distrus Imperiul Roman își jucau la zaruri propria libertate, devenind sclavii celor ce-i cîștigau astfel. În China, cultivatorii de orez, cînd nu mai aveau pe ce juca, își puneau drept miză urechile și cîștigătorii îi scurtau de urechi cu toată politețea orientală. În toate timpurile datoria la joc a fost o datorie de onoare și a trebuit să fie plătită fără nici o discuție.

În secolul al XI-lea clerul și episcopii iubeau mult zarul. Cruciadele au făcut religia să ia atitudine împotriva jocului. Superproducțiile tehnicolor despre cruciade nu ne arată niciodată că armata lui Richard Inimă de Leu a pierdut războiul împotriva lui Saladin pentru că toți soldații europeni erau atît de ocupați cu jocurile de noroc că nu prea mai avea timp să lupte. Turcii — pe de altă parte — erau opriți de religie să joace. Astfel, Richard și regele Filip al Franței, care comandau trupele cruciate, s-au văzut nevoiți să interzică luptătorilor care aveau grad mai mic de cavaler să mai joace. (Amintesc o legiferare în același sens în armata americană în timpul celui de-al doilea război mondial). Legea Cruciaților era severă: vinovații erau biciuiți goi în fața armatei timp de trei zile. Totuși, cei doi regi jucau ca nebunii. La mize mari. Dar cavalerilor nu li se permitea să piardă mai mult de 20 de shilingi.

La Paris era răspîndit un joc numit „hoca", care era interzis oamenilor de rînd, sub amenințarea pedepsei cu moartea. Trebuie să fi fost ceva aici!

În Anglia, în secolul al 18-lea, mulți tineri din aristocrație își pierdeau toți banii și plecau în colonii pentru a-și dobîndi o nouă avere. Oamenii săraci își jucau hainele de pe ei. Generalul Edward Braddock provenea dintro- familie lipsită de noroc. Nu numai că a trebuit să capituleze în fața americanilor, dar a mai trăit și o dramă personală: sora sa s-a spînzurat pentru că la vîrsta de 23 de ani și-a pierdut toată zestrea la jocurile de noroc.

Englezii erau jucători pa-

Sportul și pariurile

Pronosticurile cu privire la întîlnirile sportive fac obiectul pariurilor legale în Statele Unite. Ele sînt o sursă fantastică de cîștig pentru stat, pentru cluburile sportive și pentru agențiile care organizează și intermediază. Bookmakerii (agenții care țin evidența pariurilor, a pierderilor și cîștigurilor) sînt o faună bine instărită și suficient de coruptă. Lor le revine procentul de joc de minimum 10 la sută (atît de la cîștigători cît și de la pierzători). Aplicați 10 la sută sumelor astronomice care se rulează la pariurile puse pe cursele de cai, pe rezultatele meciurilor de football, baseball, basketball, etc. și veți înțelege mai bine, mai ales că în ultimii 20—30 de ani mania sportivă a atins scara națională datorită răspîndirii universale a radioului și televiziunii. Să vă povestesc despre șmecheriile care se fac la football, despre meciurile vîndute și cumpărate, despre rezultatele trucate, despre mită, despre înșelarea publicului spectator, despre sumele exorbitante care circulă în culisele sportului? Dar lucrurile acestea sînt prea bine cunoscute, prea multe scandaluri au izbucnit, prea multe măști au fost smulse de pe fețele unor persoane pretins serioase.

sionaţi. Într-o singură noapte pierdeau sume egale cu un milion de dolari, la puterea actuală de cumpărare. Oameni politici faimoşi ca Disraeli şi Fox erau jucători înveteraţi. Distribuirea bogăţiei era „ajutată" uneori de jucători profesionişti, experţi în înşelăciuni. Şi dacă nu-ţi plăteai datoriile la joc, te provocau la duel.

Regii şi împăraţii în general s-au dovedit răi la pagubă şi nesăţioşi la cîştig. Şi uneori mai şi trişau. Se cunoaşte cazul Împăratului Caligula, care a pierdut odată la zaruri toţi banii. Atunci a ieşit în stradă, însoţit de gardă, a prins doi nobili, i-a acuzat de trădare, le-a confiscat averile şi s-a reîntors liniştit la ocupaţiile sale lumeşti. Împăratul Claudius ordona construirea trăsurilor astfel încît să permită jocul cu zarurile în timpul mersului. Nici învăţaţii nu erau imuni : Aristotel a scris un eseu despre cum se poate trişa la jocurile cu zarul.

Regele Henry al VIII-lea al Angliei n-a fost numai ahtiat după femei ci şi un jucător împătimit. El a pierdut faimoasele Clopote ale lui Isus, cele mai mari din Anglia, care se aflau în turnul Bisericii St. Paul. Cel care le-a cîştigat, Sir Miles Partridge, a făcut greşeala de a le accepta. Aceleaşi clopote i-au fost trase cîţiva ani mai tîrziu, cînd a fost spînzurat pentru o vină închipuită.

Nero nu cînta de fapt din nimic cînd Roma a ars. El dădea cu zarul şi pierdea. O mulţime de împăraţi romani au fost jucători înrăiţi cu zarul. Iar regii francezi de mai tîrziu nu erau cu nimic mai buni. Ba poate şi mai răi — fiindcă se pare că ei au inventat cărţile însemnate. Henric al IV-lea, considerat ca unul din cei mai mari regi ai Franţei, a fost un jucător înveterat. Dar era de asemenea cunoscut şi ca trişor, care folosea un jucător profesionist pentru a-şi înşela nobilii parteneri de joc. Nu atît pentru bani, propriu-zis, cît pentru a-i sărăci

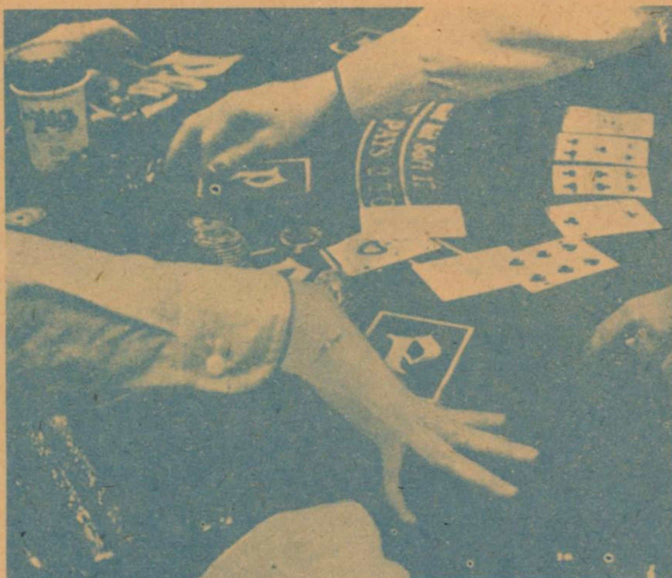

în aşa hal încît să le slăbească puterea politică. Şi totuşi aceasta nu l-a împiedicat pe Henric să-şi cucerească reputaţia de mare rege. Şi din

nou oamenilor bogaţi li se permitea să se ruineze în timp ce oamenilor de rînd jocul le era interzis. Cineva trebuia să mai şi muncească

în ţară. Cînd armata lui Charles al V-lea a asediat oraşul Orange, comandantul general a jucat banii cu care trebuia să plătească soldaţii şi a trebuit să se predea chiar oraşului pe care-l asedia. Curînd după aceasta jocurile de noroc au fost interzise cavaleriei franceze sub pedeapsa cu moartea. Gloriosul Ludovic al XIV-lea trişa la joc. Sub Ludovic al XV-lea jocurile de noroc deveniseră o plagă socială în Franţa. Toată lumea trişa. S-au găsit zaruri trucate pînă şi în Pompei. Cărţi însemnate s-au găsit în vechile mânăstiri engleze. Cu timpul, jocurile au invadat staţiunile de odihnă. În 1700 femeile din Franţa şi Anglia deveniseră jucătoare înfocate. În Anglia un poet scria despre o doamnă : „Îşi vinde virtutea pentru a-şi păstra onoarea" (se referea, desigur, la onoarea jucătorului care plăteşte datoriile !)

Femeile Greciei şi Romei antice nu jucau şi se pare că lucrurile şedeau aşa pentru că zarurile nu existau pe vremea aceea. Femeile din Franţa şi Anglia, în schimb, jucau pentru că între timp se inventaseră cărţile. În Anglia s-a publicat multă literatură inspirată din viaţa reală a jucătorilor, a dramelor lor autentice. Aceste povestiri se termină, de regulă, cu „a murit de sifilis (sau în duel) la vîrsta de 25 de ani". Aşa că deducem că în secolul 18 şi 19, dacă jucai, erai predispus la bolile lumeşti şi la moarte prematură, constatare care a întors pe mulţi tineri de pe calea pierzaniei, dar nu chiar pe mulţi ! Dar dacă aşa stăteau lucrurile, dacă marea majoritate juca, se distra şi murea în duel, cine a mai ridicat Imperiul Britanic ? Trebuie să conchidem că cei care pierdeau ! Şi apoi mai e şi chestiunea sinuciderii. Jucătorii decavaţi se sinucid. Dar jocul sau pierderea este cauza reală ? Este adevărat că mulţi bărbaţi şi multe femei s-au ruinat jucînd. Este adevărat că s-au sinucis. Dar n-ar fi făcut-o şi altfel ?

Din cauza proporţiilor alarmante, biserica a afurisit jocul. Dar chiar slujitorii bisericii jucau necontenit. Şi după secole de joc, trişerie, pierdere, cîştig, sinucidere, etc. o găselniţă îşi face apariţia în Anglia — Loteria la scară naţoinală. În principiu sistemul este următorul : banii se depun la o bancă şi în loc de dobîndă ţi se dau bonuri de loterie. Orice bani cîştigaţi la o loterie oficială (guvernamentală) erau scutiţi de impozit, iar guvernul reţine dobînda. Francezii sînt cei care au inventat „pari-mutuel" în 1872. Alergările de cîini cu pariuri au fost patentate în Statele Unite în 1890 şi prima pistă a fost inaugurată la Oklahoma în 1923. A fost urmată de pista de la Bellevue (Manchester) în 1925.

Cel mai vechi cazino european este cel din Baden-Baden (Germania). Întîmplător europenii jucau la mize mult mai ridicate decît americanii. În America primele cazinouri au fost înfiinţate pe rîul Mississippi. Ele erau de fapt vase care făceau curse de-a lungul rîului. În 1833 existau cam 500, iar pînă la sfîrşitul secolului numărul lor ajunsese la 2 000. Unele dintre aceste cazinouri plutitoare erau tot atît de somptuoase ca şi cele din Las Vegas-ul de azi. Dar erau mult mai corupte. În ele mulţi jucători profesionişti au devenit milionari.

Citind istoria — chiar şi pe sărite — înţelegi uşor că modus operandi în Las Vegas nu s-a născut peste noapte. Tripourile din Anglia erau vestite pentru că ofereau băutură, mîncare, camere de joc şi tot felul de alte servicii (femei inclusiv).

Automate pentru jocuri mecanice

Automatele pentru jocuri mecanice au fost inventate în 1895 de un tînăr mecanic american Charles Fay. El a închiriat primul joc mecanic unui salon din San Francisco pentru jumătate din profitul pe care-l realiza. Dacă ar fi avut patent la toate jocurile mecanice care s-au dezvoltat pe baza celui inventat de el, urmașii lui ar fi fost acum — fără îndoială — cei mai bogați oameni din lume. În acei ani New Orleans devenise capitala jocurilor de noroc a Americii și statul Louisiana legalizase jocul. Dar, din nou, au apărut atîtea escrocherii că jocul a trebuit să fie scos în afara legii. Loteria din Louisiana din 1892 a fost atît de falsificată încît Congresul a condamnat-o, calificînd-o drept „crimă federală".

Astăzi automatele — calculate (concepute) astfel încît o parte din banii introduși în ele să rămînă beneficiu și o altă parte să fie redistribuită drept premiu pentru anumite formații — deși presupun o miză mică, aduc profituri uriașe. Ele împînzesc holurile hotelurilor, cazinourilor, se găsesc în localuri publice, în săli de așteptare, în gări, unde nu te aștepți. Sînt cele mai accesibile și deci cele mai profitabile. Și să nu faceți greșala să credeți că numai copiii „se joacă" cu ele !

Las Vegas...

...nu este o invenție a diavolului, ci a oamenilor. Amintiți-vă că acum 30 de ani Las Vegas era un orășel cu cîteva cazinouri în stil nevinovat Western, unde lumea nu se gîndea să vină să-și risipească banii. Acum este un adevărat „city", cu o industrie de jocuri de noroc, care produce profituri anuale de miliarde de dolari, cu hoteluri de lux care aduc un venit aproximativ de 2 miliarde de dolari anual. Nu uitați : banii necesari pentru punerea pe picioare a unei afaceri atît de înfloritoare și ramificate au fost furnizați de cei care au pierdut la cărți, ruletă, baccarat, chemin-de-fer, vingt-et-un, jocuri mecanice. Acum, că am enunțat adevărul de bază, vă mai pot spune că astăzi Las Vegas este poate cel mai cunoscut oraș din întreaga lume și că în orice

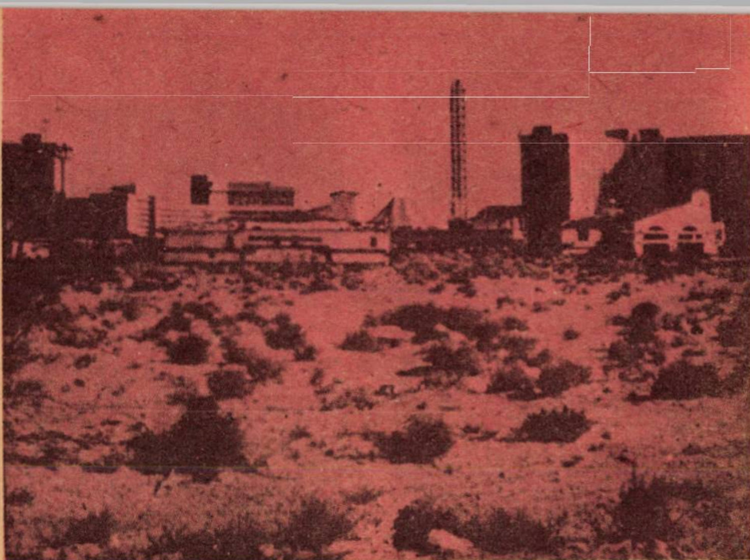

caz nu cred că există om pe lume care să nu vrea să-l viziteze, dacă nu pentru a se îmbogăţi, măcar pentru a-l vedea. Şi ironia soartei face că nu există nici o raţiune de existenţă a Las Vegas-ului cu excepţia practicării jocurilor de noroc legale. El este aşezat într-un deşert, care-l înconjoară ca un adevărat cordon sanitar. Nu se poate lăuda cu resursele sale naturale, cu o climă ospitalieră sau cu o natură luxuriantă. El nu are o istorie antică sau un peisaj care să atragă turistul. Ei bine, ca să fim sinceri pînă la capăt, Las Vegas este produsul acelor bărbaţi din istoria S.U.A. reputaţi pentru minţile lor viclene şi înclinaţi spre fapte reprobabile. Şi iată că în cîteva dedecenii s-a transformat într-un business, într-una din „realizările" cele mai profitabile ale societăţii americane contemporane.

Opulenţa Las Vegas-ului este accesibilă oricui, indiferent de rasă, clasă socială, înfăţişare, sex, religie. Tot ceea ce ţi se cere este să ai fişicul cu fise. El este cheia care deschide împărăţia magică a luxului, a spectacolelor fastuoase, a nenumăratelor săli de joc.

Deşi eu însumi am fost jucător, n-aş opina pentru legalizarea jocurilor de noroc în întreaga ţară. Şi fiindcă Las Vegas este un loc în care jocurile sînt legale, totul este aici orientat spre acest scop. Cazinourile sale sînt gata să-şi primească victimele 24 de ore din 24. De altfel, nici nu prea ai ce face altceva aici — vara e prea cald să practici sporturi iar iarna prea frig şi vînt. Nu sînt nici măcar locuri în care să te duci să te plimbi. Poţi din cînd în cînd — ca variaţie — să faci echitaţie sau să te scalzi într-o piscină. Şi cam atît!

În Bahamas, cazinourile nu deschid înainte de ora unu ziua sau la opt seara. În Puerto Rico ora de deschidere este tot opt seara. Şi să nu uităm — în locurile acestea clima e dulce şi plajele şi oceanul îmbietoare.

Aici cazinourile se închid fără excepţie la patru dimineaţa. La Las Vegas se joacă tot timpul (curăţenia se face prin rotaţie în diversele săli). Dacă într-adevăr vrei să joci şi să nu faci nimic altceva, vii la Las Vegas.

Pe de altă parte, cazinourile din Europa s-au rafinat — tensiunea nervoasă s-a atenuat. Dacă vrei să simţi adrenalina pulsîndu-ţi în creier — vii la Las Vegas! Aici gradul de tensiune depăşeşte normalul şi începe să semene a degenerescenţă.

A existat la un anume moment primejdia interzicerii jocurilor de noroc. Astăzi, cînd 28 la sută din forţa de muncă din Nevada este canalizată în industria hazardului şi luxului, primejdia a dispărut. Într-un timp nu prea îndepărtat, guvernul federal şi Congresul au înclinat spre interzicerea cazinourilor avînd în vedere posibilele legături cu lumea interlopă. Robert Kennedy condamna jocurile de noroc fără nici o rezervă. Dar dacă s-ar interzice legal funcţionarea cazinourilor, s-ar pierde peste un miliard de dolari, reprezentat numai de investiţiile făcute în Las Vegas, plus ceea ce se cîştigă din exploatarea lor. Şi ar mai înflori — inevitabil — jocul nelegal, ale cărui profituri nu le-ar mai încasa statul şi firmele participante la marele business... Asta e situaţia de azi.

Dar cum a fost la început?

Mexicanii stăpîneau această parte a ţării şi S.U.A. le-au furat-o. Da, pur şi simplu, le-au furat-o! Spre binele mexicanilor — slavă domnului! Oricum, în 1776, cînd coloniile americane au început lupta împotriva Angliei, pentru eliberarea lor, un anume Padre Escalante şi banda sa de soldaţi spanioli, au arborat steagul ţării lor deasupra unei oaze verzi din mijlocul deşertului. Ei au numit-o „Las Vegas" ceea ce însemna „Luncile". Spaniolii care au mers mai la nord şi au descoperit partea mai muntoasă a zonei, au numit-o „Nevada" (acoperită cu zăpadă). Prin 1855 mormonul Brigham Young a trimis cîţiva din vitejii lui de la Salt Lake City, Utah, spre Las Vegas pentru a-i converti pe indieni şi pentru a transforma zona într-un miracol agricol. N-a fost să fie aşa! După trei ani, mormonii s-au dat bătuţi şi s-au întors la Salt Lake City. Se pare că s-au înşelat pentru că locul era mănos, prielnic exploatării fructuoase, chiar dacă nu agricole.

În 1894 o mulţime de oameni s-au năpustit din est spre California în goana după aur, trecînd prin Nevada. O parte din ei s-au sta-

tornicit pe aceste meleaguri. Desigur, i-au împins pe indieni spre deşert. În 1864 Nevada număra aproximativ 40 000 de locuitori. Erau încă independenţi şi nu agreau legile federale. Una din acestea oferea o primă de 100 de dolari procurorului districtual pentru fiecare cetăţean dovedit că practică jocurile de noroc. Oamenii din Nevada voiau să devină stat pentru a scăpa de tutela guvernului federal ca să poată juca în voie, înainte ca majoritatea dintre ei să intre la puşcărie. Şi ocazia s-a ivit. În 1864, Abraham Lincoln avea nevoie de votul Nevadei împotriva sclaviei. În conformitate cu legea existentă, un teritoriu trebuia să aibă 127 000 de rezidenţi. Nevada avea mai puţin de o treime. Lincoln a cerut Congresului să adopte o lege specială şi acest lucru s-a făcut. Şi aşa a devenit Nevada stat. A fost o mică şmecherie la mijloc, dar pentru o cauză nobilă.

Oraşul Las Vegas a fost oficial fondat la 15 mai 1905, ca rezultat al unei licitaţii publice întreprinse de Compania Feroviară „Pacific". Compania transporta gratuit bogătaşii Californiei — în scop de reclamă! — pentru a cumpăra pămînturile fără valoare ale deşertului, care-i aparţinea. Compania a vîndut zeci de loturi la sume mici, bucurîndu-se ca un copil fără minte, netrecîndu-i prin cap că ele îşi vor însuti valoarea. Şi nici nu avea cum să-i treacă! La vremea aceea Las Vegas-ul era o vastă întindere de nisip înconjurată de mine de aur şi argint secate de mult. Nici o resursă naturală în afara firii optimiste şi dinamice a oamenilor. Ca să fim sinceri pînă la sfîrşit: le cam plăceau jocurile de noroc şi damele! Aşa se face că au legalizat cazinourile şi prostituţia! Adevărul este că oamenii din Nevada erau mai puţin ipocriţi decît restul concetăţenilor lor şi că aveau mai mult simţ practic decît ei. Deci în 1879 jocul a fost permis legal în anu-

mite localuri autorizate. Funcţionau din gros şi cele neautorizate — dar asta este altă poveste. Din păcate, toată lumea a început să trişeze, s-au minat cariere, s-au irosit vieţi în dispute interminabile referitoare la apariţia miraculoasă a asului din mînecă şi din alte părţi. Adevăraţii jucători niciodată nu s-au împăcat cu trişorii, dar pînă nu-i dovedeşti, ştii cine sînt? În fine, lucrurile s-au încurcat atît de rău în Nevada în 1909, încît membrele Ligii Civice a Femeilor au insistat ca jocurile să fie scoase în afara legii. În 1910 statul Nevada a emis o lege împotriva jocurilor de noroc care a durat 20 de ani. În cea mai mare parte cetăţenii şi-au băgat minţile în cap şi şi-au văzut de treabă. Mai jucau pe ici, pe colo ilegal. Crahul bancar din 1929 şi marea depresiune economică din 1930 au repus jocul pe tapet. În 1939 guvernul federal a început construirea Barajului Hoover şi mii de muncitori au invadat Las Vegas. Statul Nevada dădea autorizaţii unor cetăţeni onorabili să deschidă cazinouri. Ei trebuiau să plătească o taxă şerifului local, bani care intrau în fondurile publice. În 1947 o nouă lege impunea avizul Comisiei de Taxe de Stat pentru obţinerea permisului. Se percepea un impozit de 1%. Deci cazinourile şi statul deveneau parteneri la profit. În primul an statul a strîns un impozit de 100 de mii de dolari. Imediat taxa a crescut la 2%. Anul următor impozitul a fost de 700 de mii de dolari.

În 1955, un alt mormon, un tînăr bancher numit E. Parry Thomas a părăsit Salt Lake City şi a venit la Las Vegas, unde prin magie neagră modernă a transformat locul într-o metropolă legendară, care fascinează pe toţi jucătorii din lume. Thomas a venit la Las Vegas ca bancher. Dar el avea o viziune de viitor şi curajul să rişte enorme împrumuturi pentru construirea unor palate moderne, nemaivăzute în inima deşertului. În timpul ridicării Las Vagas-ului el a dobîndit o avere fabuloasă, estimată la aproximativ 30 de milioane de dolari.

Dacă vrei să iniţiezi orice fel de afacere în Las Vegas, construieşte un hotel sau pune la bătaie un împrumut masiv — se pare că a fost deviza lui.

Înainte de război, Reno era capitala jocurilor de noroc în Nevada, dar el era mai vestit pentru obţinerea rapidă a divorţului pe teritoriul său. După cel de-al doilea război mondial afacerile cele mai grase s-au mutat la Las Vegas, în primul rînd pentru că era mai aproape de Los Angeles. În afara investiţiilor uriaşe cerute de construcţia somptuoaselor cazinouri şi hoteluri, susţinute de companii de stat şi de întreprinzători particulari, s-au cheltuit sume exorbitante pentru ridicarea unui mare număr de... biserici. S-au construit biserici pentru toate confesiunile — baptiste, catolice, mormone, shinto etc. Cutia milelor nu rămîne goală niciodată şi cazinourile sînt acelea care se îngrijesc de aceasta. Motivul, desigur, nu este greu de intuit: jocul de noroc este afurisit de la amvon, dar nu prea tare!